

fidh

Vietnam Committee on Human Rights

MỘT LỊCH SỬ ĐẦY BẢO LỰC

Đàn áp quyền tự do hội họp ở Việt Nam

Mục lục

Bản Phúc trình Trích yếu	6
1. Lời giới thiệu	9
1.1. Hoàn cảnh và bối cảnh chính trị	9
1.2. Ngoại giao cây tre	11
2. Đàn áp bằng luật pháp : Khung pháp lý quốc gia	12
2.1. Hiến Pháp	12
2.2. Bộ Luật Hình sự 2015	12
2.3. Không có luật về hội họp công cộng	14
2.4. Nghị định 38 và Thông tư 9 và 13	15
2.5. Luật Xử lý Vi phạm Hành chính	16
2.6. Lực lượng Cảnh sát cơ động được thành lập để trấn áp biểu tình	17
2.7. Đàn áp tự do hội họp ở cấp cơ sở	17
3. Không tuân thủ các luật và tiêu chuẩn nhân quyền quốc tế	19
4. Đàn áp quyền tự do hội họp ôn hòa	22
4.1. Biểu tình ôn hòa đầu tiên ở nước Việt Nam thống nhất (1988-1989)	22
4.2. Biểu tình đòi hỏi tự do tôn giáo	23
4.2.1. Giáo hội Phật giáo Việt Nam Thống nhất (GHPGVNTN) (1993)	23
4.2.2. Người Thượng theo Thiên chúa giáo ở Tây Nguyên (2001)	24
4.2.3. Người Hmong ở Tây Bắc	25
4.2.4. Tín đồ Phật giáo Hòa Hảo	25
4.2.5. Tín đồ theo đạo Dương Văn Minh	26
4.3. Biểu tình về quyền sở hữu đất đai	26
4.3.1. Bùng nổ bất ổn xã hội ở Thái Bình, Đồng Nai (1997)	27
4.3.2. Dân oan (thập niên 2000)	28
4.3.3. Đàn áp thô bạo các cuộc biểu tình đòi quyền sở hữu đất đai	29
4.3.4. Tranh chấp đất đai gây chết người ở xã Đồng Tâm	30
4.4. Biểu tình chống Trung Quốc – sự trỗi dậy của phong trào xã hội dân sự yêu nước	31
4.4.1. Các cuộc biểu tình vào mùa hè ở Hà Nội và Thành phố Hồ Chí Minh (2011)	32
4.5. Biểu tình phản đối luật Đặc khu Kinh tế và luật An ninh Mạng (2018)	34
4.6. Biểu tình về vấn đề môi trường – thảm họa Formosa (2016)	35

4.7. Các cuộc tụ họp mang tính biểu tượng bị đàn áp	37
4.7.1. Dã ngoại nhân quyền	38
4.7.2. Trình diễn nghệ thuật đường phố	38
4.7.3. Các buổi hòa nhạc	38
4.7.4. Tiệc sinh nhật	39
4.7.5. Hội chợ từ thiện cho Ukraine	39
4.7.6. Dân biểu Nghị viện Châu Âu bị trục xuất sau cuộc biểu tình cá nhân	39
5. Đàn áp người biểu tình ôn hòa	40
5.1. Tạm giam không giới hạn trước khi xét xử và biệt giam kéo dài	40
5.2. Không được quyền xét xử công bằng	41
5.3. Án tù không phù hợp	42
5.4. Vi phạm quyền của tù nhân	43
5.4.1. Tra tấn và ngược đãi	44
5.4.2. Điều kiện giam giữ tồi tệ và từ chối chăm sóc y tế	45
5.4.3. Tử vong trong tù	46
5.4.4. Bị giam giữ trong các nhà tù xa nhà	47
5.5. Quản chế	47
5.6. Quấy rối tư pháp	49
5.7. Cường bức lưu đày	49
6. Liên Hiệp Quốc lo ngại về vi phạm quyền tự do hội họp ôn hòa	51
6.1. Cơ quan Hiệp ước LHQ	51
6.2. Kiểm điểm Định kỳ Phổ quát (UPR)	52
6.3. Thủ tục Đặc biệt của Hội đồng Nhân quyền LHQ	52
6.3.1. Nhóm làm việc về Bắt giữ Tùy tiện (WGAD)	52
6.3.2. Báo cáo viên Đặc biệt về quyền tự do hội họp ôn hòa và lập hội	53
6.4. Văn phòng OHCHR khu vực Đông Nam Á	54
7. Khuyến nghị	56
Phụ lục : Con số các điều khoản về an ninh quốc gia trong Bộ luật Hình sự 1999 và 2015	58

Phúc trình này dành đặc biệt cho Võ Văn Ái, nhà văn và nhà bảo vệ nhân quyền Việt Nam đã qua đời vào tháng 1 năm 2023. Ông là người sáng lập và là Chủ tịch của VCHR, đồng thời là Phó Chủ tịch của FIDH trong hơn 18 năm. Võ Văn Ái đã cống hiến cả cuộc đời mình để đấu tranh cho tự do và nhân quyền tại Việt Nam. Mặc dù ông ấy không còn để đọc phiên bản hoàn chỉnh của phúc trình này, nhưng tầm nhìn, kiến thức và trí tuệ của ông ấy là động lực chính mang lại cảm hứng cho từng trang phúc trình.

Danh sách các từ viết tắt

CCPR = Ủy ban Nhân quyền
CPC = Bộ luật Tố tụng Hình sự
ĐCSVN = Đảng Cộng sản Việt Nam
CERD = Ủy ban về Xóa bỏ Mọi hình thức Phân biệt chủng tộc
EU = Liên minh châu Âu
FHS = Công ty Gang thép Hưng nghiệp Formosa Hà Tĩnh
FIDH = Liên đoàn Quốc tế Nhân quyền
GHRSC = Ban Chỉ đạo Nhân quyền của Chính phủ
ICCPR = Công ước Quốc tế về Quyền Dân sự và Chính trị
LRAD = Thiết bị Âm thanh Tầm xa
BCA = Bộ Công an
NEZ = Khu Kinh tế Mới
OHCHR = Văn phòng Cao ủy Nhân quyền LHQ
SEZ = Đặc khu Kinh tế
GHPGVNTN = Giáo hội Phật giáo Việt Nam Thống nhất
UDHR = Tuyên ngôn Quốc tế Nhân quyền
LHQ = Liên Hiệp Quốc
UPR = Kiểm điểm Định kỳ Phổ quát
US = Hoa Kỳ
USCIRF = Ủy Ban Tự do Tôn giáo Quốc tế Hoa Kỳ
VCHR = Ủy ban Bảo vệ quyền làm Người Việt Nam
VND = Việt Nam đồng
VTV = Đài truyền hình Việt Nam
WGAD = Nhóm làm việc về Bất giam Tùy tiện

Bản Phúc trình Trích yếu

Quyền tự do hội họp ôn hòa đã bị đàn áp một cách có hệ thống ở Việt Nam. Phúc trình này cung cấp thông tin toàn diện nhất cho đến nay về các phong trào biểu tình phản đối ở Việt Nam trong hơn ba thập kỷ, và những hình thức đàn áp mà người biểu tình đã phải đối mặt. Các hành vi đàn áp bao gồm việc sử dụng vũ lực, bắt bớ, giam giữ, truy tố và các hình thức tấn công và sách nhiễu khác không cần thiết và/hoặc không phù hợp đối với những người tổ chức biểu tình, những người tham gia và những người ủng hộ biểu tình tại Việt Nam.

Các cuộc biểu tình ở Việt Nam thường có truyền thống đề cập đến nhiều vấn đề. Quy mô nhất từ trước đến nay là các cuộc biểu tình đòi hỏi tự do tôn giáo. Kéo dài và lan rộng nhất là các cuộc biểu tình của nông dân và cư dân ở nông thôn xuống đường đòi công lý vì những vi phạm quyền sở hữu đất đai. Đột phá nhất là các cuộc biểu tình chống Trung Quốc, đã đoàn kết người Việt Nam ở mọi lứa tuổi, trong và ngoài nước, trong làn sóng yêu nước chung. Các vấn đề nổi bật khác, như bảo vệ môi trường, quyền lợi người lao động, phản đối các dự luật hạn chế bất công, cũng là những nguyên nhân kích động thường thấy, khiến người dân xuống đường ở Việt Nam.

Nhìn chung, đa số các cuộc biểu tình đều diễn ra ôn hòa, với những người xuống đường như một cách để cảnh báo chính quyền về những bất bình của họ. Tuy nhiên, trong một số trường hợp, sự phẫn uất của người dân không được tiếp cận công lý và bị chính phủ từ chối giải quyết các quan ngại của họ một cách có hệ thống đã dẫn đến các vụ đụng độ bạo lực. Trong những trường hợp hiếm hoi xảy ra bạo lực, những người biểu tình thường phải chịu những hình phạt quá nặng nề, không tương xứng với tội phạm.

Ngoài việc sử dụng bạo lực để đàn áp các cuộc biểu tình một cách thô bạo có hệ thống, chính quyền Việt Nam cũng dùng luật pháp hà khắc như công cụ để đàn áp những người thực hiện, hoặc tìm cách thực hiện, quyền tự do hội họp ôn hòa.

Bất chấp hơn một thập kỷ tranh luận tại Quốc hội do Đảng Cộng sản Việt Nam (ĐCSVN) kiểm soát, chưa có luật nào về hội họp ôn hòa trong nước. Do không có luật cụ thể của quốc gia về vấn đề này, quyền tự do hội họp ôn hòa bị quy định bởi một số nghị định và pháp lý với những hạn chế rất gắt gao, ví dụ như Nghị định 38 và Thông tư 9 và 13, đã không phù hợp với luật pháp và tiêu chuẩn quốc tế có liên quan.

Quan trọng nhất là nhiều điều khoản về “an ninh quốc gia” của Bộ luật Hình sự thường xuyên được lạm dụng để bắt bớ, giam giữ, truy tố và bỏ tù tùy tiện những người biểu tình và các thành viên xã hội dân sự tham gia vào các hoạt động liên quan đến hội họp công cộng, như quay phim hoặc tường thuật lại các cuộc biểu tình, sử dụng Internet để tổ chức cuộc biểu tình, hoặc đưa tin tức, video và hình ảnh về các sự kiện này trên các mạng xã hội.

Những người bị bắt bớ, giam giữ và truy tố một cách tùy tiện vì đã tham gia vào các cuộc hội họp công cộng thường phải đối mặt với nhiều hành vi ngược đãi khác, bao gồm: không được quyền xét xử công bằng; án tù không tương xứng; điều kiện giam giữ tồi tệ; từ chối chăm sóc y tế; bị ngược đãi và tra tấn trong nhà tù; gia đình họ bị công an theo dõi liên tục; và bị sách nhiễu bằng luật pháp. Trong một số trường hợp, điều kiện giam giữ tồi tệ và ngược đãi đã dẫn đến tử vong.

Trong ba thập kỷ qua, nhiều cơ chế giám sát nhân quyền của Liên Hiệp Quốc (LHQ) đã bày tỏ quan ngại về tình trạng đàn áp có hệ thống quyền tự do hội họp ôn hòa ở Việt Nam. Các cơ quan nhân quyền và chuyên gia của Liên Hiệp Quốc nhiều lần nêu ra hai vấn đề sau : 1) việc chính quyền Việt Nam bắt giữ, giam giữ, quấy rối, đe dọa và sử dụng vũ lực quá mức đối với các cá nhân và các nhóm thực hiện một cách hợp pháp quyền tự do hội họp ôn hòa ; và 2) việc áp dụng các tội “xâm phạm an ninh quốc gia” mơ hồ và quá rộng, không phù hợp với ngưỡng do luật pháp quốc tế đặt ra để truy tố và kết án những người thực thi quyền đó.

Phúc trình này cung cấp các khuyến nghị chi tiết và thiết thực để chính phủ Việt Nam thực hiện nhằm đưa luật pháp và thực tiễn liên quan đến quyền tự do hội họp ôn hòa của đất nước trở nên phù hợp với các tiêu chuẩn quốc tế.

Bản đồ Việt Nam

- 1 Lai Châu
- 2 Điện Biên
- 3 Sơn La
- 4 Lào Cai
- 5 Yên Bái
- 6 Hà Giang
- 7 Tuyên Quang
- 8 Cao Bằng
- 9 Bắc Kạn
- 10 Phú Thọ
- 11 Thái Nguyên
- 12 Vĩnh Phúc
- 13 Lạng Sơn
- 14 Bắc Giang
- 15 Quảng Ninh
- 16 Bắc Ninh
- 17 Hải Dương
- 18 Hưng Yên
- 19 Hòa Bình
- 20 Hà Nam
- 21 Thái Bình
- 22 Nam Định
- 23 Ninh Bình
- 24 Thanh Hóa
- 25 Nghệ An
- 26 Hà Tĩnh
- 27 Quảng Bình
- 28 Quảng Trị
- 29 Thừa Thiên Huế
- 30 Quảng Nam
- 31 Quảng Ngãi
- 32 Kon Tum
- 33 Bình Định
- 34 Gia Lai
- 35 Phú Yên
- 36 Đắk Lắk
- 37 Khánh Hòa
- 38 Đắk Nông
- 39 Lâm Đồng
- 40 Ninh Thuận
- 41 Bình Thuận
- 42 Đồng Nai
- 43 Bình Phước
- 44 Tây Ninh

- 45 Bình Dương
- 46 Bà Rịa Vũng Tàu
- 47 Long An
- 48 Đồng Tháp
- 49 Tiền Giang
- 50 Bến Tre
- 51 Vĩnh Long
- 52 Trà Vinh
- 53 Sóc Trăng
- 54 Hậu Giang
- 55 An Giang
- 56 Kiên Giang
- 57 Bạc Liêu
- 58 Cà Mau

**“Việc người dân tụ tập mang biểu ngữ là một hoạt động bất thường.
Các quốc gia khác sẽ không chấp nhận điều đó.
Nền dân chủ của chúng ta, trong nhiều trường hợp, là thái quá!”**

Tổng Bí thư Đảng Cộng sản Việt Nam Nông Đức Mạnh,
2001-2011

1. Lời giới thiệu

Quyền tự do hội họp ôn hòa được quy định trong Hiến pháp Việt Nam và trong các công ước quốc tế nhân quyền mà Việt Nam là thành viên. Tuy nhiên, chính quyền ở Việt Nam đã vi phạm quyền cơ bản này một cách có hệ thống. Một số người trong ban lãnh đạo Đảng Cộng sản Việt Nam (ĐCSVN) xem các cuộc biểu tình vốn dĩ là hành vi lật đổ hoặc “*xâm phạm an ninh quốc gia*” và coi chúng tương đương với hiện tượng mà ĐCSVN gọi là “*diễn biến hòa bình*”, một chiến lược do “*các thế lực thù địch*” trong và ngoài nước bày ra nhằm gây mất ổn định và cuối cùng là lật đổ chế độ của Hà Nội bằng cách phá hoại từ bên trong².

Trong hơn ba thập kỷ, do bị tước đoạt các phương tiện bày tỏ ý kiến phản biện, người dân Việt Nam từ mọi tầng lớp xã hội đã tổ chức các cuộc biểu tình ôn hòa để nêu lên nhiều vấn đề, từ biểu tình về môi trường, quyền sở hữu đất đai, quan hệ với Trung Quốc, tự do tôn giáo, các dự luật bất công, đến quyền lợi của người lao động.

Thay vì lắng nghe lời kêu than của người dân, chính quyền luôn đàn áp các cuộc biểu tình này, đôi khi bằng bạo lực cực độ. Cảnh sát và những tên côn đồ được chính quyền hậu thuẫn thường xuyên đánh đập và bắt bớ người biểu tình, đồng thời đe dọa, sách nhiễu và theo dõi họ liên tiếp. Rất nhiều người bị giam giữ tùy tiện ở Việt Nam ngày nay chỉ vì họ thực hiện một cách hòa bình quyền tự do hội họp ôn hòa được bảo đảm trong Hiến pháp.

1.1. Hoàn cảnh và bối cảnh chính trị

Nước Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam [sau này viết tắt là Việt Nam], được thành lập vào tháng 7 năm 1976, sau sự thống nhất của Việt Nam Dân chủ Cộng hòa (Miền Bắc) và Việt Nam Cộng hòa (Miền Nam) khi chiến tranh Việt Nam kết thúc năm 1975.

Việt Nam là nhà nước độc đảng, dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam (ĐCSVN). Quyền lực của Đảng, với khoảng 5,2 triệu đảng viên hiện nay, tràn ngập mọi khía cạnh của đời sống và kiểm soát chặt chẽ 100 triệu dân của đất nước. Sự độc quyền chính trị của ĐCSVN được quy định trong Điều 4 của Hiến pháp Việt Nam “*Đảng Cộng sản Việt Nam - là lực lượng lãnh đạo Nhà nước và xã hội*”. Mặc dù ĐCSVN không chính thức là một bộ phận của hệ thống thể chế nhà nước, nhưng quyền hạn tuyệt đối được nêu rõ trong Điều lệ ĐCSVN: “*Đảng lãnh đạo nhà nước [...] bằng Cương lĩnh chính trị, chiến lược, chính sách chủ trương; bằng công tác tư tưởng, tổ chức, cán bộ kiểm tra, giám sát việc thực hiện*”³.

1. AP, *Lãnh đạo ĐCSVN nói biểu tình phản đối chứng tỏ Việt Nam dân chủ quá mức*, ngày 10 tháng 5 năm 2002.

2. Công Thông tin Điện tử, *Nhận diện chiến lược “diễn biến hòa bình” của các thế lực thù trong thời kỳ mới*, ngày 27 tháng 4 năm 2022, https://www.quangngai.dcs.vn/bao-ve-nen-tang/-/asset_publisher/TYL11bLVIGOH/content/nhan-dien-chien-luoc-dien-bien-hoa-binh-cua-cac-the-luc-thu-trong-thoi-ky-moi; Global Times, *Thủ tướng Việt Nam kêu gọi nhận thức về “diễn biến hòa bình” tại cuộc gặp gỡ với đặc phái viên Trung Quốc trước chuyến viếng thăm của Harris*, ngày 25 tháng 8 năm 2021; <https://www.globaltimes.cn/page/202108/1232394.shtml>

3. Điều 41, Điều lệ Đảng Cộng sản Việt Nam năm 2018; <https://tulieuvankien.dangcongsan.vn/van-kien-tu-lieu-ve-dang/dieu-le-dang/dieu-le-dang-do-dai-hoi-dai-bieu-toan-quooc-lan-thu-xi-cua-dang-thong-qua-3431>

Thập kỷ đầu tiên sau khi đất nước thống nhất là thời kỳ đen tối đối với người dân Việt Nam. Đền cùng có kiểm soát toàn dân, chính quyền Cộng sản đã thiết lập một mạng lưới rộng lớn các “trại cải tạo”, thực chất là các trại lao động cưỡng bức. Hơn hai triệu người, ban đầu là sĩ quan và quân nhân của quân đội Miền Nam Việt Nam cũ, sau đó là những nhà văn, nghệ sĩ, học giả, nhà báo, đoàn viên công đoàn, giáo viên, sinh viên và nông dân, đã bị giam giữ trong các trại này. Nhiều người không bao giờ trở về⁴. Mặc dù chính phủ chưa từng công bố số liệu thống kê chính xác, nhưng các nghiên cứu đã tiết lộ rằng hàng trăm nghìn người đã chết trong các trại vì đói, đau ốm không thuốc men, kiệt sức hoặc bị hành quyết không xét xử⁵.

Đồng thời, hàng trăm nghìn người bị đưa đi các khu Kinh tế Mới (NEZ), làm vật trái độn dọc biên giới Việt Trung và Campuchia. Để thoát khỏi sự đàn áp, gần hai triệu “thuyền nhân” (hay người vượt biển) đã trốn khỏi đất nước, liệu chết trên Biển Đông trong những chiếc thuyền xiêu vẹo. Đây là lần đầu tiên trong lịch sử, một số lượng lớn người Việt Nam đã tự nguyện rời bỏ quê hương – điều chưa từng xảy ra ngay cả trong thời kỳ đen tối nhất của nạn đói hay chiến tranh⁶.

Năm 1986, chính phủ đã khởi động quá trình tự do hóa kinh tế được gọi là “*đổi mới*”, chuyển từ nền kinh tế tập trung sang “*nền kinh tế thị trường theo định hướng Xã hội chủ nghĩa*”. Việt Nam đã mở cửa biên giới cho kinh doanh và du lịch và nhờ đó, đất nước hội nhập sâu hơn vào cộng đồng quốc tế.

Những cải cách kinh tế này đã giúp Việt Nam đạt được mức tăng trưởng ấn tượng và đưa hàng triệu người thoát sự đói nghèo. Tuy nhiên, ĐCSVN vẫn không chấp nhận sự cải cách chính trị, lấy cớ sẽ phá vỡ sự ổn định cần thiết để thu hút đầu tư và kinh doanh nước ngoài. Hôm nay, sau gần 40 năm *đổi mới*, tại Việt Nam vẫn không có đảng đối lập, không có truyền thông tự nhân, không có công đoàn tự do nào. Không gian xã hội dân sự bị hạn chế nghiêm trọng, các tôn giáo bị kiểm soát chặt chẽ, và tất cả các hình thức phê bình và bất đồng chính kiến ôn hòa đều bị đàn áp một cách có hệ thống.

Trong khi sự kiểm duyệt và giam giữ tùy tiện là những đặc điểm muôn đời của chính sách đàn áp của ĐCSVN, trong những năm gần đây, các vi phạm nhân quyền, đặc biệt là quyền dân sự và chính trị, đã gia tăng đáng kể. Sau Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ 12 vào tháng 1 năm 2016, chính quyền đã tiến hành một cuộc đàn áp quy mô chống xã hội dân sự, hành hung và giam giữ hàng trăm blogger, nhà báo, nhà hoạt động xã hội dân sự và người bảo vệ nhân quyền. Ban lãnh đạo ĐCSVN tuyên bố quyết tâm đấu tranh chống “*các luận điệu sai trái, xuyên tạc của các thế lực thù địch, phản động*” và huy động lực lượng quân đội, cảnh sát, công an tham gia đấu tranh chống mọi hành vi bất đồng chính kiến⁷.

Xu hướng đàn áp này đã tiếp tục dưới ban lãnh đạo mới của ĐCSVN, được bổ nhiệm tại Đại hội Đảng Toàn quốc lần thứ 13 vào tháng 1 năm 2021. Lần đầu tiên kể từ khi Việt Nam thống nhất vào năm 1976, hơn một phần ba trong số 18 thành viên của Bộ Chính trị – cơ quan chính trị tối cao của ĐCSVN – là công an cấp cao hoặc viên chức từ bộ máy công an⁸. Thủ tướng Phạm Minh Chính là Trung Tướng, nguyên Thứ trưởng Bộ Công an. Thượng tướng Nguyễn Trọng Nghĩa, Trưởng ban Tuyên giáo của ĐCSVN, nguyên là trưởng Lực lượng 47, đơn vị gồm 10.000 “chiến binh mạng” của Bộ Công an (BCA) được sử dụng để theo dõi các quan điểm bất đồng trên Internet. Ban lãnh đạo mới này đã cam kết “*đẩy mạnh đấu tranh làm thất bại mọi âm mưu và hoạt động chống phá của các thế lực thù địch*”⁹.

4. Võ Văn Ái, *Đào Ánh Sáng — Nhìn lại Phong trào Người Vượt Biển và giới Tà khuynh Châu Âu - Tạp chí World Affairs, Quyển 176, Số 6, tháng 3-tháng 4 năm 2014* ; <https://queme.org/vi/isle-of-light-a-look-back-at-boatpeople-and-the-european-left/>

5. Jacqueline Desbarats, *Đàn áp tại Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam : Hành quyết và di dời dân số*, 1990.

6. Theo truyền thống, hầu hết người Việt Nam, dù theo tôn giáo nào, đều thờ cúng tổ tiên. Do đó, rời bỏ quê hương chẳng khác là phân bội tổ tiên. Trong nạn đói lớn ở miền Bắc năm Ất Dậu 1945, hay ngay cả trong cuộc chiến tranh Việt Nam, không có cuộc di cư nào có thể sánh bằng cuộc di cư của người vượt biển chạy trốn chế độ cộng sản.

7. Dân Tri Online, *Trần Đại Quang : Luôn vững vàng trước sự tấn công của các thế lực thù địch*, ngày 22 tháng 1 năm 2016 ; <https://dantri.com.vn/chinh-tri/dai-tuong-tran-dai-quang-luon-vung-vang-truoc-moi-su-tan-cong-cua-the-luc-thu-dich-20160122164224996.htm>

8. Benoît de Tréglodé, Institut Montaigne, *Ban lãnh đạo mới của Việt Nam : Sự trỗi dậy của bộ máy an ninh* [Vietnam’s new leadership : The rise of the security apparatus], ngày 14.4.2021 ; <https://www.institutmontaigne.org/en/expressions/vietnams-new-leadership-rise-security-apparatus>

9. Báo Điện tử Chính phủ, *Tòan văn Nghị quyết của Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII của Đảng*, ngày 26 tháng 2 năm 2021 ; <https://baochinhphu.vn/toan-van-nghi-quyet-dai-hoi-dai-bieu-toan-quoc-lan-thu-xiii-cua-dang-102288263.htm>

Việc bổ nhiệm Chủ tịch nước mới, Võ Văn Thương, vào tháng 3 năm 2023, sau khi người tiền nhiệm bị buộc phải từ chức và một số viên chức chính phủ hàng đầu bị cách chức trong cuộc truy quét chống tham nhũng sâu rộng, khó có thể đảo ngược xu hướng độc đoán này¹⁰. Được biết, ông Thương thân cận với Tổng Bí thư Đảng Nguyễn Phú Trọng, nhân vật quyền lực nhất của Việt Nam, người được bổ nhiệm nhiệm kỳ thứ ba hiếm hoi tại Đại hội Đảng lần thứ 13, và là người đã chỉ đạo việc ĐCSVN tăng cường đàn áp xã hội dân sự và trấn áp khốc liệt những người bất đồng chính kiến¹¹.

1.2. Ngoại giao cây tre

Các chính sách và thực tiễn của chính phủ Việt Nam về quyền tự do hội họp ôn hòa là sự phản ánh “*nội địa*” của một khía cạnh đặc biệt trong chiến lược chính sách đối ngoại của Hà Nội, được Nguyễn Phú Trọng gọi là “*ngoại giao cây tre*”. Ý tưởng này gợi lên hình ảnh cây tre có gốc vững, thân chắc, cành uyển chuyển có thể vượt qua mọi giông tố. Ông Trọng lập luận, giống như cây tre, ngoại giao Việt Nam mềm mại, khôn khéo, nhưng rất kiên cường, quyết liệt; linh hoạt, sáng tạo nhưng rất bản lĩnh, kiên định, và “*kiên quyết, kiên trì bảo vệ lợi ích quốc gia*”¹². Liên quan đến hội họp ôn hòa, chính phủ cũng đã “*linh hoạt*” cam kết tôn trọng các điều khoản liên quan của Công ước Quốc tế về các Quyền Dân sự và Chính trị (ICCPR), hứa sẽ thông qua luật tạo điều kiện, và chính thức chấp nhận các khuyến nghị để bảo vệ quyền tự do hội họp. Nhưng cùng thời, Hà Nội vẫn bám chặt vào một học thuyết cứng nhắc, độc tài, kiên trì duy trì một khuôn khổ pháp lý mang tính đàn áp, và kiên quyết dập tắt mọi tiếng nói của những người biểu tình ôn hòa thực hiện quyền cơ bản và hợp hiến này.

10. International Institute for Strategic Studies (Viện Nghiên cứu Chiến lược Quốc tế), Tập 29, *Luân chuyển lãnh đạo Việt Nam và hàm ý chính sách đối ngoại* [Vietnam leadership turnover and foreign policy implications], tháng 3 năm 2023; <https://www.iiss.org/en/publications/strategic-comments/2023/vietnam-leadership-turnover-and-foreign-policy-implications/>

11. Reuters, *Nguyễn Phú Trọng, ông trùm chống tham nhũng của Việt Nam, lại lên ngôi tổng bí thư*, ngày 31 tháng 1 năm 2021; <https://financialpost.com/pmn/business-pmn/nguyen-phu-trong-vietnams-anti-corruption-czar-crowned-party-chief-again>

12. Học viên Chính trị Công An Nhân dân, “*Ngoại giao cây tre*” với bối cảnh hội nhập quốc tế Việt Nam hiện nay, ngày 25 tháng 6 năm 2022; <http://hvtctand.edu.vn/lct-xdll-cand/ly-luan-chinh-tri/ngoi-giao-cay-tre-voi-boi-canhh-hoi-nhap-quoc-te-viet-nam-hien-nay-4051>

2. Đàn áp bằng luật pháp : Khung pháp lý quốc gia

Quyền hội họp ôn hòa được bảo đảm trong Hiến pháp Việt Nam. Tuy nhiên, những hạn chế đối với quyền này cũng đã được ghi trong Hiến pháp và bất rã trong hệ thống pháp luật ở mọi cấp độ. Do đó, việc thực thi quyền hội họp ôn hòa bị hạn chế nghiêm trọng, và người biểu tình phải chịu các hình phạt hình sự nghiêm trọng¹³.

2.1. Hiến Pháp

Quyền tự do hội họp được bảo đảm trong Hiến pháp nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa do Chủ tịch Hồ Chí Minh ban hành năm 1946. Quyền “*biểu tình*” đã được thêm vào Hiến pháp năm 1959, và cả quyền “*hội họp*” và “*biểu tình*” đều được quy định trong tất cả ba bản Hiến Pháp liên tiếp kể từ đó¹⁴. Điều 25 của Hiến Pháp hiện hành, ban hành năm 2013, quy định rằng mọi công dân “*có quyền tự do ngôn luận, tự do báo chí, tiếp cận thông tin, hội họp, lập hội, biểu tình*”.

Tuy nhiên, việc thực hiện các quyền này bị từ khước qua Điều 15 của Hiến pháp, quy định rằng “*việc thực hiện quyền con người, quyền công dân không được xâm phạm lợi ích quốc gia*” và Điều 14(2) quy định hạn chế các quyền được liệt kê trong Điều 25, với lý do rất mơ hồ về “*an ninh quốc gia, trật tự, an toàn xã hội, đạo đức xã hội, sức khỏe của cộng đồng*”.

2.2. Bộ Luật Hình sự 2015

Bộ Luật Hình sự sửa đổi 2015 của Việt Nam¹⁵ có cả một chương về “*các tội xâm phạm an ninh quốc gia*”, làm suy yếu nghiêm trọng quyền tự do hội họp ôn hòa và nhiều quyền cơ bản khác của con người¹⁶. Trước đây được phân loại là tội phạm “*phản cách mạng*”, những tội phạm được định nghĩa mơ hồ này chỉ thay đổi về tên và con số trong vài thập kỷ qua [Xem : *Phụ lục : Đánh số thứ tự các điều khoản về tội phạm an ninh quốc gia trong Bộ luật Hình sự 1999 và 2015*]¹⁷. Các điều khoản này không phân biệt giữa các hành vi bạo lực và việc thực thi nhân quyền một cách hòa bình và hợp pháp, đồng thời quy định phạt tù khắc nghiệt. Có sáu tội về “*an ninh quốc gia*” mang án tử hình là hình phạt cao nhất¹⁸.

13. Những hạn chế như vậy đã được đưa vào đạo luật đầu tiên về biểu tình, Sắc Lệnh Số 31 của Chủ tịch nước Hồ Chí Minh ban hành vào tháng 9 năm 1945. Mặc dù quy định rằng “*tự do hội họp là một trong những nguyên tắc của chế độ Dân chủ cộng hòa*”, Sắc lệnh cũng nêu thêm : “*Nhưng trong tình thế đặc biệt hiện thời, cần phải xem xét, kiểm soát những cuộc biểu tình, để tránh những sự bất trắc có thể có ảnh hưởng đáng tiếc đến việc nội trị hay ngoại giao*”.

14. Hiến pháp nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa (miền Bắc) năm 1946 và 1959, và Hiến pháp nước Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam năm 1980, 1992 và hiện hành, năm 2013 ; <https://thuvienphapluat.vn/van-ban/Bo-may-hanh-chinh/Hien-phap-nam-2013-215627.aspx>

15. Bộ luật Hình sự đầu tiên của nước Cộng hòa Xã hội Chủ Nghĩa Việt Nam, sau khi đất nước thống nhất năm 1976, được thông qua năm 1985 và có hiệu lực từ ngày 1 tháng 1 năm 1986. Bộ luật sửa đổi đã được thông qua vào năm 1999. Bộ luật Hình sự hiện hành được thông qua vào năm 2015, nhưng mãi đến năm 2018 mới có hiệu lực vì có nhiều lỗi trong văn bản.

16. Bộ luật Hình sự Cộng hòa Xã hội Chủ Nghĩa Việt Nam 2015 ; <https://thuvienphapluat.vn/van-ban/Bo-may-hanh-chinh/Van-ban-hop-nhat-01-VBHN-VPQH-2017-Bo-luat-Hinh-su-363655.aspx>

17. Khi Việt Nam ban hành Bộ luật Hình sự năm 2015, con số các điều khoản bị thay đổi, kể cả điều khoản về “*an ninh quốc gia*”, mặc dù các tội danh gần như vẫn giữ nguyên. Vì phúc trình này đề cập đến các cuộc biểu tình trong nhiều thập kỷ, nên một số người bị bắt vì hoạt động hội họp ôn hòa đã bị truy tố theo các điều khoản của Bộ luật Hình sự năm 2015 và những người khác theo điều khoản năm 1999. Do đó, chúng tôi trích dẫn con số của cả hai bộ luật.

18. Tội phản bội Tổ quốc (Điều 108) ; Tội hoạt động nhằm lật đổ chính quyền nhân dân (Điều 109) ; Tội gián điệp (Điều 110) ; Tội bạo loạn (Điều 112) ; Tội khủng bố nhằm chống chính quyền nhân dân (Điều 113) ; Tội phá hoại cơ sở vật chất - kỹ thuật của nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam (Điều 114).

Các điều khoản trong Bộ luật Hình sự sau đây được sử dụng phổ biến nhất để giam giữ người biểu tình hoặc thành viên xã hội dân sự tham gia vào các hoạt động liên quan đến hội họp công cộng, chẳng hạn như quay phim hoặc ghi lại các cuộc biểu tình phản đối ôn hòa, và sử dụng Internet để tổ chức các cuộc biểu tình, hoặc đăng báo cáo, video và hình ảnh về các sự kiện này.

- Điều 109 (“*Tội hoạt động nhằm lật đổ chính quyền nhân dân*”) quy định một loạt các hình phạt rất rộng, có thể bị phạt tù đến 20 năm, tù chung thân hoặc tử hình (Điều 79 Bộ luật Hình sự 1999).
- Điều 117 (“*Tội làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền thông tin, tài liệu, vật phẩm nhằm chống Nhà nước Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam*”), phạt tù từ 5 năm đến 20 năm (Điều 88 Bộ luật Hình sự 1999, “*Tội tuyên truyền chống Nhà nước Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam*”).
- Điều 331 (“*Tội lợi dụng các quyền tự do dân chủ để xâm phạm lợi ích của Nhà nước, quyền, lợi ích hợp pháp của tổ chức, cá nhân*”) có mức án tù đến 7 năm (Điều 258 Bộ luật Hình sự 1999).

Ba điều khoản khác của Bộ luật Hình sự cũng thường xuyên được viện dẫn để đàn áp quyền tự do hội họp ôn hòa là :

- Điều 116 (“*Tội phá hoại chính sách đoàn kết*”), có mức hình phạt cao nhất là 15 năm tù (Điều 87 Bộ luật Hình sự 1999). Điều này bao gồm tội “*gây chia rẽ người theo tôn giáo với người không theo tôn giáo*”, thường được sử dụng để bắt bớ và truy tố tín đồ của các nhóm tôn giáo độc lập không được nhà nước công nhận vì họ đã tổ chức tụ họp để cử hành tin ngưỡng của họ.
- Điều 118 (“*Tội phá rối an ninh*”), quy định mức phạt tù lên đến 15 năm đối với “*người nào nhằm chống chính quyền nhân dân mà kích động, lôi kéo, tụ tập nhiều người phá rối an ninh, chống người thi hành công vụ, cản trở hoạt động của cơ quan, tổ chức*” (Điều 89 Bộ luật Hình sự năm 1999). Quy định này được sử dụng thường xuyên để giam giữ những người tham gia các cuộc tụ họp và biểu tình ôn hòa.
- Điều 318 (“*Tội gây rối trật tự công cộng*”), quy định hình phạt tiền, phạt cải tạo không giam giữ hoặc phạt tù lên đến bảy năm đối với “*người nào gây rối trật tự công cộng, gây ảnh hưởng xấu đến an ninh, trật tự, an toàn xã hội*” (Điều 245 Bộ luật Hình sự năm 1999). Điều khoản được diễn đạt theo nghĩa rộng này đã cung cấp cho chính quyền cơ sở pháp lý để giam giữ và truy tố những người tham gia biểu tình phản đối.

Ngoài ra, các Điều 109, 116, 117 và 118 của Bộ luật Hình sự 2015 có quy định mơ hồ “*người chuẩn bị phạm tội này, thì bị phạt tù từ 01 năm đến 05 năm*”. “*Chuẩn bị*” có thể có nghĩa là bất cứ điều gì, từ suy nghĩ đơn thuần đến các hành động chuẩn bị thực tế để thực hiện một hành động. Những điều khoản được định nghĩa mơ hồ này trao cho chính quyền toàn quyền trừng phạt những cá nhân chỉ đơn giản là đang cân nhắc việc tham gia biểu tình, nhưng chưa thực hiện bất kỳ hành động cụ thể nào.

Vào tháng 1 năm 2022, 117 nhà trí thức nổi tiếng và các tổ chức xã hội dân sự ở Việt Nam đã gửi một kiến nghị cho nhà cầm quyền Việt Nam yêu cầu hủy bỏ 3 điều của Bộ luật Hình sự 2015 mà họ cho là vi phạm Hiến pháp. Theo kiến nghị, “*những quy định mơ hồ của các Điều 109, 117 và 331 của Bộ luật Hình sự đã mở đường cho các cơ quan chấp pháp vi phạm nghiêm trọng Công ước Quốc tế về các Quyền Dân sự và Chính trị*”. Nhóm 117 người còn nhấn mạnh rằng Điều 331 là “*kỳ lạ nhất*”¹⁹

19. Tiếng Dân, *Kiến nghị 117 : Yêu cầu hủy bỏ 3 điều của Bộ luật Hình sự 2015*, ngày 1 tháng 1 năm 2022 ; <https://baotiengdan.com/2022/01/01/kien-nghi-117-yeu-cau-huy-bo-3-dieu-cua-bo-luat-hinh-su-2015/>

2.3. Không có luật về hội họp công cộng

Không có luật nào về hội họp công cộng ở Việt Nam, mặc dù chủ đề này đã được tranh luận trong hơn một thập kỷ²⁰.

Năm 2011, sau làn sóng biểu tình chống Trung Quốc lan tràn khắp cả nước, [Xem bên dưới, *Chương 4.4*], đại biểu Quốc hội kêu gọi thông qua luật biểu tình, nhận xét “*trong bối cảnh Trung Quốc có những hành động sai trái xâm phạm chủ quyền nước ta, nhiều người muốn bày tỏ lòng yêu nước và nguyện vọng của mình*”²¹. Nhu cầu này đã được đưa vào thảo luận trong chương trình nghị sự của Quốc hội khóa 13 vào tháng 11 năm 2011²². Chính phủ đã chỉ đạo Bộ Công an (BCA) phối hợp với các cơ quan nhà nước có liên quan xây dựng dự thảo luật và phối hợp với các cơ quan chính phủ ở Nga, Trung Quốc, Hàn Quốc và Thái Lan để học hỏi kinh nghiệm²³. BCA đã đệ trình một số dự thảo lên Quốc hội, nhưng không có văn bản nào nhận được sự ủng hộ cần thiết để quá trình lập pháp được tiến hành. Phiên bản mới nhất lẽ ra được đưa ra Quốc hội vào tháng 5 năm 2020, nhưng BCA đã yêu cầu thêm thời gian để hoàn thiện công việc. Chưa có thông báo nào về ngày đệ trình dự thảo mới.

Do chính phủ lo ngại về tác động của biểu tình đối với sự kìm kẹp quyền lực của họ, luật biểu tình là một vấn đề rất nhạy cảm đối với Hà Nội. Một nhà bình luận, nguyên Trung tá QĐND Việt Nam Vũ Minh Trí, đã dí dỏm tóm tắt tình hình: “*Thế tiến thoái lưỡng nan của chính phủ là họ muốn thông qua một luật mà thực chất là cấm biểu tình, rồi gọi nó là Luật Biểu tình*”²⁴. Bộ Công An còn nhấn mạnh rằng ngôn ngữ và nội dung của luật biểu tình “*phải được đảm bảo để các nhóm chống phá nhà nước không thể lợi dụng sơ hở để mà tham gia phá hoại*”²⁵.

Việc xử phạt tờ báo *Tuổi Trẻ*, một trong những tờ báo nhà nước nổi tiếng nhất ở Việt Nam, cho thấy tính chất nhạy cảm của vấn đề này đối với chính quyền. Năm 2018, trước làn sóng biểu tình lan rộng lớn khắp cả nước phản đối dự thảo luật Đặc khu Kinh tế (SEZ) và Luật An ninh Mạng, đang được thảo luận trong Quốc hội, báo *Tuổi Trẻ* đã đăng một bài phỏng vấn, trích lời nói Chủ tịch nước khi đó là Trần Đại Quang rằng ông thừa nhận cần phải có luật biểu tình. Gần như ngay lập tức, bài báo đã bị xóa khỏi trang web của *Tuổi Trẻ*. Cục Báo chí của Bộ Thông tin và Truyền thông cho biết bài báo là “*sai sự thật*”, “*gây chia rẽ quốc gia*” và gây “*tác động nghiêm trọng*”. Trang web đã bị đóng cửa trong ba tháng và tờ báo đã phải nộp phạt 220 triệu đồng VNĐ²⁶. Kể từ vụ việc đó, báo chí nhà nước không nhắc đến luật biểu tình nữa.

20. Nghiên cứu Lập pháp, *Quyền biểu tình của công dân và những vấn đề đặt ra đối với công tác xây dựng Luật biểu tình*, Số 23, tháng 12 năm 2015; <http://lapphap.vn/Pages/tintuc/tinchitiet.aspx?tintucid=208529>

21. Tuổi Trẻ, *Các nhà lập pháp Việt Nam muốn Luật Biểu tình được thông qua vào năm tới*, ngày 28 tháng 5 năm 2015; <https://tuoitrenews.vn/news/society/20150528/vietnam-lawmakers-want-law-on-demonstrations-to-be-passed-next-year/3223.html>

22. Hà Nội Mới, *Luật Biểu tình: Những đòi hỏi từ thực tiễn*, ngày 19 tháng 11 năm 2011; <https://hanoimoi.com.vn/ban-in/Xa-hoi/530538/luat-bieu-tinh-nhung-doi-hoi-tu-thuc-tien>

23. VnExpress, *Bộ cho thêm thời gian để soạn thảo luật biểu tình*, ngày 12 tháng 5 năm 2020; <https://e.vnexpress.net/news/news/ministry-given-more-time-to-work-on-public-demonstration-law-4098280.html>

24. Đài Á Châu Tự Do, *Công an xã được đề nghị trao nhiệm vụ về nhân quyền: dẹp ‘chống phá từ trong nước’*, ngày 5 tháng 8 năm 2022; https://www.rfa.org/vietnamese/in_depth/commune-police-have-been-asked-to-assign-tasks-on-human-rights-how-to-do-it-08052022131849.html

25. VnExpress, *Bộ cho thêm thời gian để soạn thảo luật biểu tình*, ngày 12 tháng 5 năm 2020; <https://e.vnexpress.net/news/news/ministry-given-more-time-to-work-on-public-demonstration-law-4098280.html>

26. VnExpress, *Báo điện tử lớn bị đình bản ba tháng tại Việt Nam*, ngày 16 tháng 7 năm 2018; <https://e.vnexpress.net/news/news/major-online-newspaper-suspended-for-three-months-in-vietnam-3778939.html>

2.4. Nghị định 38 và Thông tư 9 và 13

Trong trường hợp không có luật pháp quốc gia điều chỉnh các cuộc hội họp công cộng, quyền tự do hội họp ôn hòa được quy định bởi một số nghị định và quy định có tính hạn chế gắt gao.

Nghị định 38, ban hành ngày 18 tháng 3 năm 2005²⁷, cấm tụ tập bên ngoài các cơ quan nhà nước và các tòa nhà công cộng, và cấm đoán mọi cuộc tụ tập được coi là “*gây cản trở hoạt động*” của lãnh đạo ĐCSVN và các cơ quan nhà nước²⁸. Khởi đầu, Nghị định 38 được ban hành để ngăn chặn những cuộc biểu tình của nông dân bị cưỡng chiếm đất đai tập họp bên ngoài các tòa nhà chính phủ ở Hà Nội và TP Hồ Chí Minh vào đầu những năm 2000 [Xem bên dưới, *Chương 4.3.2.*]. Sau đó, chính quyền viện dẫn Nghị định một cách rộng rãi hơn để dập tắt các cuộc biểu tình kéo dài trên toàn quốc phản đối thảm họa Formosa năm 2016 [Xem bên dưới, *Chương 4.6.*] hoặc những biểu tình chống dự luật về Đặc khu Kinh tế và An ninh Mạng năm 2018.

Thông tư 9, ban hành ngày 5 tháng 9 năm 2005²⁹, hướng dẫn thi hành Nghị định 38 và cấm đoán mọi cuộc tụ tập trên 5 người khi chưa được nhà chức trách cho phép. Người nào muốn xin phép phải gửi đơn xin bằng văn bản tới chính quyền cấp huyện hoặc cấp tỉnh (Điều 6.3). Đơn xin phải nêu rõ mục đích của việc tụ tập, thời gian và địa điểm của sự kiện, thành phần và số lượng người tham gia, hình thức và nội dung truyền thông, bao gồm khẩu hiệu, tờ rơi, cờ và biểu ngữ. Chính quyền phải trả lời trong vòng bảy ngày làm việc và có thể từ chối cấp phép vì một loạt lý do rất mơ hồ, bao gồm “*hoạt động tập trung đông người ở nơi công cộng đó có thể gây ảnh hưởng nghiêm trọng đến an ninh, trật tự công cộng, đến môi trường sống, đến thuần phong mỹ tục, truyền thống văn hoá tốt đẹp của dân tộc ; tác động xấu đến đoàn kết trong nội bộ nhân dân, đoàn kết các dân tộc, tôn giáo, đến việc thực hiện các chính sách xã hội khác của Đảng và Nhà nước*” (Điều 7.4). Thông tư 9 cũng nhắc lại rằng Nghị định 38 nghiêm cấm mọi hoạt động tụ tập bên ngoài các cơ quan nhà nước và công sở trên cả nước. Thông tư 9 quy định rằng những hạn chế này “*không áp dụng đối với những hoạt động do các cơ quan Đảng, Nhà nước, Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và các tổ chức chính trị - xã hội tổ chức*” (Điều 4.3).

Thông tư 13/2016/TT-BCA “*Quy định thực hiện nhiệm vụ bảo vệ phiên tòa của lực lượng Công an nhân dân*” có hiệu lực vào ngày 24 tháng 4 năm 2016³⁰. Thông tư 13 cho phép lực lượng an ninh toàn quyền đàn áp biểu tình và bắt giữ những ai tụ tập trước Tòa án để phản đối các phiên tòa xét xử bất công hoặc thể hiện tình đoàn kết với các bị cáo. Điều 13 của Thông tư hướng dẫn công an về công tác giữ gìn an ninh trong phiên tòa và bảo vệ cán bộ tòa án, luật sư, người làm chứng, vật chứng và những người tham dự phiên tòa. Nhưng Điều 14 của Thông tư có khoản “*xử lý tình huống tụ tập đông người gây rối trật tự khu vực xử án*”. Theo Điều 14 của Thông tư, nếu có người tụ tập bên ngoài phiên tòa thì trước hết công an phải cảnh cáo để giải tán họ. Nhưng nếu người biểu tình không chấp hành, thì công an được quyền “*phải triển khai ngay, tập trung lực lượng ngăn chặn hành vi gây rối, cô lập, bắt giữ người chống đối, chủ mưu, cầm đầu gây rối trật tự khi cần thiết*”.

27. Nghị định 38/2005/NĐ-CP. NĐ là từ viết tắt của Nghị Định ; CP là từ viết tắt của Chính Phủ.

28. Nghị định 38 ; <https://thuvienphapluat.vn/van-ban/Van-hoa-Xa-hoi/Nghi-dinh-38-2005-ND-CP-bien-phap-bao-dam-trat-tu-cong-cong-52936.aspx>

29. Thông tư 09/2005/TT-BCA do Bộ Công an ban hành Hướng dẫn thi hành một số quy định của Nghị định 38 ; <https://thuvienphapluat.vn/van-ban/Van-hoa-Xa-hoi/Thong-tu-09-2005-TT-BCA-bien-phap-bao-dam-trat-tu-cong-cong-huong-dan-thi-hanh-Nghi-dinh-38-2005-ND-CP-17573.aspx>

30. Thông tư 13/2016/TT-BCA do Bộ Công an ban hành ngày 10 tháng 3 năm 2016, <https://thuvienphapluat.vn/van-ban/Thu-tuc-To-tung/Thong-tu-13-2016-TT-BCA-thuc-hien-nhiem-vu-bao-ve-phiên-toà-cong-an-nhan-dan-305390.aspx>

Công an mặc thường phục tạo thành một hàng người để ngăn hàng trăm người biểu tình tiếp cận tòa án nơi luật sư Lê Quốc Quân bị buộc tội trốn thuế tại phiên tòa xét xử ông được tổ chức trong bối cảnh an ninh nghiêm ngặt ở Hà Nội vào ngày 2 tháng 10 năm 2013.

© CAT BARTON / AFP

2.5. Luật Xử lý Vi phạm Hành chính

Luật Xử lý Vi phạm Hành chính năm 2013³¹ trao quyền cho công chức cấp xã/huyện/tỉnh tạm giữ những người bị nghi ngờ “*vi phạm trật tự, an toàn xã hội*” - tức những người tham gia tụ tập đông người hoặc biểu tình phản đối – trong những “*cơ sở giáo dục bắt buộc*” (Điều 93) trong thời hạn từ sáu tháng đến hai năm mà không cần bất kỳ thủ tục pháp lý nào.

Luật này bãi bỏ và thay thế Pháp lệnh 44/2002 tai tiếng, cho phép giam giữ không xét xử hoặc cưỡng bức đưa vào bệnh viện tâm thần những ai bị nghi ngờ “*có hành vi vi phạm pháp luật về an ninh, trật tự, an toàn xã hội nhưng chưa đến mức truy cứu trách nhiệm hình sự*”. Một số nhà hoạt động tham gia biểu tình đã bị quản thúc hoặc giam giữ theo Pháp lệnh 44. Năm 2006, luật sư Bùi Thị Kim Thanh bị đưa vào Bệnh viện Tâm thần Biên Hòa gần TP Hồ Chí Minh vì bà bào chữa cho những nông dân bị trưng thu tài sản và tham gia biểu tình phản đối việc tịch thu đất đai³². Vào tháng 11 năm 2011, nhà hoạt động và blogger Bùi Thị Minh Hằng bị giam tại Trung tâm Giáo dục Thanh Hà, tỉnh Vĩnh Phúc vì tham gia biểu tình phản đối Trung Quốc đòi chủ quyền trên hai quần đảo Trường Sa và Hoàng Sa [Xem bên dưới, *Chương 4*]³³.

Mặc dù Pháp lệnh 44 không còn hiệu lực, nhưng thực tế đáng lo ngại là việc giam giữ những người bị tình nghi là tội phạm an ninh quốc gia trong các bệnh viện tâm thần vẫn tiếp diễn ở Việt Nam.

31. Luật Xử lý vi phạm hành chính, 15/2012/QH13, <https://thuvienphapluat.vn/van-ban/Vi-pham-hanh-chinh/Luat-xu-ly-vi-pham-hanh-chinh-2012-142766.aspx>

32. VCHR, *Việt Nam bãi bỏ Nghị định 31/CP về “Quản chế hành chính” nhưng vẫn tiếp tục giam giữ tùy tiện các nhà hoạt động đấu tranh vì bất đồng quan điểm theo Páp lệnh 44*, ngày 30 tháng 3 năm 2007 ; <https://queme.org/en/vietnam-repeals-decree-31cp-on-administrative-probation-but-continues-arbitrary-detention-of-dissidents-under-ordinance-44/>

33. Courrier du Vietnam, *Bùi Thị Minh Hằng : Quyết định của các cơ quan Việt Nam phù hợp với pháp luật*, ngày 7 tháng 1 năm 2012 [bằng tiếng Pháp] ; <https://lecourrier.vn/bui-thi-minh-hang-la-decision-des-organes-vietnamiens-est-conforme-a-la-loi/392.html>

2.6. Lực lượng Cảnh sát cơ động được thành lập để trấn áp biểu tình

Bên cạnh những hạn chế pháp lý đối với quyền hội họp ôn hòa, trong những năm gần đây, chính quyền đã tăng cường các biện pháp khác nhằm trấn áp các “*biểu tình bất hợp pháp*” và hành vi “*gây rối trật tự công cộng*”.

Trong hai năm vừa qua, theo quy định của Bộ Công an (Quyết định 1984/QĐ-BCA)³⁴, những lực lượng cảnh sát đặc biệt với nhiệm vụ chống biểu tình đã được thành lập ở các tỉnh, thành phố khắp nước. Theo báo chí nhà nước, kể từ tháng 10 năm 2021, ít nhất 19 tỉnh, thành phố đã thành lập trung đoàn hoặc tiểu đoàn “*Cảnh sát cơ động dự bị chiến đấu*”, bao gồm TP Hồ Chí Minh và các tỉnh Bình Dương, Bình Phước, Đồng Nai, Thanh Hóa, Hải Phòng, Thái Bình, Hòa Bình, Nghệ An, Đắk Lắk, Lào Cai, Gia Lai³⁵.

Các đội này được huấn luyện để “*giúp Công an chủ động, chuẩn bị thêm lực lượng, ứng trực chiến đấu phục vụ nhiệm vụ đột xuất, giải quyết các vụ việc phức tạp về an ninh trật tự ngay tại cơ sở, không để vượt tầm kiểm soát*”³⁶. Được công an địa phương quản lý, thành viên các đội này được lựa chọn vì đã trải qua huấn luyện quân sự mức độ cao và “*quan điểm chính trị kiên định*”. Nhiệm vụ của những đơn vị cảnh sát này bao gồm “*chống bạo loạn chính trị, gây rối, biểu tình trái pháp luật; tham gia tìm kiếm, cứu nạn, cứu hộ; tham gia công tác bảo vệ các sự kiện chính trị quan trọng của Đảng, Nhà nước và các ngày lễ lớn của dân tộc*” và “*thực hiện các nhiệm vụ khác theo yêu cầu*”.

Với sự định nghĩa mập mờ về nhiệm vụ và các phương tiện được sử dụng để trấn áp những “*vụ việc phức tạp*”, những đội Cảnh sát này có thể được sử dụng không riêng để kiểm soát các cuộc rối loạn, mà để đàn áp những cuộc biểu tình ôn hòa, ví dụ như các cuộc đình công ở những khu công nghiệp lớn gần Thành phố Hồ Chí Minh, hay những cuộc tụ tập của người Thượng theo đạo Thiên Chúa, của người Hmong, hoặc các nhóm tôn giáo khác ở miền Bắc, Tây Nguyên và các nơi khác không được nhà nước công nhận³⁷.

2.7. Đàn áp tự do hội họp ở cấp cơ sở

Bên cạnh các đội Cảnh sát cơ động dự bị chiến đấu tại địa phương, chính phủ Việt Nam đã tăng cường các biện pháp khác để trấn áp các cuộc biểu tình đòi hỏi nhân quyền ở cấp địa phương, bằng cách đẩy nhanh việc thành lập các “Ban Chỉ đạo Nhân quyền” (BCĐNQ) ở các xã, huyện, thành và tỉnh trên cả nước³⁸. Các ban này là chi nhánh của Ban Chỉ đạo Nhân quyền Chính phủ, được thành lập năm 2004 và có trụ sở tại Hà Nội. Trong khi nhiệm vụ chính thức là phổ biến chính sách của Đảng và nhà nước về nhân quyền, trên thực tế các ban này cũng có nhiệm vụ rà soát, theo dõi những người có tiềm năng hoạt động, và dập tắt từ trứng nước những phong trào đang hình thành ở cấp địa phương để ngăn chặn chúng phát triển. Quyết tâm chủ động can thiệp để “*phát hiện sớm, xử lý kịp thời các nhân tố bất lợi*” là yếu tố cốt lõi trong đường lối của ĐCSVN, được thể hiện trong Nghị quyết Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ 13 vào tháng 1/2022³⁹.

Phát biểu tại cuộc Hội nghị tập huấn trước hơn 3,100 đại biểu các BCĐNQ tại Lai Châu, Thiếu tướng Nguyễn Văn Kỳ, Phó Cục trưởng Cục Đối ngoại (Bộ Công an), Phó Chánh Văn phòng Thường trực BCĐNQ Chính

34. QĐ là từ viết tắt của Quyết Định; BCA là từ viết tắt của Bộ Công An.

35. Cho đến ngày phúc trình được công bố, truyền thông nhà nước đã đưa tin về lễ ra mắt các trung đoàn, tiểu đoàn của lực lượng Cảnh sát chống bạo động này tại Thành phố Hồ Chí Minh và các tỉnh Bình Dương, Bình Phước, Đồng Nai, Thanh Hóa, Hải Phòng, Khánh Hòa, Thái Bình, Hòa Bình, Nghệ An, Đắk Lắk, Lào Cai, Bắc Giang, Cao Bằng, Gia Lai, Quảng Nam, Sóc Trăng, Ninh Thuận, Phú Thọ.

36. Trung tâm Truyền thông TP Hồ Chí Minh, *TP Hồ Chí Minh ra mắt Trung đoàn Cảnh sát cơ động dự bị chiến đấu*, ngày 10.8.2022; <https://ttbc-hcm.gov.vn/tp-ho-chi-minh-ra-mat-trung-doan-canhsat-co-dong-du-bi-chien-dau-30314.html>

37. Đài Á Châu Tự Do, *Việt Nam lập đơn vị cảnh sát chuyên trách trấn áp biểu tình trên cả nước*, ngày 12 tháng 8 năm 2022; <https://www.rfa.org/english/news/vietnam/vietnam-sets-up-specialized-police-units-08122022012127.html>

38. Công an Nhân dân Online, *Hội nghị đánh giá tình hình Ban Chỉ đạo Nhân quyền các địa phương khu vực miền Trung và miền Nam*, ngày 2 tháng 8 năm 2022; <https://cand.com.vn/lanh-dao-bo-cong-an/hoi-nghi-danh-gia-tinh-hinh-ban-chi-dao-nhan-quyen-cac-dia-phuong-khu-vuc-mien-trung-va-mien-nam-i662530/>

39. Nghị quyết của ĐCSVN tại Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ 13, ngày 1 tháng 2 năm 2022; <https://lawnet.vn/en/vb/Resolution-2022-13th-National-Congress-7D534.html>

phủ giải thích lý do phải xây dựng nhanh chóng các BCĐNQ ở cấp tỉnh, huyện, xã khắp cả nước. Ông nói : *“các thế lực thù địch, thiếu thiện chí ở trong và ngoài nước thường xuyên lợi dụng vấn đề nhân quyền để kích động các hoạt động chống phá đất nước. Trong đó, vấn đề dân tộc thiểu số, tự do tôn giáo, tín ngưỡng, tự do ngôn luận, in-tơ-nét và gần đây là vấn đề mua bán người đang được triệt để lợi dụng để xuyên tạc, vu cáo, hạ uy tín của Việt Nam, tạo cơ cho các hoạt động gây sức ép, can thiệp vào công việc nội bộ của Việt Nam⁴⁰”*. Ông thúc giục các Ban cố gắng *“đấu tranh chống lại các âm mưu lợi dụng vấn đề dân chủ, nhân quyền để chống phá của các thế lực thù địch⁴¹”*.

Với trình độ học vấn thấp kém của cán bộ Đảng và công an cấp xã/huyện, cùng với mức độ tham nhũng và lòng quyền phổ biến trong hàng ngũ các cán bộ địa phương, việc tăng quyền hạn của các Ban Chỉ đạo Nhân quyền trong các làng, xã thế nào sẽ dẫn đến tình trạng gia tăng đe dọa, sách nhiễu và bắt bớ tùy tiện những người biểu tình ở địa phương. Nhà báo và cựu tù nhân chính trị Nguyễn Ngọc Giao cảnh báo rằng việc thành lập các BCĐNQ này là *“một dấu hiệu sắp tới họ sẽ kiểm soát gắt gao hơn và chặt chẽ hơn ; cũng như tăng cường đàn áp bắt bớ... sắp tới vấn đề nhân quyền tại Việt Nam sẽ bị kiểm soát một cách dữ dội hơn⁴²”*.

40. Tạp chí Xây dựng Đảng, *Hơn 3,100 đại biểu được tập huấn công tác nhân quyền tại Lai Châu*, ngày 23.8.2022 ; <https://www.xaydungdang.org.vn/nhan-quyen-va-cuoc-song/hon-3100-dai-bieu-duoc-tap-huan-cong-tac-nhan-quyen-tai-lai-chau-17418>.

41. Công an Nhân Dân Online, *Hội nghị đánh giá tình hình Ban Chỉ đạo Nhân quyền các địa phương khu vực miền Trung và miền Nam*, ngày 2.8.2022 ; <https://cand.com.vn/lanh-dao-bo-cong-an/hoi-nghi-danh-gia-tinh-hinh-ban-chi-dao-nhan-quyen-cac-dia-phuong-khu-vec-mien-trung-va-mien-nam-i662530/>

42. Đài Á Châu Tự Do, *Công an xã được trao nhiệm vụ về nhân quyền, dẹp “chống phá từ trứng nước” !?*, ngày 5.8.2022 ; https://www.rfa.org/vietnamese/in_depth/commune-police-have-been-asked-to-assign-tasks-on-human-rights-how-to-do-it-08052022131849.html

3. Không tuân thủ các luật và tiêu chuẩn nhân quyền quốc tế

Luật pháp và chính sách của Việt Nam liên quan đến quyền tự do hội họp ôn hòa không phù hợp với các luật và tiêu chuẩn quốc tế có liên quan.

Quyền hội họp ôn hòa được quy định trong các văn kiện quan trọng của Liên Hiệp Quốc, chẳng hạn như Tuyên ngôn Quốc tế Nhân quyền (UDHR) năm 1948, Công ước Quốc tế về các Quyền Dân sự và Chính trị (ICCPR) năm 1966⁴³, và Tuyên bố về Người bảo vệ Nhân quyền năm 1998.

Điều 21 của ICCPR quy định: *“Quyền hội họp hoà bình phải được công nhận. Việc thực hiện quyền này không bị hạn chế, trừ những hạn chế do pháp luật quy định và là cần thiết trong một xã hội dân chủ, vì lợi ích an ninh quốc gia, an toàn và trật tự công cộng, và để bảo vệ sức khỏe và đạo đức xã hội hoặc bảo vệ quyền và tự do của những người khác”*.

Theo Điều 2 của ICCPR, các quốc gia thành viên có nghĩa vụ thông qua pháp luật quốc gia cần thiết để đảm bảo quyền hưởng các quyền được quy định trong Công ước. Tuy nhiên, mặc dù đã gia nhập ICCPR từ tháng 9 năm 1982, Việt Nam không những không thông qua luật biểu tình [Xem ở trên, *Chương 2.3.*], mà còn ban hành một số nghị định và quy định hạn chế nghiêm trọng việc thực hiện quyền tự do hội họp ôn hòa.

Chính phủ Việt Nam thường tranh luận rằng các hạn chế về quyền tự do hội họp ôn hòa trong pháp luật nhà nước là phù hợp với những hạn chế được xác định trong Điều 21 của ICCPR để bảo vệ an ninh quốc gia hoặc trật tự công cộng, sức khỏe cộng đồng, đạo đức, cũng như các quyền tự do và quyền của người khác. Trên thực tế, những hạn chế trong luật pháp Việt Nam hoàn toàn không phù hợp với ICCPR.

Bình luận Chung số 37 của Ủy ban Nhân quyền Liên Hiệp quốc (CCPR), cung cấp hướng dẫn có thẩm quyền về những biện pháp mà các quốc gia thành viên ICCPR phải áp dụng để đảm bảo tuân thủ đầy đủ Điều 21 của Công ước. Liên quan đến *“an ninh quốc gia”*, Bình luận Chung 37 xác nhận rõ ràng là an ninh quốc gia chỉ có thể được viện dẫn để hạn chế các cuộc tụ họp ôn hòa khi cần thiết *“để bảo vệ sự tồn tại của quốc gia, sự toàn vẹn lãnh thổ hoặc nền độc lập chính trị trước một mối đe dọa hoặc việc sử dụng vũ lực đáng tin cậy”*⁴⁴.

Ở Việt Nam, Bộ luật Hình sự và các luật khác có nhiều điều khoản không đáp ứng ngưỡng này. Mặc dù quyền tự do hội họp ôn hòa và các quyền khác được bảo đảm trong Hiến Pháp, nhiều luật lệ hạn chế gắt gao và/hoặc xử phạt việc thực hành các quyền này vì những lý do mơ hồ, như *“lợi dụng nhân quyền xâm phạm lợi ích nhà nước”*, *“gây chia rẽ nhân dân với chính quyền nhân dân”*, *“phỉ báng chính quyền nhân dân”*, hoặc *“xúc phạm danh nhân, anh hùng dân tộc”*⁴⁵.

Liên quan đến nghĩa vụ pháp lý của những người tổ chức các cuộc hội họp công cộng phải thông báo cho chính quyền trước, Bình luận chung số 37 nói rằng ở các quốc gia (chẳng hạn như Việt Nam), nơi thủ tục cấp phép - trái ngược với thủ tục thông báo - vẫn tồn tại trong luật pháp quốc gia, thủ tục cấp phép *“trong*

43. Việt Nam là một quốc gia thành viên của ICCPR. Tuy nhiên, ICCPR không có tư cách áp dụng trực tiếp tại Việt Nam, và không được viện dẫn trực tiếp trước tòa án. Do Việt Nam chưa phê chuẩn Nghị định thư Tùy chọn thứ nhất của ICCPR, cho phép các cá nhân kiến nghị thẳng với Ủy ban Nhân quyền Liên Hiệp Quốc nếu họ tin rằng các quyền của họ theo Công ước đã bị xâm phạm, các nạn nhân không có biện pháp xử lý độc lập nào khi bị vi phạm nhân quyền ở Việt Nam.

44. Ủy ban Nhân quyền LHQ, *Bình luận chung số 37 về quyền hội họp ôn hòa (Điều 21)*, ngày 17 tháng 9 năm 2020; UN Doc. CCPR/C/GC/37, đoạn 42; Nguyên tắc Siracusa về các Điều khoản Giới hạn và Vi phạm trong Công ước Quốc tế về các Quyền Dân sự và Chính trị quy định rằng an ninh quốc gia không thể bị lạm dụng như một cái cớ để áp đặt *“các giới hạn mơ hồ và tùy tiện”*. - Nguyên tắc Siracusa về các điều khoản giới hạn và vi phạm trong Công ước quốc tế về các quyền dân sự và chính trị; UN Doc. E/CN.4/1985/4, phụ lục, đoạn 31.

45. Điều 331, Bộ Luật Hình sự năm 2015 về tội *“lợi dụng các quyền tự do dân chủ xâm phạm lợi ích của Nhà nước, quyền, lợi ích hợp pháp của tổ chức, cá nhân”*, và Điều 116: *“phá hoại chính sách đoàn kết”*; Luật Báo Chí Điều 9, cấm *“phỉ báng chính quyền nhân dân; xúc phạm anh hùng dân tộc”*; Luật An Ninh Mạng, Điều 8 cấm *“phủ nhận thành tựu cách mạng”*.

thực tế phải hoạt động như một hệ thống thông báo, với sự cấp phép được xem như một điều hiển nhiên, trong trường hợp không có lý do thuyết phục để làm khác⁴⁶”.

Tuy nhiên, thủ tục cấp phép của Việt Nam, được nêu trong Thông tư 9 năm 2005 [Xem ở trên, *Chương 2.4.*], giao cho nhà chức trách toàn quyền từ chối cấp phép tổ chức hội họp vì nhiều lý do được xác định một cách mơ hồ, không phù hợp với những hạn chế được nêu ra trong Điều 21 của ICCPR.

Về nội dung biểu đạt của các cuộc hội họp ôn hòa, Bình luận chung số 37 nêu rõ rằng không được sử dụng các hạn chế đối với những cuộc hội họp ôn hòa “*một cách rõ ràng hay ngầm hiểu, để bóp nghẹt sự bày tỏ quan điểm đối lập chính trị đối với chính phủ, thách thức chính quyền, bao gồm cả những lời kêu gọi thay đổi chính phủ, hiến pháp hoặc hệ thống chính trị một cách dân chủ, hay theo đuổi quyền tự quyết. Không được sử dụng chúng để ngăn cấm hành vi xúc phạm danh dự, uy tín của cán bộ hoặc cơ quan nhà nước⁴⁷”.*

Ngược lại, pháp luật của Việt Nam hình sự hóa các hành động hợp pháp này, dựa trên những cơ sở mơ hồ và quá rộng, không phù hợp với Điều 21 của ICCPR [Xem ở trên, *Chương 2.2.*].

Theo Điều 21 của ICCPR, quyền tự do hội họp ôn hòa được đảm bảo trực tuyến cũng như ngoại tuyến⁴⁸. Bình luận chung số 37 quy định rằng các quốc gia thành viên ICCPR không được chặn hoặc cản trở kết nối Internet liên quan đến các cuộc hội họp ôn hòa và đảm bảo rằng các nhà cung cấp dịch vụ Internet và các bên trung gian “*không hạn chế quá mức các cuộc hội họp hoặc quyền riêng tư của những người tham gia cuộc họp⁴⁹”.*

Tại Việt Nam, Luật An ninh Mạng 2018⁵⁰ và hướng dẫn thi hành Nghị định 53⁵¹ hạn chế nghiêm trọng quyền tự do hội họp ôn hòa trên mạng. Luật An ninh Mạng cho chính quyền toàn quyền ngăn chặn và hạn chế các cuộc hội họp trực tuyến dưới một loạt các cơ “*hoạt động bất hợp pháp*” được định nghĩa một cách mơ hồ. Thí dụ như “*gây hoang mang trong nhân dân, phá rối an ninh công cộng hoặc tuyên truyền chống nhà nước*” (Điều 19). Áp dụng đồng thời với các điều khoản về “*tội an ninh quốc gia*” trong Bộ luật Hình sự [Xem ở trên, *Chương 2.2.*], đạo luật này cho phép chính quyền bắt giữ và truy tố tùy tiện những người sử dụng Internet để chuẩn bị, tổ chức hoặc phổ biến tin tức về các cuộc hội họp ôn hòa.

Liên quan đến các thể thức của các cuộc hội họp công cộng, Bình luận Chung số 37 tuyên bố rằng “*việc sử dụng cờ, băng và biểu ngữ được coi là một hình thức biểu đạt hợp pháp và không được bị hạn chế, kể cả khi các biểu tượng đó nhắc nhở về một quá khứ đau thương⁵²”.* Trong khi đó, ở Việt Nam, treo cờ trong các cuộc hội họp công cộng được xem như hành vi phạm tội. Ví dụ, vào tháng 3 năm 2016, ba người phụ nữ bị kết án từ ba đến bốn năm tù, cộng với hai năm quản chế cho mỗi người, vì “*tội tuyên truyền chống nhà nước*” (Điều 88 Bộ luật Hình sự 1999). Cả ba người phụ nữ đã biểu tình bên ngoài Đại sứ quán Hoa Kỳ tại Hà Nội vào tháng 7 năm 2014 với lá cờ của Việt Nam Cộng hòa (miền Nam Việt Nam cũ). Bản cáo trạng cho rằng hành động của họ là “*rất nghiêm trọng, xâm phạm an ninh quốc gia, xuyên tạc, xúi giục, gây nghi ngờ, mất lòng tin của nhân dân vào Đảng và nhà nước⁵³”.*

Về những hạn chế đối với các địa điểm tổ chức hội họp ôn hòa, Bình luận Chung số 37 nêu rõ rằng việc chỉ định “*những địa điểm như tòa án, quốc hội, địa điểm có ý nghĩa lịch sử hoặc các tòa nhà chính thức khác*” là những khu vực không được tổ chức hội họp là một việc “*nói chung phải nên tránh⁵⁴”.* Tuy nhiên, Nghị định 38 của Việt Nam cấm biểu tình bên ngoài các tòa nhà chính phủ [Xem ở trên, *Chương 2.4.*].

46. Ủy ban Nhân quyền LHQ, *Bình luận chung số 37*, UN Doc. CCPR/C/GC/37, đoạn 73.

47. Ủy ban Nhân quyền LHQ, *Bình luận chung số 37*, UN Doc. CCPR/C/GC/37, đoạn 49.

48. Ủy ban Nhân quyền LHQ, *Bình luận chung số 37*, UN Doc. CCPR/C/GC/37, đoạn 6, 10, và 13.

49. Ủy ban Nhân quyền LHQ, *Bình luận chung số 37*, UN Doc. CCPR/C/GC/37, đoạn 34.

50. Luật An ninh Mạng 2018, <https://thuvienphapluat.vn/van-ban/Cong-nghe-thong-tin/Luat-an-ninh-mang-2018-351416.aspx>

51. Nghị định 53/2022/NĐ-CP Hướng dẫn thi hành Luật An ninh Mạng, có hiệu lực ngày 1.10.2022 ; <https://thuvienphapluat.vn/van-ban/Cong-nghe-thong-tin/Nghi-dinh-53-2022-ND-CP-huong-dan-Luat-An-ninh-mang-398695.aspx>

52. Ủy ban Nhân quyền LHQ, *Bình luận chung số 37 về quyền hội họp ôn hòa (Điều 21)*, UN Doc. CCPR/C/GC/37, đoạn 51.

53. VOA, *Việt Nam bỏ tù 3 phụ nữ vì vẫy cờ của miền Nam cũ*, ngày 30 tháng 3 năm 2016 ; <https://www.voanews.com/a/ap-vietnam-jails-women-for-waving-flags-of-former-south/3260841.html>

54. Ủy ban Nhân quyền LHQ, *Bình luận chung số 37 về quyền hội họp ôn hòa (Điều 21)*, UN Doc. CCPR/C/GC/37, đoạn 56.

Về việc sử dụng vũ lực để giải tán các cuộc hội họp, Nguyên tắc Cơ bản của LHQ về việc Sử dụng Vũ lực và Vũ khí của các Lực lượng Hành pháp quy định rằng “*trong việc giải tán các cuộc hội họp bất hợp pháp nhưng không bạo lực, các cơ quan hành pháp phải tránh sử dụng vũ lực hoặc, trong trường hợp không thể tránh được, sẽ hạn chế vũ lực ở mức tối thiểu cần thiết*”⁵⁵. Bình luận chung số 37 bổ sung rằng “*các viên chức thực thi pháp luật không được sử dụng vũ lực nhiều hơn mức phù hợp với mục tiêu hợp pháp là giải tán hội họp, ngăn chặn tội phạm, hoặc thực hiện hay hỗ trợ việc bắt giữ hợp pháp những kẻ phạm tội hoặc những kẻ bị tình nghi phạm tội*”⁵⁶.

Ngược lại, ở Việt Nam, các viên chức thực thi pháp luật thường xuyên sử dụng vũ lực - và trong nhiều trường hợp là vũ lực không cần thiết và/hoặc không tương xứng - để giải tán các cuộc hội họp ôn hòa và bắt giữ những người biểu tình [Xem bên dưới, *Chương 4*]. Hành vi bạo lực như vậy được cho phép theo Điều 24.1 Bộ luật Hình sự Việt Nam, quy định rằng “*hành vi của người để bắt giữ người thực hiện hành vi phạm tội mà không còn cách nào khác là buộc phải sử dụng vũ lực cần thiết gây thiệt hại cho người bị bắt giữ thì không phải là tội phạm*”. Ngoài ra, Thông tư 13 cho phép các viên chức hành pháp cưỡng chế giải tán các cuộc hội họp ôn hòa bên ngoài tòa án và bắt giữ những người tham gia [Xem ở trên, *Chương 2.4*].

55. Các Nguyên tắc Cơ bản của LHQ về việc Sử dụng Vũ lực và Vũ khí của các Lực lượng Hành pháp, 1990, đoạn 13.

56. Ủy ban Nhân quyền LHQ, *Bình luận chung số 37 về quyền hội họp ôn hòa (Điều 21)*, UN Doc. CCPR/C/GC/37, đoạn 79.

4. Đàn áp quyền tự do hội họp ôn hòa

Quyền tự do hội họp ôn hòa đã bị đàn áp một cách có hệ thống ở Việt Nam. Trong nhiều thập kỷ, các phong trào biểu tình phản đối ôn hòa đã phải đối mặt với những mức độ đàn áp khác nhau. Những người tổ chức biểu tình, tham gia hoặc ủng hộ biểu tình thường xuyên bị công an đàn áp bằng bạo lực, bị bắt giữ, giam giữ tùy tiện, truy tố, đánh đập và nhiều hình thức sách nhiễu khác.

Chính phủ Việt Nam đã thường xuyên tố cáo những cuộc biểu tình công cộng bằng những luận điệu như “*thù địch*” hoặc “*chống phá*” để biện minh cho việc trấn áp quyền tự do hội họp ôn hòa. Nhưng mặt khác, nhà nước không bao giờ chịu trách nhiệm về những hành vi ngược đãi của mình đối với người biểu tình ôn hòa.

Các cuộc biểu tình ở Việt Nam thường bao gồm nhiều vấn đề. Các cuộc biểu tình lớn nhất từ trước đến nay là các cuộc biểu tình đòi hỏi tự do tôn giáo. Những cuộc biểu tình kéo dài và lan rộng nhất là những cuộc tụ tập của nông dân ở nông thôn đòi hỏi công lý và khiếu kiện chính quyền về những vi phạm quyền sở hữu đất đai. Các cuộc biểu tình đột phá nhất là những cuộc xuống đường chống Trung Quốc, bất ngờ đã đoàn kết người Việt ở mọi lứa tuổi, trong và ngoài nước, kể cả những Đảng viên cộng sản kỳ cựu, học giả, sinh viên, chủ thể xã hội dân sự, doanh nhân và nông dân trong làn sóng yêu nước chung. Những vấn đề nổi bật khác, như bảo vệ môi trường, đòi hỏi quyền của người lao động, hoặc phản đối các dự luật hạn chế, là những nguyên nhân phổ biến gây ra các cuộc biểu tình ở Việt Nam.

Nhìn chung, hầu hết các cuộc biểu tình đều diễn ra một cách ôn hòa, với những người biểu tình xuống đường với mục đích cảnh báo chính quyền về những bất bình, kêu than của họ. Tuy nhiên, trong một số trường hợp, sự thất vọng của người dân không được tiếp cận công lý và bị chính phủ luôn từ chối giải quyết các quan ngại của họ, đã dẫn đến kết quả đùng độ bạo lực. Trong những trường hợp hiếm hoi xảy ra bạo lực như vậy, những người biểu tình phản đối thường phải chịu những hình phạt quá mức, không phù hợp.

Bản Phúc trình này không tìm cách ghi lại tất cả các cuộc biểu tình đã diễn ra sau khi đất nước thống nhất vào cuối chiến tranh Việt Nam – vì số lượng đã quá nhiều. Thay vào đó, bản Phúc trình sẽ cố gắng mang đến một cái nhìn tổng quát về một số cuộc biểu tình quan trọng đã định hình xã hội Việt Nam đương đại, và ghi lại nỗ lực của các cá nhân, nhóm và cộng đồng can đảm đã bất chấp mọi sự đe dọa, sách nhiễu và giam giữ để đẩy lùi ranh giới, với mục đích thúc đẩy công bằng xã hội và sự tôn trọng các quyền tự do và nhân quyền cơ bản ở Việt Nam.

4.1. Biểu tình phản đối ôn hòa đầu tiên ở nước Việt Nam thống nhất (1988-1989)

Trong bầu không khí căng thẳng gia tăng và sự bất mãn của dân chúng sau thập kỷ đầu tiên dưới sự cai trị của Đảng Cộng sản Việt Nam (ĐCSVN), các cuộc biểu tình phản đối và cuộc xuống đường đã nổ ra trên khắp cả nước vào năm 1988-1989.

Lấy cảm hứng từ các cuộc biểu tình đòi hỏi dân chủ do sinh viên lãnh đạo ở Trung Quốc, hàng ngàn sinh viên ở Hà Nội, TP. Hồ Chí Minh và Nghĩa Bình đã xuống đường để biểu tình phản đối việc công an sử dụng bạo lực để đàn áp sinh viên và tố cáo điều kiện tồi tệ trong ký túc xá và căng tin của các trường đại học⁵⁷. Công nhân khai thác mỏ than ở tỉnh Quảng Ninh đình công vì nhà nước không chịu trả lương cho họ. Mùa hè năm 1988, hàng ngàn nông dân từ các tỉnh phía Nam đổ về TP. Hồ Chí Minh để biểu tình phản đối cường chế tập thể hóa, tịch thu ruộng đất và sự lạm quyền lan rộng của cán bộ ĐCSVN địa phương, những người

57. Le Monde, *Les autorités accèdent aux revendications d'un mouvement étudiant [Chính quyền chấp nhận yêu cầu của phong trào sinh viên]*, ngày 21 tháng 6 năm 1989 ; Sài Gòn Giải Phóng, ngày 13.6.1989 và Lao Động, ngày 26.6.1989.

mà họ gọi là “*cường hào ác bá đơ*”⁵⁸. Các cuộc biểu tình tương tự ở tỉnh Thanh Hóa, miền Bắc Việt Nam, đã dẫn đến bạo loạn khi nông dân xung đột với các cán bộ địa phương, những người buộc họ phải làm việc trong các nông trường tập thể của nhà nước mà hầu như không được trả lương⁵⁹.

Vào thời điểm mà các hành vi bị chính phủ coi là “*hoạt động chống nhà nước*” bị trừng phạt bằng án tử hình, những người biểu tình đã chấp nhận mọi hiểm nguy để bày tỏ sự bất bình của họ. Những cuộc biểu tình này đã nhanh chóng bị đàn áp, thường là bằng cách tàn bạo khủng khiếp. Tuy vậy, nhờ đó đã tạo ra một tiền lệ đấu tranh bất đồng chính kiến với chính quyền vẫn tiếp tục cho đến ngày nay.

4.2. Biểu tình đòi hỏi tự do tôn giáo

Chính quyền thường xuyên đàn áp các cuộc tụ họp ôn hòa của các cộng đồng tôn giáo, thường là bằng vũ lực không cần thiết và/hoặc không tương xứng. Những người tham gia thường bị sách nhiễu, bắt giữ, truy tố và phải đối mặt với các hành vi khác vi phạm nghiêm trọng quyền của họ. Ngoài ra, theo Luật Tín ngưỡng, Tôn giáo, có hiệu lực từ năm 2016, các cộng đồng tôn giáo phải tuân theo một hệ thống đăng ký và công nhận bắt buộc. Điều này càng hạn chế việc thực hiện quyền tự do hội họp ôn hòa, đặc biệt đối với những cộng đồng tôn giáo không được nhà nước công nhận.

4.2.1. Giáo hội Phật giáo Việt Nam Thống nhất (GHPGVNTN) (1993)

Cuộc biểu tình lớn nhất chưa từng có ở Việt Nam là cuộc biểu tình ôn hòa của 40.000 Phật tử vào tháng 5 năm 1993 tại thành phố Huế, một trung tâm Phật giáo lịch sử của Việt Nam, để tố cáo sự đàn áp đối với Giáo hội Phật giáo Việt Nam Thống nhất (GHPGVNTN), là tổ chức tôn giáo độc lập lớn nhất của Việt Nam⁶⁰. Cuộc biểu tình là đỉnh điểm của sự căng thẳng gia tăng giữa chính phủ và GHPGVNTN, vốn là mục tiêu đàn áp liên tục sau khi Việt Nam thống nhất năm 1975. Lý do là Giáo hội từ chối tham gia các tổ chức Phật giáo dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản, và tiếp tục đối đầu với chính phủ về những vi phạm nhân quyền⁶¹.

Cuộc biểu tình nổ ra sau khi một Phật tử tên Nguyễn Ngọc Dũng, đã tự thiêu trong khuôn viên của Chùa Linh Mục, ngôi chùa nổi tiếng của cố đô Huế, vào ngày 21 tháng 5 năm 1993. Cảnh sát nhanh chóng chuyển thi thể của anh ta đi và thông báo rằng người đàn ông này không phải là Phật tử, mà là “*một kẻ nghiện ma túy tuyệt vọng mắc bệnh AIDS*”⁶². Vào ngày 24 tháng 5, công an đã triệu tập Đại đức Thích Trí Tụ, giám tự chùa Linh Mục làm việc tại trụ sở Ủy ban Nhân dân Huế, và ép Đại Đức phải ký giấy xác nhận người tự thiêu không phải là Phật tử, và vẫn còn sống. Đại đức từ chối và ra ngồi trước cổng Ủy ban Nhân dân, tuyên bố tuyệt thực phản đối. Công an hành hung, bắt đưa vào trong. Chứng kiến sự xô xát này, các Tăng sĩ bên ngoài liền báo động về chùa Linh Mục. Vì tin rằng Thích Trí Tụ bị bắt, họ tổ chức cuộc tuyệt thực trên đường phố chính. Tin tức lan truyền nhanh chóng, và chỉ trong vài giờ, 40.000 Phật tử, sinh viên và người dân địa phương đã tham gia cùng các tăng sĩ trong cuộc biểu tình phản đối chính quyền đàn áp tôn giáo⁶³.

58. Tạp chí Quê Mẹ, *Nông dân – từ những nạn nhân đến những người phản kháng*, Số 97-98, tháng 1-tháng 2 năm 1989 ; Sài Gòn Giải Phóng, *Nông dân ĐBSCL tuần hành đến trụ sở Quốc hội khóa 2 khiếu kiện tình trạng thiếu dân chủ trầm trọng tại các tỉnh*, ngày 12 tháng 8 năm 1988.

59. Tạp chí Quê Mẹ, *Lửa phụt lên từ Huế*, Số 102, tháng 8 năm 1989 ; Nhân Dân, ngày 20 tháng 7 năm 1989 - nhưng bài báo tường thuật các cuộc biểu tình đã xuất hiện một thời gian ngắn trên báo chí nhà nước trong giai đoạn “mở cửa” năm 1988-1989, nhưng sau đó biến mất.

60. Phật giáo du nhập vào Việt Nam cách đây hơn 2000 năm, và đã có quá trình dần thâm lâu đời tranh đấu cho công bằng xã hội. Trong thời kỳ Pháp thuộc và cho đến đầu những năm 1960 dưới chính quyền Ngô Đình Diệm, Phật giáo không được công nhận là một tôn giáo, mà bị hạ xuống thành một “hiệp hội” đơn thuần theo Dự số 10. Sau các cuộc biểu tình đồng đạo của Phật tử ở Sài Gòn năm 1963 và vụ tự thiêu của Hòa thượng Thích Quảng Đức, Dự số 10 bị bãi bỏ và GHPGVNTN chính thức được thành lập vào năm 1964. Năm 1981, chính quyền công sản thành lập Giáo hội Phật giáo Việt Nam dưới sự kiểm soát của nhà nước, trở thành tổ chức Phật giáo duy nhất được chính quyền công nhận là hợp pháp tại Việt Nam.

61. FIDH, *Tuyên bố bằng văn bản về Bất khoan dung Tôn giáo tại nước Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam*, Kỳ họp thứ 49 của Ủy hội Nhân quyền LHQ, ngày 10.2.1993 ; UN Doc. E/CN.4/1993/NGO/27 ; <https://digitallibrary.un.org/record/159324>

62. Quân đội Nhân Dân, *Sự thật về cái chết ở chùa Thiên Mục*, ngày 7 tháng 6 năm 1993.

63. AFP, *Chính quyền Việt Nam cáo buộc Phật tử gây “bất ổn xã hội”*, ngày 31 tháng 5 năm 1993 ; APC Networks, *Hội nghị Thế giới về Nhân quyền, Việt Nam : Đàn áp Giáo hội Phật giáo*, ngày 4 tháng 5 năm 1993.

Công an đã sử dụng vòi rồng, dùi cui điện và hơi cay để giải tán đám đông. Sau đó, một số tăng sĩ và Phật tử đã bị bắt. Ngày 15 tháng 11 năm 1993, các tăng sĩ Thích Trí Trụ, Thích Hải Tạng, Thích Hải Chánh, Thích Hải Thịnh, và năm Phật tử thuộc GHPGVNTN đã bị kết tội “*gây rối trật tự công cộng*” và bị kết án tù ba đến bốn năm tù tại một phiên tòa kín ở Huế, không có luật sư biện hộ⁶⁴. Bốn Đại đức bị giam tại nhà tù Ba Sao gần Hà Nội, cùng chung với những tội phạm hình sự. Trong nhà tù, họ đã tuyệt thực tám tuần lễ để phản đối việc xét xử trái phép và đòi quyền chống án⁶⁵.

Chính quyền Việt Nam đã quay video cuộc biểu tình ngày 24 tháng 5 và viên chức Bộ Ngoại giao đã đi thăm Châu Âu, Canada và Hoa Kỳ với một phiên bản đã được chỉnh sửa, lập luận rằng các tăng sĩ và Phật tử là “*những kẻ cuồng tín tôn giáo*” kích quẫn chúng bạo động. Một bản khác của phim video này, với bản ghi nguyên văn các cuộc trao đổi giữa các nhà sư và công an, và lời thuyết minh phân tích diễn biến sự vụ, cho thấy rõ bản chất ôn hòa của cuộc biểu tình, và sự mâu thuẫn với phim tuyên truyền của nhà nước⁶⁶.

Quy mô chưa từng thấy của cuộc biểu tình tự phát này đã khiến chính quyền bất ngờ. Tại một hội nghị được tổ chức vào tháng 6 năm 1993 tại thành phố Hải Phòng để đánh giá tác động của sự kiện, các nhà lãnh đạo cao cấp của ĐCSVN đã nhận định rằng cuộc biểu tình là “*một hồi chuông cảnh báo đánh thức tất cả chúng ta về khả năng thực sự và hiệu quả của kẻ thù trong việc thực hiện chiến lược diễn biến hòa bình*”⁶⁷.

4.2.2. Người Thượng theo Thiên chúa giáo ở Tây Nguyên (2001)

Năm 2001, hàng ngàn người dân tộc ít người theo Đạo Thiên chúa ở vùng cao nguyên, được gọi là “*người Thượng*”, đã biểu tình ở Tây Nguyên để đòi quyền tự do tôn giáo và yêu sách trả lại đất đai bị nhà nước cưỡng chiếm. Các cuộc biểu tình nổ ra sau vụ bắt giữ hai người Thượng, Rahlan Pon và Rahlan Djan, tại Gia Lai vào ngày 29 tháng 1 năm 2001⁶⁸. Cả hai người bị buộc tội cải đạo sang Đạo Thiên chúa “*một cách bất hợp pháp*”. Hàng trăm người Thượng đã tuần hành đến trụ sở Đảng Cộng sản tại Gia Lai đòi trả tự do cho họ. Tiếp theo, nhiều cuộc biểu tình đã nổ ra, lan rộng đến các thành phố Pleiku, Ban Ma Thuật và khắp các tỉnh Gia Lai, Đắc Lắc, Kontum. Cuộc nổi dậy đã kéo dài hơn sáu tuần, đưa đến cực điểm là một loạt biểu tình của quần chúng rầm rộ trong suốt tháng 2 năm 2001. Chính quyền đã triển khai quân đội vũ trang, máy bay trực thăng quân sự và cảnh sát chống bạo động để đàn áp dã man các cuộc biểu tình này, còn áp đặt lệnh cấm truyền thông và đặt khu vực dưới tình trạng thiết quân luật⁶⁹.

Mặc dù các biện pháp an ninh trong vùng được thắt chặt, nhiều cuộc biểu tình lan rộng lại nổ ra vào tháng 4 năm 2004, với 14.000 người Thượng biểu tình ở Đắc Lắc, Đắc Nông và Gia Lai. Ít nhất tám người đã thiệt mạng trong cuộc đàn áp sau đó⁷⁰.

Kết quả là hàng ngàn người Thượng đã trốn sang Campuchia xin tị nạn, và hàng trăm người đã bị bắt và giam giữ trong các cuộc trấn áp của chính quyền. Mặc dù không biết rõ con số chính xác, nhưng cựu tù nhân chính trị Nguyễn Khắc Toàn đã đếm được 224 người Thượng chỉ trong một khu của trại tù Ba Sao ở tỉnh Nam Hà trước khi ông được trả tự do vào năm 2006⁷¹. Các tù nhân người Thượng đều có những vết sẹo và dấu vết của sự đánh đập và tra tấn.

64. South China Morning Post, *Nhà sư tuyệt thực bị bệnh nặng*, ngày 17 tháng 5 năm 1994.

65. AFP, *Bốn Phật tử Việt Nam tuyệt thực ở phía nam Hà Nội*, ngày 15 tháng 5 năm 1994.

66. Quê Mẹ, *Lừa phớt lên từ Huế*, video do Quê Mẹ và Phòng Thông tin Phật giáo Quốc tế thực hiện, Paris 1993, <https://queme.org/vi/luaphuc-len-tu-hue-2451993/>

67. Hồng Vinh, *Tác hại của hành động Phật tử đòi tôn giáo gây rối trật tự an ở Huế* - Hội nghị diễn biến hòa bình, Hải Phòng, ngày 26 tháng 6 năm 1993.

68. DPA, *Những câu hỏi bản khoăn chưa có lời giải ở Cao nguyên Việt Nam*, ngày 16 tháng 3 năm 2001.

69. Chaiwatsatha-Anand and Olivier Urbain, *Lời hứa hòa giải? Xem xét tác động của bạo lực và bất bạo lực trong các xung đột Châu Á - Hòa bình và Chính sách [The Promise of Reconciliation? Examining Violent and Nonviolent effects in Asian Conflicts Peace and Policy]*, Tập 20, tháng 3 năm 2016.

70. *Ibid.*

71. Đài Quan sát Bảo vệ những Nhà đấu tranh cho Nhân quyền, Phỏng vấn cựu tù nhân chính trị Nguyễn Khắc Toàn, *12 Nhà đấu tranh bảo vệ nhân quyền lên tiếng*, tháng 4, 2007, <https://queme.org/vi/12-nha-dau-tranh-bao-ve-nhan-quyen-viet-nam-len-tieng/>

Trong những năm tiếp theo, một số cuộc biểu tình khác đã nổ ra ở Tây Nguyên về quyền sở hữu đất đai và các vấn đề của người lao động. Vào giữa năm 2010, rất nhiều người Thượng đã bị đánh đập và một số bị bắt trong các cuộc biểu tình ở những đồn điền cao su, nơi điều kiện làm việc cực kỳ khắc nghiệt. Chính phủ cáo buộc người Thượng “kích động bạo loạn” và thờ phụng trái phép⁷².

4.2.3. Người Hmong ở Tây Bắc

Vào ngày 30 tháng 4 năm 2011, khoảng 7.000 người Hmong đã tập trung tại huyện Mường Nhé, tỉnh Điện Biên, ở Tây Bắc Tây Nguyên gần biên giới Lào, một trong những vùng nghèo nhất của Việt Nam. Người Hmong, đa phần là người theo đạo Tin lành, Công giáo và thuyết Vật linh, được cho là đã tập trung tại khu vực này sau một tin đồn về sự xuất hiện của một “đấng cứu thế” sắp xảy ra⁷³. Cuộc tụ họp này cũng là sự bùng nổ của tình trạng bất ổn nghiêm trọng để phản đối nhà nước vi phạm quyền sở hữu đất đai và tự do tôn giáo, vì nhiều người Hmong đã bị đuổi khỏi vùng đất tổ tiên và buộc phải từ bỏ tín ngưỡng của mình⁷⁴.

Mặc dù đây là một cuộc tụ họp ôn hòa, nhưng vào ngày 3 tháng 5 năm 2011, chính phủ đã triển khai các đơn vị quân đội và cảnh sát có vũ trang trong một cuộc đàn áp quyết liệt với lý do “những phần tử cực đoan” đang thông đồng với “thế lực thù địch” để thiết lập chế độ tự trị của người Hmong. Trong cuộc đàn áp bạo lực sau đó, ít nhất 60 người Hmong đã thiệt mạng, hàng trăm người bị thương, và hàng trăm người khác chạy trốn vào rừng rậm hoặc tìm cách trốn qua biên giới sang Lào. Máy bay trực thăng đã được sử dụng để bắn súng máy vào đám đông không vũ trang, và các đơn vị lực lượng đặc biệt của Quân đội Nhân dân đã được huy động để theo dõi, bắt giữ, thẩm vấn và thậm chí xử tử ngay những người biểu tình Hmong bị tình nghi. Chính phủ đã phong tỏa khu vực và cấm các nhà báo nước ngoài tiếp cận⁷⁵.

4.2.4. Tín đồ Phật giáo Hòa Hảo

Chính quyền thường xuyên ngăn cản và giải tán các cuộc tụ họp ôn hòa của tín đồ Phật giáo Hòa Hảo, thường sử dụng vũ lực quá mức⁷⁶.

Hàng năm kể từ năm 1999, sau khi chính quyền thành lập một phái Hòa Hảo dưới sự kiểm soát của ĐCSVN, các tín đồ Phật giáo Hòa Hảo độc lập đã tập trung tại nơi sinh của Huỳnh Phú Sổ, người thành lập đạo Hòa Hảo, ở tỉnh An Giang. Họ kỷ niệm các ngày lễ quan trọng, như lễ Ngày khai đạo, và ngày sinh và sự mất tích của Huỳnh Phú Sổ, người mà họ tin rằng đã bị cộng sản bắt cóc và ám sát vào năm 1947⁷⁷.

Vào tháng 12 năm 2000, nhân dịp một trong những lễ đầu tiên kỷ niệm ngày sinh của Đức Giáo chủ, công an đã sử dụng hơi cay và dùi cui để giải tán đám đông tín đồ một cách thô bạo. Nhiều người bị đánh đập, quản thúc, hoặc bị kết án tù đến 14 năm về “Tội phá rối an ninh” (Điều 89 Bộ luật Hình sự 1999)⁷⁸. Năm 2001, sự đàn áp dã man của chính quyền tăng cường đến mức bà Nguyễn Thị Thu, một tín đồ Hòa Hảo 75 tuổi, đã tự thiêu ở tỉnh Vĩnh Long để phản đối⁷⁹.

72. VCHR, “*Những vi phạm quyền cơ bản đối với các Dân tộc ít người và tôn giáo tại Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam*”, Báo cáo phân biện về việc Việt Nam thực hiện thực hiện Công ước quốc tế về loại trừ mọi hình thức phân biệt chủng tộc của LHQ (ICERD), tháng 2 năm 2012, <https://queme.org/vi/thong-cao-chung-cua-ubbvqlnvn-va-fidh-ve-khoa-hop-nhan-quyen7/?v=11aed0e4327> ; Báo Gia Lai, *Chu Prong : Điểm nóng ở đồn điền cao su*, ngày 19 tháng 9 năm 2010.

73. Reuters, *Hàng ngàn người Hmong biểu tình hiếm hoi ở Việt Nam*, ngày 6 tháng 5 năm 2011.

74. Đài Á Châu Tự Do, *Các cuộc biểu tình của người Hmong : Vàng Chứ là gì*, ngày 13 tháng 5 năm 2011.

75. BBC, *Nhiều người Việt Hmong ở ẩn*, ngày 12 tháng 5 năm 2011 ; BBC, *Việt Nam phong tỏa địa điểm biểu tình của người Hmong*, ngày 12 tháng 5 năm 2011.

76. Hòa Hảo là một giáo phái Phật giáo do nhà tiên tri Huỳnh Phú Sổ sáng lập vào năm 1939, hiện tại có khoảng hai triệu tín đồ, chủ yếu sống ở đồng bằng sông Cửu Long ở miền Nam Việt Nam.

77. Năm 1999, chính phủ Việt Nam thành lập “Ban Đại diện Hòa Hảo”, xem như tổ chức Hòa Hảo duy nhất được nhà nước công nhận là hợp pháp. Nhiều tín đồ Hòa Hảo không chấp nhận tổ chức này, và tiếp tục hoạt động độc lập, bất chấp lệnh cấm của chính phủ.

78. VCHR, *Ủy ban Nhân quyền LHQ khuyến cáo Việt Nam không tuân thủ thi hành Công ước quốc tế về Các quyền Dân sự và Chính trị tại Việt Nam*, tháng 7, 2002, <https://queme.org/vi/truong-trinh-tu-geneve-uy-ban-nhan-quyen-lhq/>

79. CNN, *Việt Nam hạn chế Phật giáo bất đồng quan điểm*, ngày 25 tháng 3 năm 2001 ; <http://edition.cnn.com/2001/WORLD/asiapcf/southeast/03/25/vietnam.buddhist/index.html>

Trong một loạt các phiên tòa từ tháng 1 đến tháng 2 năm 2018, 10 tín đồ Phật giáo Hòa Hảo, bao gồm Bùi Văn Trung, Bùi Văn Thâm, Vương Văn Thà và Vương Thanh Tuấn, đã bị kết án tù từ 2 đến 12 năm vì “*Tội gây rối trật tự công cộng*” (Điều 245 Bộ luật Hình sự 1999) và “*Tội tuyên truyền chống Nhà nước Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam*” (Điều 88 Bộ luật Hình sự 1999) vì họ đã tổ chức biểu tình phản đối công an ngăn cản hoạt động tôn giáo của họ⁸⁰.

4.2.5. Tín đồ theo đạo Dương Văn Minh

Vào tháng 3 năm 2014, hàng trăm tín đồ của đạo Dương Văn Minh⁸¹ đã biểu tình ở phía Bắc tỉnh Tuyên Quang để phản đối sự đàn áp của chính quyền đối với các hoạt động tôn giáo ôn hòa của họ. Công an dùng vũ lực giải tán cuộc biểu tình, đánh đập và bắt giữ nhiều tín đồ. Bảy người bị kết án đến hai năm tù vì “*Tội lợi dụng các quyền tự do dân chủ xâm phạm lợi ích của Nhà nước*” (Điều 258 Bộ luật Hình sự 1999)⁸².

Đạo Dương Văn Minh, có khoảng 10.000 tín đồ ở các tỉnh phía Bắc tỉnh Cao Bằng, Bắc Kạn, Tuyên Quang và Thái Nguyên, thực hiện một hình thức tổ chức tang lễ đơn giản, bao gồm việc dựng những ngôi “*nhà đôn*”, tức những nhà nhỏ để cất giữ các vật dụng thờ cúng. Chính quyền đã lên án đây là một “*phong tục trái phép*” và công an thường xuyên bố ráp các cộng đồng làng xã, đốt phá và phá hủy các nhà đôn, cấm tụ tập thờ cúng và sách nhiễu tín đồ. Vào tháng 12 năm 2021, hàng trăm công an được trang bị khiên và dùi cui đã giải tán một nhóm tín đồ Dương Văn Minh đến tham dự đám tang của người sáng lập đạo của họ ở tỉnh Tuyên Quang. Rất nhiều người bị bắt giữ và 15 người lãnh án tù lên đến 4 năm về “*Tội chống người thi hành công vụ*” (Điều 330 Bộ luật Hình sự) tại hai phiên xử kín vào tháng 5 năm 2022⁸³. Vào tháng 8 năm 2022, công an trang bị súng và dùi cui đã bố ráp 8 trung tâm của đạo Dương Văn Minh ở Cao Bằng. Chúng phá cửa nhà dân, phá bàn thờ và treo bức ảnh của cố Chủ tịch Hồ Chí Minh để thay thế⁸⁴.

4.3. Biểu tình về quyền sở hữu đất đai

Một trong những vấn đề nghiêm trọng nhất tại Việt Nam, châm ngòi cho sự phản đối lan tràn của công chúng kéo dài suốt mấy chục năm qua, là vấn đề quyền sở hữu đất đai. Chính phủ thường xuyên bác bỏ các khiếu nại chính đáng của những cá nhân và cộng đồng bị tước đoạt đất đai và bị trục xuất cưỡng bách. Vào tháng 9 năm 2022, một chương trình phát sóng trên đài truyền hình nhà nước tuyên bố rằng quyền sở hữu tư nhân đối với đất đai là quan niệm do “*các thế lực thù địch phản động*” xúi giục và là trái với lịch sử và truyền thống của Việt Nam⁸⁵.

Sự thất bại của chính phủ để giải quyết vấn đề quyền sở hữu đất đai, cùng với mức độ tham nhũng và lạm quyền mang tính truyền thống của giới chức trách địa phương, là người có trách nhiệm thi hành luật pháp và chính sách của nhà nước trong vấn đề đất đai, đã dẫn đến những cuộc biểu tình phản đối công cộng quy mô lớn xảy ra khắp nơi, đã bị lực lượng công an trấn áp một cách có hệ thống bằng bạo lực không tương xứng⁸⁶.

80. Đài Á Châu Tự Do, *Video chính quyền đàn áp biểu tình ở tỉnh An Giang*, ngày 19 tháng 4 năm 2017 ; <https://youtu.be/lb9Ejyee9rQ>

81. Đạo Dương Văn Minh được thành lập vào năm 1989 tại tỉnh Tuyên Quang do một người Hmong cùng tên. Đây là một biến thể của Đạo Thiên chúa, đặc biệt nhắm đến người Hmong. Giáo lý thúc đẩy việc loại bỏ các nghi thức lỗi thời để áp dụng những phong tục lành mạnh, hợp vệ sinh và hiện đại hơn.

82. Radio France Internationale, *Vụ xử người H'Mông Tuyên Quang có dấu hiệu đàn áp “tín ngưỡng”*, ngày 19 tháng 3 năm 2014 ; <https://www.rfi.fr/viet-nam/20140319-viet-nam-vu-xu-nguoi-h%E2%80%99mong-tai-tuyen-quang-co-dau-hieu-dan-ap-%C2%AB-tin-nguong-%C2%BB>

83. Christian Solidarity Worldwide, *15 tín đồ tôn giáo Hmong lãnh án tổng cộng 38 năm tù sau khi công an đột kích đám tang*, ngày 7 tháng 6 năm 2022 ; <https://www.csw.org.uk/2022/06/07/press/5722/article.htm>

84. Đài Á Châu Tự Do, *Công an Việt Nam đột kích trung tâm tôn giáo bị cấm*, ngày 9 tháng 8 năm 2022 ; <https://www.rfa.org/english/news/vietnam/raid-08092022152321.html>

85. Đài truyền hình Việt Nam (VTV), *Phản bác luận điệu xuyên tạc về quan điểm đất đai thuộc sở hữu toàn dân*, ngày 1.9.2022 ; <https://vtv.vn/chinh-tri/phan-bac-luan-dieu-xuyen-tac-quan-diem-dat-dai-la-so-huu-toan-dan-2022083122355672.htm>

86. Ngân hàng Thế giới, *Khởi đầu tốt, nhưng chưa hoàn thành : Tiến bộ vượt bậc của Việt Nam về giảm nghèo và những thách thức đang nổi lên*, 2012.

Chính phủ Việt Nam không công nhận quyền sở hữu đất đai tư nhân. Theo hệ thống Xã hội Chủ nghĩa, đất đai “thuộc sở hữu của người dân” nhưng “do nhà nước quản lý⁸⁷”. Người dân không sở hữu đất đai, nhưng được cấp phát giấy chứng nhận quyền sử dụng đất. Nhà nước có thể cưỡng bách thu hồi đất và trục xuất nông dân thuê đất bất kỳ lúc nào, vì một loạt lý do mơ hồ về “lợi ích công cộng”. Theo Luật Đất đai, sửa đổi năm 2013, viên chức ĐCSVN thuộc các Ủy ban Nhân dân địa phương chịu trách nhiệm thực hiện việc trục xuất cưỡng bách và ấn định giá biểu bồi thường⁸⁸.

4.3.1. Bùng nổ bất ổn xã hội ở Thái Bình, Đồng Nai (1997)

Các cuộc nổi dậy ở nông thôn đã bắt đầu vào cuối những năm 1980 sau khi *đổi mới* [Xem ở trên, *Chương 1.1.*], đạt đến đỉnh điểm vào năm 1997. Bất bình đẳng xã hội, mà dấu ấn là độ tương phản chênh lệch giữa sự giàu có phô trương quá đáng của các cán bộ ĐCSVN địa phương tham nhũng, và sự nghèo đói cùng cực của nông dân, đã gây ra các cuộc biểu tình lớn ở tỉnh Thái Bình, được xem là cái nôi của cách mạng cộng sản Việt Nam, cách Hà Nội 80 km về phía Đông Nam.

Vào tháng 5 năm 1997, hàng chục nghìn nông dân từ 128 làng đã đi bộ và xe đạp tập trung về thủ phủ của tỉnh để phản đối việc đánh thuế quá cao, giá gạo gia tăng quá mức, và nạn tham nhũng tràn lan của chính quyền địa phương. Xung đột bạo lực xảy ra sau khi các viên chức ĐCSVN từ chối giải quyết những yêu sách chính đáng của nông dân. Ở huyện Quỳnh Phụ, các nhà biệt thự của cán bộ ĐCSVN và bậc chức sắc địa phương bị đốt cháy, và một Chủ tịch Ủy ban Nhân dân bị đánh đập gây thương tích⁸⁹. Công an địa phương đã nhanh chóng can thiệp để lập lại trật tự. Hơn 100 người bị bắt, rồi bị đưa lên truyền hình địa phương để “thú nhận” hành vi sai trái của mình. Ngày 2 tháng 7 năm 1998, 40 nông dân biểu tình ở xã Quỳnh Hà bị kết án tù giam đến 11 năm rưỡi⁹⁰, vì tội “lợi dụng đấu tranh chống tham nhũng và lợi dụng quyền dân chủ để xúi giục người dân kích động gây rối trật tự công cộng”.

Khí thế phong trào phản đối ở nông thôn lan rộng nhanh chóng. Những cuộc biểu tình quy mô, có sự tham gia của hàng chục nghìn nông dân, đã nổ ra ở sáu huyện khác của tỉnh Thái Bình, kéo dài trong vài tháng. Trong số những người tổ chức biểu tình có các cựu đảng viên ĐCSVN, cựu chiến binh và bà mẹ của các chiến sĩ đã hy sinh trong cuộc chiến giành độc lập và chiến tranh Việt Nam. Chính quyền liền cấm báo chí nước ngoài đến tỉnh Thái Bình và cử hơn 1.000 cảnh sát, công an để dập tắt cuộc nổi loạn⁹¹.

Trong khi các cuộc biểu tình nổ ra ở miền bắc, vào tháng 11 năm 1997, tình trạng bất ổn dân sự bùng phát ở huyện Thống Nhất thuộc tỉnh Đồng Nai ở miền Nam, cách TP Hồ Chí Minh 80 km về phía Đông Bắc⁹². Cư dân địa phương và nông dân xung đột với chính quyền về quyền sở hữu đất đai và nạn tham nhũng của cán bộ Cộng sản và chính quyền địa phương. Khoảng 10.000 người biểu tình mang theo biểu ngữ “đả đảo bọn

87. Điều 53 Hiến pháp nước Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam năm 2013 quy định: “Đất đai, tài nguyên nước, tài nguyên khoáng sản, nguồn lợi ở vùng biển, vùng trời, tài nguyên thiên nhiên khác và các tài sản do Nhà nước đầu tư, quản lý là tài sản công thuộc sở hữu toàn dân do Nhà nước đại diện chủ sở hữu và thống nhất quản lý”. Điều 54.2 quy định: “Tổ chức, cá nhân được Nhà nước giao đất, cho thuê đất, công nhận quyền sử dụng đất”.

88. Điều 21.2 Luật Đất đai số 45/2013/QH13 quy định: “Hội đồng nhân dân các cấp thực hiện quyền ban hành [...] thông qua bảng giá đất, việc thu hồi đất thực hiện các dự án phát triển kinh tế - xã hội [...]”.

89. Gs. Trương Lai, *Báo cáo Sơ bộ về cuộc Khảo sát Xã hội học tại Thái Bình cuối tháng 6 đầu tháng 7 năm 1997*, tháng 8 năm 1997. Đây là một báo cáo mật, từ trong nước gửi tới VCHR năm 1997, đã đăng trên tạp chí Quê Mẹ số 146 vào tháng 7 năm 1998. Báo cáo này được Thủ tướng Chính phủ yêu cầu để đánh giá nguyên nhân của các cuộc biểu tình nổ ra ở Thái Bình. Bản dịch tiếng Pháp được công bố trong cuốn sách “*La Démocratie Etouffée*”, Nhà xuất bản Quê Mẹ, 2003.

90. Nhân Dân, *40 bị cáo bị xét xử tại xã Quỳnh Hoa*, ngày 9 tháng 7 năm 1998.

91. Shaun Kingsley Malarney, *Quan sát về cuộc khởi nghĩa ở Thái Bình năm 1997 tại miền Bắc Việt Nam (Observations on the 1997 Thai Binh uprising in Northern Vietnam)*, ngày 11 tháng 9 năm 1997; https://icu.repo.nii.ac.jp/?action=repository_uri&item_id=2976&file_id=22&file_no=1; The Economist, *Nổi bất bình ở nông thôn*, ngày 11 tháng 9 năm 1997; <https://www.economist.com/asia/1997/09/11/rural-descent>

92. FIDH, *Tuyên bố bằng văn bản gửi Ủy hội Nhân quyền LHQ, Kỳ họp thứ 54*, ngày 9 tháng 2 năm 1998; UN Doc. E/CN.4/1998/NGO/8; <https://digitallibrary.un.org/record/250241>

Một phụ nữ biểu tình bên ngoài Văn phòng Quốc hội số 2 tại Thành phố Hồ Chí Minh vào tháng 7 năm 2007. Biểu ngữ của bà ấy viết : “Dân tỉnh Sóc Trăng đi tìm công lý.” ©VCHR

cuộc đất của nông dân” đã đụng độ với công an⁹³. Truyền thông, báo chí bị cấm đoán, các cuộc biểu tình bị giải tán và nhiều người đã bị bắt. Ít nhất chín người bị khởi tố về tội gây rối trật tự công cộng⁹⁴.

4.3.2. Dân oan (thập niên 2000)

Vào đầu những năm 2000, sự tức giận và bất mãn của quần chúng đối với các hành vi lạm dụng, vi phạm quyền sở hữu đất đai lan rộng và bùng nổ, phát triển thành một phong trào phản kháng lớn lao ở nông thôn trên toàn quốc được gọi là “*Dân oan*”, vẫn còn sôi sục cho đến ngày nay.

Từ năm 2000 đến năm 2015, hàng trăm nghìn nông dân bị cưỡng chiếm ruộng đất, đa phần là phụ nữ, đã liên tục tuần hành từ nông thôn đến Hà Nội hoặc TP Hồ Chí Minh để biểu tình trước các tòa nhà chính phủ và nộp đơn khiếu nại về việc lạm dụng quyền sở hữu đất đai.

Tại Hà Nội, *Dân oan* đã biểu tình hàng ngày ở Công viên Mai Xuân Thưởng, nằm đối diện với Trụ Sở Tiếp Dân của chính phủ, cũng gần Quốc hội và nơi ở của các nhà lãnh đạo cấp cao nhất của ĐCSVN và chính phủ⁹⁵. Nhiều người phụ nữ đã cắm trại, ở luôn trong Công viên cùng con cái nhiều năm trời với hy vọng gặp được nhà viên chức nào giúp giải quyết những khiếu kiện của họ. Công an thường xuyên giải tán các cuộc biểu tình này, đánh đập và bắt giữ tùy tiện người biểu tình, giam họ trong các “Trung tâm Bảo trợ Xã hội” - thực tế là các trại tù - theo quy chế hành chính, không cần thông qua án lệnh của tòa án. Sau một thời gian bị giam giữ, những người biểu tình này quay trở lại Công viên Mai Xuân Thưởng và tiếp tục cuộc khiếu kiện đòi công lý⁹⁶.

Tại TP Hồ Chí Minh, cuộc phản kháng của *Dân oan* lên đến đỉnh điểm vào tháng 6 và tháng 7 năm 2007. Trong một cuộc biểu tình chưa từng thấy tại thành phố, hơn 500 nông dân bị cưỡng chiếm đất đai đã tuần hành từ 19 tỉnh và cắm trại bên ngoài tòa nhà của Văn phòng Quốc hội số 2, bất chấp nhiệt độ mùa hè oi ả và mưa bão liên tiếp để phản đối việc cưỡng chế trục xuất và đòi bồi thường các khu đất bị chính quyền thu

93. Los Angeles Times, *Người biểu tình ở miền Nam đụng độ với cảnh sát*, ngày 11 tháng 11 năm 1997, <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-1997-nov-11-mn-52607-story.html> ; The Guardian, *Bạo lực nổ ra trong cuộc khủng hoảng quyền sở hữu đất đai ở Việt Nam*, ngày 11 tháng 11 năm 1997.

94. Radio Veritas, *10,000 giáo dân Đồng Nai biểu tình*, ngày 12 tháng 11 năm 1997 ; <https://vntaiwan.catholic.org.tw/ghvienam/1dongnai.htm>

95. Đài Quan sát Báo vệ những Nhà đấu tranh cho Nhân quyền, *Báo cáo thường niên*, ngày 19 tháng 6 năm 2008 ; <https://www.refworld.org/docid/48646689c.html>

96. VCHR, *Công bố Bản phúc trình phân bác Phúc trình của Hà Nội về Công ước Xóa bỏ mọi hình thức Phân biệt đối xử với Phụ nữ của LHQ*, 16.1.2007, <https://queme.org/vi/vo-van-ai-phan-bac-phuc-trinh-cua-hanoi-truoc-cedaw-37/>

hồi⁹⁷. Vào ngày 17 tháng 7, Hòa thượng Thích Quảng Độ, vị lãnh đạo GHPGVNTN và nhà đấu tranh bất đồng chính kiến đã đến thăm người biểu tình để bày tỏ tình đoàn kết với phong trào của họ. Ngày hôm sau, chính quyền đã cử cảnh sát chống rối loạn trang bị gây điện và vũ trang đến nhanh chóng giải tán cuộc biểu tình ôn hòa và buộc người nông dân lên xe buýt đi về tỉnh nhà của họ. Cuộc biểu tình kéo dài 27 ngày này là một trong những cuộc phản đối ôn hòa kéo dài nhất từng diễn ra tại TP Hồ Chí Minh⁹⁸.

4.3.3. Đàn áp thô bạo các cuộc biểu tình đòi quyền sở hữu đất đai

Trong nhiều trường hợp, chính quyền Việt Nam sử dụng vũ lực để đàn áp các cuộc biểu tình ôn hòa phản đối vi phạm quyền sở hữu đất đai, và bắt giữ tùy tiện nhưng người biểu tình.

Vào ngày 24 tháng 4 năm 2012, tại Xã Văn Giang, tỉnh Hưng Yên, khoảng 2.000 cảnh sát an ninh và công an chống rối loạn đã sử dụng hơi cay và dùi cui để giải tán biểu tình của nông dân phản đối việc bị cưỡng chế thu hồi đất để xây dựng một Đô thị vệ tinh mang tên Ecopark. Nhiều dân làng bị thương trong vụ tấn công và ít nhất 20 người trong số họ đã bị bắt⁹⁹.

Ngày 9 tháng 5 năm 2012, tại xã Vụ Bản, tỉnh Nam Định, hàng trăm công an chống rối loạn được trang bị dùi cui điện tìm cách cưỡng chế trục xuất nông dân địa phương ra khỏi đất của họ. Nông dân, chủ yếu là phụ nữ và người già, đội khăn tang và tổ chức cuộc biểu tình phản đối ngồi yên lặng. Nhiều dân làng bị thương và một số bị bắt khi cảnh sát giải tán cuộc biểu tình một cách dã man¹⁰⁰.

Vào ngày 25 tháng 4 năm 2014, các cuộc biểu tình của hàng trăm người phản đối việc bị cưỡng bách trục xuất ở làng Dương Nội gần Hà Nội, đã bị công an đàn áp dữ dội. Ít nhất bảy người bị bắt, trong đó có nhà hoạt động vì quyền sở hữu đất đai Cán Thị Thêu và chồng là Trịnh Bá Khiêm. Một cuộc biểu tình được tổ chức vào ngày 28 và 29 tháng 5 để kêu gọi trả tự do cho những người bị bắt này cũng bị công an trấn áp bằng vũ lực¹⁰¹.

Ngoài ra, một số biểu tình do các cộng đồng Công giáo tổ chức để phản đối sự lạm dụng quyền sở hữu đất đai cũng bị cảnh sát đàn áp thô bạo. Tháng 11 năm 2011, nhưng cuộc phản đối nổ ra tại giáo xứ Thái Hà ở Hà Nội. Khoảng 20 tu sĩ Dòng Chúa Cứu Thế và linh mục Nguyễn Văn Phương đã bị bắt sau khi đã tuần hành để đòi trả lại những khu đất mà họ cho là đã bị chính quyền chiếm giữ bất hợp pháp¹⁰². Cuộc biểu tình đã bị cảnh sát cưỡng chế giải tán¹⁰³. Vào tháng 11 năm 2018, cuộc biểu tình lại bùng nổ tại giáo xứ Công giáo Cồn Dầu sau khi một số gia đình phản đối việc cưỡng chế trục xuất và tổ chức các cuộc biểu tình chống việc đền bù đất đai không thỏa đáng. Ít nhất 10 người đã bị bắt¹⁰⁴.

97. Vietnamnet, *500 người đi khiếu kiện đòi công lý ở TP.HCM đã về nhà*, ngày 20 tháng 7 năm 2007.

98. Benedict J. Tria Kerkvliet, *Biểu tình phản đối về đất đai ở Việt Nam: Kháng chiến chính nghĩa và hơn thế nữa*, Journal of Vietnamese Studies, S. 9, Số 3, Nhà xuất bản Đại học California, 2014.

99. BBC, *Xung đột đất đai ở Việt Nam: Bắt giữ sau khi cảnh sát cưỡng chế di dời hàng trăm người*, ngày 25 tháng 4 năm 2012 ; <https://www.bbc.com/news/world-asia-17844198>

100. Đài Á Châu Tự Do, *Xung đột mới về cưỡng chế thu hồi đất*, ngày 11 tháng 5 năm 2012 ; <https://www.rfa.org/english/news/vietnam/land-dispute-05112012150534.html>

101. Radio France Internationale, *Người dân Dương Nội biểu tình đòi thả người bị bắt và phản đối cưỡng chế thu hồi đất*, ngày 30 tháng 4 năm 2012 ; <https://www.rfi.fr/vi/viet-nam/20140430-dan-oan-duong-noi-bieu-tinh-doi-tha-nguoi-va-phan-doi-cuong-che-dat-dai>

102. Dòng Chúa Cứu Thế cho biết họ đã mua mảnh đất này vào năm 1928, nhưng nó đã bị chính quyền tịch thu vào năm 1954 sau khi Việt Nam bị chia cắt. Các linh mục và tín đồ bị bỏ tù hoặc bị trục xuất, và 6.000 m² đất bị giảm xuống còn 2.700 m² ; AFP, *20 người Công giáo bị giam giữ tại Việt Nam: luật sư*, ngày 12 tháng 2 năm 2011.

103. Saigon Echo, *Giáo dân Thái Hà biểu tình tại Hà Nội*, ngày 18 tháng 11 năm 2011.

104. Đài Á Châu Tự Do, *Ít nhất 10 người Việt bị bắt trong vụ cưỡng chế di dời ở Đà Nẵng*, ngày 15 tháng 11 năm 2018 ; <https://www.rfa.org/english/news/vietnam/at-least-10-vietnamese-arrested-amid-forced-evictions-11152018141742.html>

Những người biểu tình phản đối, trong đó có nhà hoạt động vì quyền sở hữu đất đai Cần Thị Thêu, trưng bày biểu ngữ ghi “Dân chủ không phải là tội ác”, đang diễu hành về phía tòa án trong phiên xét xử luật sư nổi tiếng Nguyễn Văn Đài và năm nhà hoạt động khác ở Hà Nội vào ngày 5 tháng 4 năm 2018. © JENNY VAUGHAN / AFP

4.3.4. Tranh chấp đất đai gây chết người ở xã Đồng Tâm

Trong một số trường hợp, khi người nông dân tuyệt vọng tìm cách chống lại việc thu hồi đất đai và bảo vệ quyền của mình, những cuộc biểu tình phản đối đã leo thang thành những cuộc đối đầu gây hấn thể chất. Một trong những vụ nghiêm trọng nhất xảy ra là cuộc tranh chấp đất đai kéo dài ở xã Đồng Tâm, huyện Mỹ Đức, gần Hà Nội, trở thành cuộc biểu tình phản kháng đòi quyền sở hữu đất đai đẫm máu và gây chết chóc đau thương hiếm thấy tại Việt Nam thời bình.

Câu chuyện khởi đầu vào những năm 1980. Chính phủ đã thu hồi một khu đất để xây dựng sân bay quân sự và trả tiền bồi thường cho nông dân. Nhưng cuộc xung đột sinh vào năm 2014, khi một mảnh đất liền kề bị thu hồi và trao cho quân đội vì “mục đích quốc phòng an ninh”. Nông dân xã Đồng Tâm phản đối việc thu hồi khu đất, khẳng định rằng gia đình họ đã cày ruộng từ bao đời nay và đóng thuế cho chính quyền¹⁰⁵.

Trong một cuộc đụng độ với công an năm 2017, cụ Lê Đình Kinh, người cao tuổi được xem như thủ lĩnh tinh thần của dân làng, bị thương và một số người bị bắt. Dân làng phản đối mạnh mẽ, bắt cóc hàng chục công an và viên chức địa phương, rồi bắt họ làm con tin cho đến khi đích thân Chủ tịch Ủy ban Nhân Dân TP Hà Nội hứa sẽ giải quyết tranh chấp một cách hòa bình. Tuy nhiên, vào tháng 6 năm 2017, ông chủ tịch đã thất hứa và tăng cường sách nhiễu dân làng¹⁰⁶.

Căng thẳng bùng phát vào ngày 9 tháng 1 năm 2020. Trong một cuộc đột kích trước bình minh, 3.000 cảnh sát đã xông vào xã Đồng Tâm và dùng hơi cay, chất nổ và lựu đạn để giành lại khu đất tranh chấp. Những người nông dân chống cự, nhưng cảnh sát vẫn tiếp tục tấn công, đánh đập dân làng một cách bừa bãi, kể cả phụ nữ và người già¹⁰⁷. Cuộc đụng độ đã dẫn đến cái chết của cụ Lê Đình Kinh, 84 tuổi, và ba cảnh sát, và 29 dân làng bị bắt giữ. Một số nhà hoạt động xã hội dân sự đã bị bắt vì “tội” đưa tin tức về sự vụ trên mạng xã hội. Sau đó, hầu hết đã được trả tự do, nhưng công an vẫn tiếp tục bắt giam thêm người khác trong những ngày tháng sau đó¹⁰⁸.

Ngày 14 tháng 9 năm 2020, Tòa án Nhân dân TP Hà Nội đã tuyên án tử hình đối với Lê Đình Công và Lê Đình Chức (hai con trai của cụ Lê Đình Kinh), tù chung thân đối với Lê Đình Doanh (cháu nội cụ Lê Đình

105. BBC, *Làng Đồng Tâm : Sự phản nộ ở Việt Nam về cuộc đột kích “cướp đất” gây chết người*, ngày 16 tháng 1 năm 2020 ; <https://www.bbc.com/news/world-asia-51105808>

106. BBC, *Làng Đồng Tâm : Sự phản nộ ở Việt Nam về cuộc đột kích “cướp đất” gây chết người*, ngày 16 tháng 1 năm 2020 ; <https://www.bbc.com/news/world-asia-51105808>

107. Báo Cáo Đồng Tâm, do Phạm Đoan Trang và Will Nguyễn biên tập, tháng 9 năm 2020 ; https://queme.org/app/uploads/2020/09/Dong-Tam-report_Phamdoantrang-Willnguyen_Sept2020.pdf

108. Reuters, *Tranh chấp đất đai gây chết người ở Việt Nam châm ngòi cho cuộc đàn áp trên mạng xã hội “phê phán”*, ngày 16 tháng 1 năm 2020 ; <https://www.reuters.com/article/us-vietnam-landrights-socialmedia-idUSKBN1ZF0YR>

Kinh), 12 người dân làng với mức án lên đến 16 năm tù và 14 người khác với mức án từ 15 tháng tù đến 5 năm tù treo. Sáu người dân bị buộc tội giết người (Điều 123 Bộ luật Hình sự) và 23 vì tội “*cản trở người thi hành công vụ*” (Điều 330 Bộ luật Hình sự)¹⁰⁹. Sáu người bị buộc tội giết người đều nộp đơn kháng cáo, nhưng Tòa án Nhân dân Cấp cao tại Hà Nội bác đơn và tuyên y án của cả sáu người, gồm hai án tử hình và một tù chung thân, tại phiên tòa phúc thẩm tháng 3 năm 2021¹¹⁰.

Vụ tấn công xã Đồng Tâm, về số người chết chưa từng thấy, quần số cảnh sát triển khai ô ạt và sử dụng vũ lực quá mức để đàn áp cuộc phản đối của một nhóm nhỏ dân làng, đã biến vụ việc này thành một sự kiện bước ngoặt cảnh báo sự chú ý của công chúng về những bất công, kỳ thị nghiêm trọng trong chính sách về quyền sở hữu đất đai của Việt Nam, và hoàn cảnh đau thương của nông dân, đã bị trục xuất khỏi vùng đất canh tác truyền thống để nhường chỗ cho các dự án cơ sở hạ tầng và đầu tư sinh lợi hơn.

4.4. Biểu tình chống Trung Quốc – sự trỗi dậy của phong trào xã hội dân sự yêu nước

Việc ký kết hai hiệp ước biên giới giữa Việt Nam và Trung Quốc vào năm 1999 và 2000 mà không có bất kỳ sự tham vấn công khai nào đã gây sự phẫn nộ sâu sắc trong công chúng Việt Nam thuộc mọi tầng lớp xã hội, cả trong và ngoài nước, và kéo theo một loạt các cuộc phản đối bằng lời nói và bằng văn bản¹¹¹. Chuyển bất ngờ cho chính phủ, là việc ký kết các hiệp ước gây tranh cãi này cũng đã khơi dậy ngọn lửa yêu nước trong dân chúng, một ngọn lửa vẫn tiếp tục cháy sáng cho đến ngày nay¹¹².

Sự căng thẳng lên đến đỉnh điểm vào tháng 12 năm 2007 khi hàng trăm thanh niên, chủ yếu là sinh viên, tổ chức các cuộc biểu tình ôn hòa ở Hà Nội và TP Hồ Chí Minh để phản đối việc Trung Quốc tấn công ngư dân Việt Nam và gia tăng hành động xâm phạm lãnh hải Việt Nam trên Biển Đông¹¹³. Những người biểu tình tố cáo phản ứng yếu kém của ĐCSVN đối với yêu sách chủ quyền của Trung Quốc trên hai quần đảo Trường Sa và Hoàng Sa, nơi có tiềm năng giàu dầu mỏ và khí đốt. Họ cũng trách các lãnh đạo Việt Nam không có một sự phản đối ngoại giao nào mạnh mẽ, và chẳng có nỗ lực cụ thể để bảo vệ các vùng lãnh thổ, lãnh hải tranh chấp. Đây là lần đầu tiên một số lượng lớn thanh niên Việt Nam ô ạt xuống đường để đối đầu với chính quyền kể từ khi Việt Nam thống nhất.

Các cuộc biểu tình phản đối tiếp tục kéo dài đến tháng 4 năm 2008, với động lực xoay quanh lễ rước đuốc Thế vận hội Bắc Kinh 2008, đi qua TP Hồ Chí Minh vào ngày 29 tháng 4. Thủ tướng Việt Nam lúc bấy giờ là Nguyễn Tấn Dũng đã kêu gọi phải giữ “*an ninh tuyệt đối*” trong suốt lễ rước đuốc và phát động một cuộc đàn áp quy mô trong thời gian diễn ra sự kiện, dẫn đến việc bắt giữ nhiều người biểu tình¹¹⁴.

Ngày 19 tháng 4 năm 2008, blogger Nguyễn Văn Hải (tức Điếu Cày), người tìm cách tổ chức một cuộc biểu tình ôn hòa tại TP Hồ Chí Minh, đã bị bắt. Ban đầu, ông bị khởi tố về tội “*trốn thuế*” và bị phạt tù hai năm sáu tháng. Nhưng sau khi mãn hạn tù, ông lại bị giam giữ và khởi tố về tội danh thứ hai là “*Tội tuyên truyền*”

109. AsiaNews, *Từ hình, chung thân cho dân làng Đồng Tâm*, ngày 15 tháng 9 năm 2020.

110. Reuters, *Việt Nam giữ nguyên án tử hình trong vụ dưng dộ về đất đai gây chết người*, ngày 9 tháng 3 năm 2021 ; <https://www.reuters.com/article/vietnam-security-trial-idINKBN2B11RE>

111. Hiệp ước Biên giới trên đất liền ký ngày 30 tháng 12 năm 1999 và Hiệp ước Biên giới Biển Vịnh Bắc Bộ ký ngày 25 tháng 12 năm 2000 đã xác định lại biên giới lãnh thổ và lãnh hải giữa Việt Nam và Trung Quốc. Các hiệp ước đã được Quốc hội thông qua mà không có bất kỳ tranh luận nào, và không có thông tin nào được công bố về việc phân định biên giới mới. Trong một Kiến nghị trước Quốc hội, 20 cựu chiến binh nổi tiếng của ĐCSVN đã tố cáo đó là “*tội ác chống lại cha ông lập quốc của chúng ta*”. Nhà thơ Bùi Minh Quốc, người đã đi thăm biên giới phía Bắc của Việt Nam để nghiên cứu thực địa về các cột mốc biên giới mới vào tháng 1 năm 2002, đã bị công an bắt và tịch thu tất cả các ghi chép, phim ảnh và tài liệu của ông.

112. Phuong Hoàng, *Domestic Protests and Foreign Policy: An Examination of Anti-China Protests in Vietnam and Vietnamese Policy Towards China Regarding the South China Sea* [Biểu tình trong nước và chính sách đối ngoại : xem xét các cuộc biểu tình phản đối chống Trung Quốc ở Việt Nam và Chính sách của Việt Nam đối với Trung Quốc về Biển Đông], Journal of Asian Security and International Affairs, Quyền 6, Vấn đề 1, tháng 4 năm 2019 ; <https://doi.org/10.1177/2347797019826747>

113. The Economist, *Tranh chấp ở Biển Đông*, ngày 13 tháng 12 năm 2007

114. The Guardian, *Người biểu tình bị giữ trước lễ rước đuốc ở Việt Nam*, London, UK, ngày 29 tháng 4 năm 2008 ; <https://www.theguardian.com/world/2008/apr/29/olympicgames2008.china>

Một người biểu tình phản đối chống Trung Quốc đứng trước cảnh sát chặn một con đường dẫn đến lãnh sự quán Trung Quốc trong một cuộc biểu tình ở trung tâm thành phố Hồ Chí Minh vào ngày 11 tháng 5 năm 2014. © LE QUANG NHAT / AFP

chống Nhà nước Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam” (Điều 88 Bộ luật Hình sự năm 1999). Vào ngày 24 tháng 9 năm 2012, ông bị kết án 12 năm tù trong một phiên tòa chỉ kéo dài vài giờ¹¹⁵.

Vào tháng 9 năm 2008, một số nhà đấu tranh bất đồng chính kiến khác, bao gồm Nguyễn Xuân Nghĩa, Phạm Văn Trội, Phạm Thanh Nghiên, Vũ Hùng và Nguyễn Văn Túc, đã bị bắt trước thêm một cuộc biểu tình ôn hòa dự định sẽ tổ chức bên ngoài Đại sứ quán Trung Quốc tại Hà Nội. Tất cả bị buộc tội theo Điều 88 của Bộ luật Hình sự và bị kết án đến sáu năm tù giam¹¹⁶.

4.4.1. Biểu tình phản đối vào mùa hè ở Hà Nội và TP Hồ Chí Minh (2011)

Một làn sóng biểu tình xuống đường mới nổ ra vào mùa hè năm 2011, để phản đối việc các tàu Trung Quốc quấy rối tàu Việt Nam đang tiến hành khảo sát địa chấn trong lãnh hải Việt Nam vào tháng 5. Từ ngày 5 tháng 6 đến ngày 21 tháng 8, các cuộc biểu tình diễn ra hàng tuần vào ngày Chủ Nhật tại Hà Nội và TP Hồ Chí Minh, trước khi lan sang một số thành phố và tỉnh nhỏ hơn, như Bà Rịa-Vũng Tàu, nơi các trí thức và nghệ sĩ tập trung trước một trung tâm thương mại để lên tiếng phản đối. Khoảng 100 đến 300 người biểu tình tuần hành ôn hòa ở khu vực lân cận Đại sứ quán Trung Quốc tại Hà Nội (cảnh sát sau đó đã chuyển cuộc biểu tình đến khu vực Hồ Hoàn Kiếm)¹¹⁷ và Lãnh sự quán Trung Quốc tại TP Hồ Chí Minh, giương cao các biểu ngữ tố cáo Trung Quốc xâm phạm vùng biển và đất đai của Việt Nam. Một số cuộc biểu tình phản đối ở TP Hồ Chí Minh đã thu hút tới 1.000 người tham gia¹¹⁸.

Không giống các cuộc biểu tình chống Trung Quốc tự phát trước đây, những cuộc xuống đường năm 2011 cho thấy một sự trưởng thành mới của các nhà hoạt động xã hội dân sự Việt Nam và sự tham gia chưa từng có của giới trẻ trong phong trào bảo vệ dân quyền. Lần đầu tiên tại Việt Nam, những người biểu tình mang biểu ngữ bày tỏ lòng kính trọng đối với những người lính Việt Nam Cộng Hòa (miền Nam cũ) cũng như người lính cộng sản đã hy sinh khi bảo vệ quần đảo Trường Sa và Hoàng Sa vào năm 1974 và 1988. Theo bình luận của ông Võ Văn Ái, chủ tịch VCHR : “*Sự trỗi dậy của tình yêu nước và sự phẫn nộ của công*

115. VCHR, *Việt Nam phải trả tự do cho các blogger Điếu Cày, Phan Thanh Hải và Tạ Phong Tần*, ngày 16 tháng 4 năm 2012.

116. VCHR, *UNWGAD lên án việc bỏ tù bất hợp pháp những người chỉ trích chính phủ tại Việt Nam*, ngày 7 tháng 9 năm 2009 ; <https://queme.org/vi/wgad-to-cao-hanoi-bat-giam-phi-phap-nhung-nguoi-phe-phan-che-do/>

117. BBC, *Biểu tình ở Hà Nội : Công an 'đánh' người*, ngày 17 tháng 7 năm 2011 ; https://www.bbc.com/vietnamese/vietnam/2011/07/110717_hanoi_protest

118. Reuters, *Hàng trăm người biểu tình ở Việt Nam phản đối Trung Quốc về tranh chấp biển*, ngày 5 tháng 6 năm 2011 ; <https://www.reuters.com/article/idINIndia-57504920110605>

chúng trong cuộc tranh chấp với Trung Quốc phản ánh sự thức tỉnh thực sự và ý thức chính trị trong thế hệ trẻ. Họ không bị cản trở bởi di sản ý thức hệ nặng nề của thế hệ cũ, vì vậy họ nhìn mọi thứ bằng quan điểm mới¹¹⁹”.

Sử dụng tin nhắn SMS, mạng xã hội và blogs, các nhà hoạt động trẻ đã triệu tập những cuộc biểu tình quy tụ các trí thức, cựu chiến binh ĐCSVN, nghệ sĩ, doanh nhân, sinh viên và người dân thường. Những người tổ chức xác định rằng các cuộc biểu tình sẽ diễn ra có trật tự và bất bạo động, phù hợp với quyền hội họp ôn hòa được Hiến pháp Việt Nam bảo đảm.

Phản ứng của cảnh sát đối với các cuộc biểu tình rất khác nhau, đôi khi để yên tiến hành một cách hòa bình, đôi khi lại đàn áp dữ dội. Vào ngày 5 tháng 6 năm 2011, công an đã chặn các tăng sĩ thuộc GHPGVNTN và bao vây Thanh Minh Thiền Viện để ngăn cản Hòa thượng Thích Quảng Độ, vị lãnh đạo GHPGVNTN, tham dự biểu tình tại TP Hồ Chí Minh¹²⁰. Vào ngày 17 tháng 7 năm 2011, công an đàn áp dã man người biểu tình ở Hà Nội, giam giữ nhiều người tại nhà, bắt giữ hơn chục người biểu tình và lôi họ lên xe buýt¹²¹. Một đoạn video quay cảnh cảnh sát giữ tay chân một người biểu tình trong khi một cảnh sát khác giẫm lên mặt người đó đã lan truyền trên mạng xã hội.

Ngày 18 tháng 8, Ủy ban Nhân dân TP Hà Nội đã ra chỉ thị “*chấm dứt tụ tập, biểu tình, tuần hành tự phát*” và cảnh báo sẽ xử lý nghiêm những người không chấp hành. Chỉ thị đó đã dẫn đến nhiều cuộc xuống đường phản đối trên khắp đất nước¹²². Vào ngày 19 tháng 8, 25 trí thức nổi tiếng của Hà Nội, bao gồm các nhà kinh tế, blogger, một cựu thứ trưởng chính phủ, và một tướng quân đội đã nghỉ hưu, đã gửi một bản kiến nghị tới Ủy ban Nhân dân Thành phố Hà Nội tố cáo chỉ thị này là “*bất hợp pháp và vi phạm hiến pháp*”¹²³. Vào ngày 5 tháng 9, một nhóm gồm 10 trí thức đã đệ đơn kiện đài phát thanh và truyền hình nhà nước vì đã đưa tin rằng các cuộc biểu tình là “*do các thế lực thù địch xúi giục*”, nhấn mạnh rằng đó là “*các cuộc biểu tình ôn hòa của những người Việt Nam yêu nước*”¹²⁴.

Khi các cuộc biểu tình phản đối tiếp tục diễn ra vào ngày 20 tháng 8 bất chấp lệnh cấm của chính phủ, chính quyền đã đàn áp nặng nề. Tại Hà Nội, một cuộc biểu tình ôn hòa đã bị công an và nhân viên an ninh mặc thường phục đàn áp thô bạo, dù số lượng công an đông hơn người biểu tình rất nhiều. Ít nhất 47 người biểu tình đã bị bắt và đưa lên xe buýt¹²⁵. Mặc dù sau đó hầu hết đã được trả tự do, nhưng nhiều người biểu tình đã bị giam giữ để thẩm vấn, còn bị đánh đập trong trại giam. Tất cả các cuộc biểu tình tiếp theo đều bị cấm, và cảnh sát đã đến từng nhà các nhà hoạt động một cách có hệ thống, đe dọa họ sẽ bị trả thù nếu còn tiếp tục tham gia các cuộc họp hay biểu tình trong tương lai.

Ngày 28 tháng 8, sau cuộc gặp với Bộ trưởng Bộ Quốc phòng Trung Quốc tại Bắc Kinh, Thứ trưởng Bộ Quốc phòng Việt Nam Nguyễn Chí Vịnh tuyên bố : “*Chúng tôi sẽ trừng phạt mạnh mẽ bất kỳ cuộc tụ họp hoặc biểu tình nào còn tiếp diễn ở Việt Nam. Chúng tôi sẽ không để điều này xảy ra một lần nữa*”¹²⁶”.

119. FIDH, *Trò chuyện với Võ Văn Ái, Chủ tịch kiêm Sáng lập viên Ủy ban Bảo vệ Quyền làm Người Việt Nam (VCHR)*, ngày 23 tháng 8 năm 2011 ; <https://www.fidh.org/en/region/asia/vietnam/Conversation-with-Vo-Van-Ai>

120. VCHR/IBIB, *Đại lão Hòa thượng Thích Quảng Độ và chư Tăng Giáo hội Phật giáo Việt Nam Thống nhất bị công an ngăn cấm không cho đến tham gia biểu tình trước Lãnh sự quán Trung Cộng theo lời kêu gọi của Học sinh-Sinh viên Saigon*, Phòng Thông tin Phật giáo Quốc tế, 5.6.2011 ; <https://queme.org/vi/thich-quang-do-bi-cong-an-ngan-cam-khong-cho-den-tham-gia-bieu-tinh/>

121. BBC, *Biểu tình ở Hà Nội : Công an ‘đánh’ người*, ngày 17.7.2011 ; https://www.bbc.com/vietnamese/vietnam/2011/07/110717_hanoi_protest

122. AFP, *Người biểu tình phản đối chống Trung Quốc từ chối chỉ thị ngừng biểu tình*, ngày 19.8.2011.

123. Bản kiến nghị đã được đăng trên các blog nổi tiếng như Anh Ba Sàm (<http://anhbasam.wordpress.com>) và Nguyễn Xuân Diện (<http://xuandienhannom.blogspot.com>), hai blog này trở thành điểm tập hợp của phong trào biểu tình.

124. Reuters, *Việt Nam dùng biểu tình chống Trung Quốc, bắt giữ nhiều người*, ngày 11.8.2011, <https://www.reuters.com/article/us-vietnam-protest/vietnam-stops-anti-china-protest-detains-many-idUSTRE77K0FF20110821>

125. Reuters, *Việt Nam dùng biểu tình chống Trung Quốc, bắt giữ nhiều người*, ngày 11 tháng 8 năm 2011 ; <https://www.reuters.com/article/us-vietnam-protest/vietnam-stops-anti-china-protest-detains-many-idUSTRE77K0FF20110821>

126. Quân Đội Nhân Dân, *Mở rộng hợp tác, xây dựng tin cậy, góp phần thúc đẩy quan hệ hữu nghị truyền thống*, ngày 30 tháng 8 năm 2011 ; <https://www.qdnd.vn/chinh-tri/tin-tuc/mo-rong-hop-tac-xay-dung-tin-cay-gop-phan-thuc-day-quan-he-huu-nghi-truyen-thong-299783>

4.5. Biểu tình phản đối luật Đặc khu Kinh tế và luật An ninh Mạng (2018)

Bắt đầu từ ngày 9 tháng 6 năm 2018, xảy ra một trong những làn sóng biểu tình công cộng lớn nhất kể từ khi kết thúc chiến tranh Việt Nam. Các cuộc biểu tình quy mô đã nổ ra ở các tỉnh thành lớn trên cả nước để phản đối hai dự luật gây tranh cãi được đưa ra trước Quốc hội – Dự thảo Luật Đặc khu Kinh tế và dự thảo Luật An ninh Mạng.

Vào ngày 10 tháng 6, ít nhất 30.000 người đã tham gia các cuộc biểu tình ở nhiều tỉnh và thành phố lớn, bao gồm TP phố Hồ Chí Minh, Hà Nội, Bình Dương, Bình Thuận, Đồng Nai, Nha Trang, Đà Nẵng, Tiền Giang, Phan Thiết, Vũng Tàu, Nghệ An, và Khánh Hòa¹²⁷. Vào ngày 17 tháng 6, hàng nghìn người đã tham gia biểu tình ở Hà Nội, TP Hồ Chí Minh, Hà Tĩnh và các địa phương khác¹²⁸.

Quần chúng xuống đường để phản đối Dự Luật Đặc khu Kinh tế, cho phép các nhà đầu tư nước ngoài thuê đất với thời hạn lên tới 99 năm. Nhiều người lo ngại rằng luật này sẽ cho phép các công ty Trung Quốc hoạt động ở Việt Nam lâu dài, vào thời điểm Trung Quốc đang có lập trường đặc biệt hung hăng trong sự tranh chấp chủ quyền lãnh hải Trung-Việt ở Biển Đông. Dự thảo Luật An ninh Mạng sẽ cho chính phủ quyền bao quát để kiểm soát mọi hoạt động trực tuyến, kiểm duyệt quyền tự do ngôn luận và thu thập thông tin về những người bất đồng chính kiến trên mạng. Dự Luật này cũng yêu cầu các công ty truyền thông xã hội xóa mọi nội dung bị chính phủ cho là “*xúc phạm*” trong vòng một ngày kể từ khi nhận được thông báo từ chính quyền.

Tại Hà Nội, TP Hồ Chí Minh và các thành phố khác, công an đã giải tán các cuộc biểu tình bằng vũ lực thô bạo. Các nhà hoạt động cho biết cảnh sát đã đánh đập, sách nhiễu và sử dụng Thiết bị âm thanh tầm xa (LRAD), phát ra tiếng ồn chói tai khiến những người biểu tình mất phương hướng¹²⁹.

Tại TP Hồ Chí Minh, công an và an ninh mặc thường phục đánh đập và bắt giữ người dân bừa bãi, bao vây ngay cả khách du lịch và người vô tình qua đường. Các trung tâm tạm giam được dựng lên ở Công viên Tao Đàn và những nơi khác để công an tiến hành thẩm vấn những người bị bắt. Theo truyền thông nhà nước, hơn 300 người đã bị bắt tại TP Hồ Chí Minh vào ngày 9 và 10 tháng 6, mặc dù nhiều người sau đó đã được thả ra. Ít nhất 22 người đã bị buộc tội và truy tố, trong đó có một người công dân Hoa Kỳ. Một tháng sau, ông được trả tự do và bị trục xuất về Hoa Kỳ¹³⁰.

Tại Hà Nội, công an đã dùng vũ lực giải tán đám đông biểu tình tụ tập gần Hồ Hoàn Kiếm. Rất nhiều người biểu tình đã bị ép lên xe buýt và đưa đi thẩm vấn, và một số người đã bị công an hành hung trong quá trình vận chuyển, trong đó có nhà hoạt động xã hội dân sự Nguyễn Thúy Hạnh¹³¹.

Ít nhất 127 người đã bị xét xử và kết án vì tham gia vào các cuộc biểu tình năm 2018¹³². Nhiều người bị kết án những án tù rất khắc nghiệt. Chẳng hạn, vào tháng 6 năm 2019, ông Trương Hữu Lộc đã bị kết án tám năm tù về “*Tội phá rối an ninh*” (Điều 118 Bộ luật Hình sự) vì đã phát bánh mì và nước uống cho người

127. Người Việt, *Hàng vạn người biểu tình khắp Việt Nam chống ‘Luật Đặc khu’ và ‘An Ninh Mạng’*, ngày 10 tháng 6 năm 2018 ; <https://www.nguoi-viet.com/viet-nam/hang-van-nguoi-bieu-tinh-khap-viet-nam/> ; Đài Á Châu Tự Do, *Hàng nghìn người Việt Nam biểu tình phản đối về đề xuất nhượng đất đai trong Đặc khu Kinh tế*, ngày 11 tháng 6 năm 2018.

128. Đài Á Châu Tự Do, *Chính quyền Việt Nam đánh đập, bắt giữ người biểu tình phản đối dự thảo luật đặc khu kinh tế*, ngày 18 tháng 6 năm 2018 ; <https://www.rfa.org/english/news/vietnam/demonstrators-06182018144417.html>

129. Tweet của nhà hoạt động Anh Chí (@AnhChiVN), 10.6.2018 ; <https://twitter.com/AnhChiVN/status/1005764494356697088>

130. Đài Á Châu Tự Do, *Việt Nam trục xuất công dân Mỹ phạm tội “gây rối trật tự công cộng”*, ngày 20 tháng 7 năm 2018 ; <https://www.rfa.org/english/news/vietnam/deportation-07202018143321.html>

131. Người Bảo Vệ Nhân Quyền Việt Nam, *Hàng trăm người biểu tình Việt Nam bị bắt giữ, đánh đập trong các cuộc biểu tình trên toàn quốc, đàn áp vẫn tiếp diễn*, 13.6.2018 ; <https://www.vietnamhumanrightsdefenders.net/2018/06/13/hundreds-of-vietnamese-protestors-arrested-beaten-during-nationwide-demonstrations-crackdown-continues/>

132. Đài Á Châu Tự Do, *Một năm sau tổng biểu tình chống Luật Đặc khu và Luật An ninh Mạng*, ngày 7 tháng 6 năm 2019 ; https://www.rfa.org/vietnamese/in_depth/one-year-after-the-protest-against-the-sez-bill-special-law-and-the-cyber-security-law-06072019142743.html

biểu tình ở TP Hồ Chí Minh và phát video trực tiếp về các cuộc biểu tình phản đối¹³³. Gia đình ông chỉ biết ông bị kết án từ một người hàng xóm đọc tin tức trên báo.

Tại các tỉnh phía nam, Nguyễn Đình Thành và Trần Minh Huệ đã bị bắt vào ngày 8 tháng 6 năm 2018 và bị kết án 7 năm và 5 năm tù giam vào tháng 10 năm 2018 tại tỉnh Đồng Nai. Hai người đã in ấn và phát những tờ rơi kêu gọi công nhân tại Khu công nghiệp Sóng Thần tham gia biểu tình phản đối luật Đặc khu Kinh tế. Tòa án tuyên án tù giam với tội “*tổ chức biểu tình trái pháp luật*” và in tài liệu “*có nội dung xuyên tạc*”, buộc tội theo Điều 117 của Bộ luật Hình sự¹³⁴.

Vào tháng 10 năm 2018, hai phụ nữ, bà Vũ Thị Dung và bà Nguyễn Thị Ngọc Sương, đã bị bắt vì vận động biểu tình chống lại hai dự luật Đặc khu Kinh tế và An ninh Mạng. Vào tháng 5 năm 2019, họ bị kết án 6 và 5 năm tù tại một phiên tòa ở tỉnh Bình Dương. Theo truyền thông nhà nước, hai người phụ nữ đã “*sản xuất và phát tán 117 tờ truyền đơn, trong đó có 103 tờ có khẩu hiệu và nội dung vu khống kích động người dân biểu tình*”¹³⁵.

Trong khi hầu hết các cuộc biểu tình chống Trung quốc diễn ra ôn hòa, thì tại tỉnh Bình Thuận, người biểu tình đốt xe, ném đá vào cảnh sát và xông vào một tòa nhà chính quyền. Vào ngày 26 tháng 9 năm 2018, 15 người đã bị kết án từ 2 đến 4 năm rưỡi tù về “*Tội gây rối trật tự công cộng*” (Điều 318 Bộ luật Hình sự)¹³⁶. Tại một phiên tòa riêng vào ngày 21 tháng 5 năm 2019, Đặng Ngọc Tấn và Phạm Thành, hai người đã tham gia biểu tình ở Bình Thuận, lần lượt bị kết án 11 và 17 năm tù về “*Tội gây rối trật tự công cộng*” (Điều 318 Bộ luật Hình sự) và “*Tội cố ý hủy hoại tài sản*” (Điều 178 Bộ luật Hình sự)¹³⁷.

Để xoa dịu sự bất bình của công chúng, chính phủ đã hoãn cuộc tranh luận về dự thảo luật Đặc khu Kinh tế tại Quốc hội. Tuy nhiên, dự thảo Luật An ninh Mạng đã được thông qua bất chấp sự phản đối của quần chúng. Luật đã có hiệu lực từ tháng 1 năm 2019.

Điểm nổi bật của các cuộc biểu tình vào tháng 6 năm 2018 là người tham gia đã vượt ra ngoài việc bày tỏ lòng yêu nước hay quan điểm chống Trung Quốc, để bày tỏ sự bất bình sâu xa hơn về chế độ độc đoán cộng sản Việt Nam. Một số người biểu tình mang biểu ngữ kêu gọi dân chủ, quyền tự chủ cho người dân và cáo buộc Quốc hội là “*phi dân chủ*” hoặc “*vi phạm hiến pháp*”.

4.6. Biểu tình về vấn đề môi trường – thảm họa Formosa (2016)

Đầu tháng 4 năm 2016, một trong những thảm họa môi trường nguy hại nhất ở Việt Nam đã gây ra làn sóng phản đối mới trên khắp cả nước.

Chất thải độc hại đổ ra biển dọc 200 km bờ biển miền Trung đã khiến cá chết hàng loạt và tàn phá cuộc sống của hàng trăm ngàn ngư dân các tỉnh Hà Tĩnh, Quảng Bình, Quảng Trị, Thừa Thiên- Huế.

Người dân và ngư dân địa phương khám phá ngay lập tức nguyên nhân gây ô nhiễm là nhà máy thép do Công ty Cổ phần Thép Hưng Nghiệp Formosa Hà Tĩnh (FHS), một chi nhánh của Tập đoàn Nhựa Formosa có trụ sở tại Đài Loan¹³⁸. Nhưng chính phủ Việt Nam đã chậm phản ứng. Sự tức giận của công chúng càng

133. Viet Nam News, *Hai người bị khởi tố tội gây rối trật tự xã hội ở TP HCM*, ngày 15 tháng 6 năm 2018 ; <https://vietnamnews.vn/politics-laws/450035/two-men-prosecuted-for-disturbing-social-order-in-hcm-city.html#pwTj8HrpgWE5uOD.97>

134. Người Lao Động, *Khởi tố nhiều đối tượng lợi dụng phản đối Dự luật Đặc khu, rải truyền đơn, gây rối*, ngày 13 tháng 7 năm 2018 ; <https://nld.com.vn/phap-luat/khoi-to-hai-doi-tuong-rai-truyen-don-o-binh-duong-20180713171102149.htm>

135. Nhân Dân, *11 năm tù cho hai đối tượng rải truyền đơn chống phá Nhà nước*, ngày 11 tháng 5 năm 2019 ; <https://nhandan.vn/11-nam-tu-cho-hai-doi-tuong-rai-truyen-don-chong-pha-nha-nuoc-post358279.htm>

136. BBC, *15 người biểu tình ở Bình Thuận bị tổng cộng 52 năm tù*, ngày 27 tháng 9 năm 2018 ; <https://www.bbc.com/vietnamese/vietnam-45648709>

137. Nhân Dân, *Hai bị cáo lĩnh án hơn 39 năm tù vì hủy hoại tài sản và gây rối trật tự công cộng*, ngày 21 tháng 5 năm 2019.

138. FHS là một chi nhánh của Formosa Plastics Group có trụ sở tại Đài Loan. Khu công nghiệp ở tỉnh Hà Tĩnh bao gồm một nhà máy thép,

tăng thêm bởi những nhận xét giễu cợt của giám đốc văn phòng FHS tại Hà Nội trên báo chí nhà nước, khi nói với ngư dân rằng họ phải đi kiếm một công việc khác, bởi vì không thể vừa có nước sạch vừa có thép : “*Muốn bắt cá, bắt tôm hay nhà máy ? Chọn đi !*”¹³⁹”

Thảm họa môi trường chưa từng có này và việc chính phủ Việt Nam và FHS đều không có hành động khắc phục nào, đã gây ra sự phẫn nộ sâu sắc trong công chúng và dẫn đến các cuộc biểu tình phản đối quy mô lớn. Từ cuối tháng 4 đến suốt tháng 5 và tháng 6 năm 2016, hàng nghìn người đã xuống đường đòi trục xuất FHS ra khỏi Việt Nam và phản đối thái độ bất động của chính quyền.

Từ ngày 28 đến ngày 30 tháng 4 năm 2016, hàng trăm ngư dân đã tổ chức biểu tình ở tỉnh Quảng Bình, làm tắc nghẽn giao thông trên Quốc lộ 1, đường cao tốc chính của Việt Nam. Vào ngày 1 tháng 5, các cuộc biểu tình ôn hòa đã diễn ra tại các thành phố lớn như TP phố Hồ Chí Minh, Đà Nẵng, Nha Trang, Vũng Tàu, Hải Phòng và Hà Nội. Tại Hà Nội, hàng trăm người tập trung gần Nhà hát Lớn với các biểu ngữ “*cá cần nước sạch, người cần minh bạch*” và “*cá chết, người chết*”. Một số cuộc biểu tình phản đối đã bị cảnh sát hoặc những tên côn đồ do chính quyền địa phương thuê đàn áp dữ dội¹⁴⁰.

Theo thông tin VCHR nhận được, vào ngày 8 tháng 5, trong các cuộc biểu tình phản đối ở Hà Nội và TP phố Hồ Chí Minh, công an đã đứng ngoài, không can thiệp, khi côn đồ do chính quyền thuê đánh đập dã man những người biểu tình ôn hòa. Hàng chục người đã bị bắt và giam trong các “trung tâm bảo trợ xã hội” trong vài ngày trước khi được thả ra.

Vào tháng 6 năm 2016, Tập đoàn Nhựa Formosa đã chính thức thừa nhận trách nhiệm của mình đối với sự cố tràn chất độc, và cam kết bồi thường 500 triệu đô la Mỹ¹⁴¹. Tuy nhiên, các cuộc biểu tình phản đối vẫn tiếp tục, vì ngư dân và các cộng đồng bị thiệt hại cho rằng việc bồi thường không thỏa đáng và chậm chạp. Hơn nữa, theo thỏa thuận ký kết, các nạn nhân ở tỉnh Nghệ An, nơi hàng ngàn gia đình mất kế sinh nhai bị loại trừ, không được bồi thường. Trong những tháng tiếp theo, các linh mục Công giáo từ một số giáo xứ trong vùng đã giúp nông dân và ngư dân nộp đơn yêu cầu bồi thường và tổ chức các cuộc biểu tình phản đối ôn hòa với sự tham gia của hàng nghìn người¹⁴².

Vào ngày 2 tháng 10, trong cuộc biểu tình chống Formosa lớn nhất, hơn 10.000 người đã bao vây nhà máy thép Formosa ở tỉnh Hà Tĩnh để yêu cầu nhà máy đóng cửa¹⁴³. Cảnh sát và quân đội trang bị vũ trang đã được triển khai để bảo vệ khu vực. Cuối tháng 10, công an tỉnh Nghệ An đã tấn công một phái đoàn ngư dân do linh mục Công giáo Đặng Hữu Nam dẫn đầu để ngăn cản họ đến Tòa án Nhân dân Kỳ Anh, tỉnh Hà Tĩnh để nộp hơn 600 đơn kiện nhà máy Formosa¹⁴⁴.

Các cuộc biểu tình phản đối lại nổ ra vào ngày 14 tháng 2 năm 2017, khi 700 ngư dân và gia đình của họ lại tìm cách tuần hành đến Tòa án Nhân dân Kỳ Anh để gửi đơn kiện Formosa. Hàng trăm cảnh sát trang bị vũ trang đã chặn đoàn xe của họ bên ngoài xã Song Ngọc, tỉnh Nghệ An, và buộc họ phải quay lại. Các nhân chứng cho biết cảnh sát đã đánh đập và bắt giữ một số người biểu tình¹⁴⁵.

một nhà máy điện và một cảng nước sâu, và là một trong những khoản đầu tư nước ngoài lớn nhất tại Việt Nam. Chất thải độc hại bao gồm xyanua, phenol và sắt hiđrôxit.

139. Tuổi Trẻ, *Đại diện Formosa : “Muốn bắt cá, bắt tôm hay nhà máy, chọn đi !”*, ngày 25 tháng 4 năm 2016 ; <https://tuoitre.vn/dai-dien-formosa-muon-bat-ca-bat-tom-hay-nha-may-chon-di-1090468.htm>

140. The Diplomat, *Giữa lúc cá chết, mạng xã hội trở nên sống động ở Việt Nam*, ngày 4 tháng 5 năm 2016 ; <https://thediplomat.com/2016/05/amid-fish-deaths-social-media-comes-alive-in-vietnam/>

141. Business and Human Rights Resource Centre, *Nhà máy thép Formosa khắc phục sự cố tràn chất độc, đồng ý bồi thường 500 triệu USD cho Việt Nam*, ngày 30 tháng 6 năm 2016 ; <https://www.business-humanrights.org/fr/derni%C3%A8res-actualit%C3%A9s/formosa-steel-owns-up-to-toxic-spill-agrees-to-pay-vietnam-500-million/>

142. BBC, *Miền Trung biểu tình chống Formosa*, ngày 8 tháng 8 năm 2016 ; https://www.bbc.com/vietnamese/vietnam/2016/08/160808_formosa_ngh_e_an_protest

143. Đài Á Châu Tự Do, *Hàng ngàn người Việt biểu tình tại nhà máy thép Formosa ở Hà Tĩnh*, ngày 3 tháng 10 năm 2016 ; <https://www.rfa.org/english/news/vietnam/formosa-spill-10032016163647.html>

144. Bertelsmann Stiftung, *Báo cáo quốc gia BTI 2018 Việt Nam*, ngày 22 tháng 3 năm 2018.

145. Reuters, *Công an Việt Nam ngăn ngư dân tuần hành đòi kiện công ty thép*, ngày 14 tháng 2 năm 2017 ; <https://www.reuters.com/article/us-vietnam-protest-formosa-plastics-idUKKBN15T1MK>

Người biểu tình phân đội tập đoàn FHS của Đài Loan trong một cuộc biểu tình ở Hà Nội vào ngày 1 tháng 5 năm 2016. © HOANG DINH NAM / AFP

Nhìn chung, rất nhiều nhà hoạt động xã hội dân sự đã bị đánh đập, sách nhiễu và giam giữ tùy tiện vì ghi chép hoặc phản đối một cách hòa bình thảm họa môi trường này, mà những hậu quả đau đớn vẫn còn tiếp diễn cho đến ngày nay.

Tháng 11 năm 2017, nhà hoạt động Nguyễn Văn Hóa bị kết án bảy năm tù về “*Tội tuyên truyền chống Nhà nước Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam*” (Điều 88 Bộ luật Hình sự 1999) vì đã sử dụng máy flycam để quay video cuộc biểu tình ôn hòa bên ngoài nhà máy thép Formosa tại Hà Tĩnh năm 2016¹⁴⁶.

Ngày 6 tháng 2 năm 2018, người bảo vệ quyền lao động và môi trường Hoàng Đức Bình bị kết án tổng cộng 14 năm tù - 7 năm về “*Tội lợi dụng các quyền tự do dân chủ xâm phạm lợi ích của nhà nước*” (Điều 331 Bộ luật Hình sự) và 7 năm nữa về “*Tội chống người thi hành công vụ*” (Điều 330 Bộ luật Hình sự). Ông đã tổ chức nhiều cuộc biểu tình, còn quay phim và phát trực tiếp cuộc tuần hành của ngư dân tỉnh Nghệ An vào ngày 14 tháng 2 năm 2017. Luật sư Hà Huy Sơn cho biết: “*hai bản án sơ thẩm và phúc thẩm bất công, vi phạm luật tố tụng. Tòa chỉ dùng các lời khai một phía từ các nhân viên công vụ là cảnh sát giao thông, không có bằng chứng và tính khách quan : nó đã diễn ra theo cách áp đặt¹⁴⁷”.*

Vào tháng 4 năm 2018, bà Trần Thị Xuân, người tổ chức biểu tình tố cáo thảm họa Formosa, đã bị kết án 9 năm tù và 5 năm quản chế tại một phiên tòa xử kín¹⁴⁸.

Vào tháng 12 năm 2021, tại phiên tòa xét xử nhà báo độc lập Phạm Đoàn Trang, công tố viên đưa ra báo cáo bà đã viết về thảm họa Formosa và cho đó là bằng chứng buộc tội. Bà bị kết án 9 năm tù về “*Tội tuyên truyền chống Nhà nước Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam¹⁴⁹”.*

4.7. Các cuộc tụ họp mang tính biểu tượng bị đàn áp

Chính quyền Việt Nam không chỉ đàn áp các cuộc biểu tình quy mô lớn hay bạo loạn, mà cả những cuộc tụ họp nhỏ bé, mang tính biểu tượng, như tiệc sinh nhật, các buổi hòa nhạc hay những cuộc gặp gỡ để thảo luận những vấn đề như môi trường hay nhân quyền. Việc đàn áp đã man các cuộc tụ họp bỏ túi này là trái ngược với lời tuyên bố của chính phủ Việt Nam rằng chính quyền không cấm tụ tập nơi công cộng, mà chỉ

146. New York Times, *Blogger Việt lĩnh 7 năm tù vì đưa tin về vụ tràn chất độc*, ngày 27 tháng 11 năm 2017 ; <https://www.nytimes.com/2017/11/27/world/asia/vietnam-nguyen-van-hoa-blogger.html> ; Đoạn phim flycam của Nguyễn Văn Hóa ghi lại cuộc biểu tình phản đối Formosa : <https://www.facebook.com/watch/?v=1087647597971046>

147. BBC, *Y án 14 năm tù cho nhà hoạt động Hoàng Đức Bình*, ngày 24 tháng 4 năm 2018, <https://www.bbc.com/vietnamese/vietnam-43875338>

148. Đài Á Châu Tự Do, *Việt Nam bỏ tù thêm 3 nhà hoạt động vì dân chủ, bị giới bảo vệ nhân quyền lên án*, ngày 12 tháng 4 năm 2018 ; <https://www.rfa.org/english/news/vietnam/activists-trial-04122018165621.html>

149. Human Rights Watch, *Việt Nam : Hãy hủy bỏ bản án của người hoạt động nổi tiếng*, ngày 23 tháng 8 năm 2022 ; <https://www.hrw.org/news/2022/08/23/vietnam-quash-conviction-prominent-activist>

cấm “tự tập trái phép gây rối trật tự, an ninh công cộng hoặc xâm phạm quyền và lợi ích hợp pháp của cá nhân hoặc tổ chức¹⁵⁰”.

4.7.1. Dã ngoại nhân quyền

Năm 2013, khi Việt Nam đang vận động trưng cử vào Hội đồng Nhân quyền LHQ, các nhà hoạt động xã hội dân sự trẻ đã phát động một số “dã ngoại nhân quyền” để thông báo cho dư luận biết thêm về LHQ và các công ước quốc tế nhân quyền mà Việt Nam đã tham gia ký kết. Được tổ chức thông qua Facebook và các mạng xã hội khác, những người tham gia được mời gặp mặt vào ngày 5 tháng 5 năm 2013 tại công viên công cộng ở TP Hồ Chí Minh, Hà Nội, Nha Trang và các thành phố lớn khác để tận hưởng buổi dã ngoại và thảo luận về nhân quyền¹⁵¹.

Tại Nha Trang, công an đã nhanh chóng phong tỏa lối vào địa điểm được chỉ định ở Công viên Bạch Đằng, triển khai hàng rào thép gai và đánh những người tham gia bằng gậy và dùi cui thép. Tại TP Hồ Chí Minh, những người điều hành cuộc tụ họp, Nguyễn Hoàng Vi và Vũ Quốc Anh, đã bị tạm giữ sau khi họ phân phát các bản sao của Công ước Quốc tế Nhân quyền LHQ trong công viên. Vũ Quốc Anh, Nguyễn Hoàng Vi, và em gái của cô đã bị công an đánh đập dã man. Công an còn đá mẹ của Vi và dí điều thuốc vào trán bà. Cảnh sát không đưa ra lời giải thích nào về việc đàn áp các cuộc tụ họp ôn hòa và hợp pháp này¹⁵².

4.7.2. Trình diễn nghệ thuật đường phố

Ngày 29 tháng 4 năm 2016, trước thềm lễ hội Festival Huế, được tổ chức hai năm một lần, nhóm nghệ sĩ Viet Art Space đã tổ chức một buổi trình diễn nghệ thuật trên đường phố để kêu gọi sự chú ý đến thảm họa Formosa [Xem ở trên, *Chương 4.6.*]. Nhóm nghệ sĩ, gồm hầu hết là người Việt và một người Pháp, đã diễu hành qua cầu Tràng Tiền bắc qua sông Hương trong trang phục nổi bật, và trang phục truyền thống trong một buổi biểu diễn mang tên “*Nỗi đau của những con cá*” để minh họa cho hiện tượng hàng triệu con cá chết do ô nhiễm từ nhà máy Formosa. Cảnh sát nhanh chóng can thiệp, giải tán đám đông và tạm giữ các nghệ sĩ trong vài giờ để thẩm vấn. Hình ảnh cuộc trình diễn nghệ thuật được đưa lên Internet, gây chấn động dư luận¹⁵³.

4.7.3. Các buổi hòa nhạc

Vào buổi tối ngày 15 tháng 8 năm 2018, khoảng 50 người đã tập trung tại Café Casanova ở TP Hồ Chí Minh để xem chương trình ca nhạc mang tên “*Ký ức Sài Gòn*” của Nguyễn Tín, một ca sĩ và nhà hoạt động nhân quyền. Các buổi biểu diễn của Nguyễn Tín thường bao gồm những bài hát được sáng tác dưới thời Cộng hòa Việt Nam (miền Nam) cũ, có một số bị chính quyền cấm đoán, và những bài hát về vấn đề nhân quyền hoặc hoàn cảnh của tù nhân chính trị. Đến khoảng 9 giờ tối, lực lượng an ninh gồm cả cảnh sát mặc sắc phục và thường phục xông vào quán cà phê và giải tán đám đông. Họ đấm đá ca sĩ Nguyễn Tín, trói và đưa về huyện Củ Chi, cách trung tâm thành phố 60 km, tịch thu điện thoại và tiền, rồi bỏ ông trong một đồn điền cao su hoang vắng. Nhà hoạt động đấu tranh nổi tiếng Phạm Đoan Trang cũng bị bắt giữ và đưa về đồn công an địa phương. Trong cuộc thẩm vấn, công an đánh đập bà nhiều lần. Sau khi thẩm vấn, cảnh sát thả bà

150. Ủy ban Nhân quyền LHQ, *Thông tin nhận được từ Việt Nam về việc theo dõi các nhận xét kết luận về báo cáo định kỳ lần thứ ba về việc thực hiện ICCPR*, ngày 8 tháng 4 năm 2021 ; UN Doc. CCPR/C/VNM/FCO/3

151. IFEX, *Công an đáp trả bằng bạo lực đối với các cuộc biểu tình dã ngoại của các blogger ở Việt Nam*, ngày 8 tháng 5 năm 2013 ; <https://ifex.org/police-respond-with-violence-to-bloggers-picnic-protests-in-vietnam/>

152. IFEX, *Công an đáp trả bằng bạo lực đối với các cuộc biểu tình dã ngoại của các blogger ở Việt Nam*, ngày 8 tháng 5 năm 2013 ; <https://ifex.org/police-respond-with-violence-to-bloggers-picnic-protests-in-vietnam/>

153. Đỗ Trung Quân, *Trước thềm Festival Huế - các nghệ sĩ đã tổ thái độ*, ngày 29 tháng 4 năm 2016 ; <https://xuandienhannom.blogspot.com/2016/04/tin-hot-trinh-dien-noi-au-cua-nhung-con.html>

ở một con phố tối om. Tại đó, bà lại bị sáu người đàn ông đi xe máy hành hung dã man. Bà phải nhập viện vì chấn thương sau vụ tấn công. Người tổ chức đại nhạc hội, Nguyễn Đăng Cao Đại, cũng bị công an đánh đập, đưa về huyện Củ Chi và bỏ mặc trong đêm khuya¹⁵⁴. Không có lời giải thích nào được đưa ra cho việc làm gián đoạn buổi hòa nhạc ôn hòa này.

4.7.4. Tiệc sinh nhật

Ngày 18 tháng 6 năm 2022, Ánh Tuyết, vợ của nhà hoạt động Đỗ Nam Trung, người đang bị thụ án 10 năm tù vì tham gia biểu tình phản đối thảm họa Formosa và dự thảo Luật An ninh Mạng [Xem ở trên, *Chương 4.5.* và *4.6.*], tổ chức sinh nhật cùng vợ con của bốn tù nhân chính trị khác ở Hà Nội. Cảnh sát đã giải tán bữa tiệc và buộc những người phụ nữ và các cháu phải giải tán, nói rằng “*những cuộc tụ tập đông người*” như vậy không được phép ở Việt Nam¹⁵⁵.

4.7.5. Hội chợ từ thiện cho Ukraine

Vào tháng 3 năm 2022, một số người ủng hộ dân chủ, người bảo vệ nhân quyền và các nhà hoạt động xã hội dân sự đã bị chính quyền quản thúc tại gia, bị đe dọa và nhiều hình thức sách nhiễu khác để ngăn cản họ tham dự Hội chợ từ thiện do Đại sứ quán Ukraina tại Hà Nội tổ chức để ủng hộ các nạn nhân của cuộc xâm lược của Nga ở Ukraina¹⁵⁶. Các nhà hoạt động cho biết trên mạng xã hội rằng cảnh sát đã đe dọa và quản thúc họ tại nhà hoặc khu vực lân cận cho đến khi Hội chợ kết thúc. Ít nhất tám nhà hoạt động - Nguyễn Xuân Diện, Hoàng Hà, Nguyễn Nguyên Bình, Nguyễn Văn Viên, Phạm Thị Lan, Đặng Bích Phương, Nguyễn Khánh Trâm và Nguyễn Hoàng Anh - đã bị ngăn cản tham dự¹⁵⁷. Lý do ngăn cản việc tham gia cuộc tụ tập ôn hòa này không được đưa ra, nhưng các nhà hoạt động tin rằng chính quyền không chấp thuận sự kiện này vì mối quan hệ thân thiết giữa hai chính phủ Việt Nam và Nga¹⁵⁸.

4.7.6. Dân biểu Nghị viện Châu Âu bị trục xuất sau cuộc biểu tình cá nhân

Trong một cuộc biểu tình độc nhất vô nhị trong lịch sử biểu tình ôn hòa ở Việt Nam thời hậu chiến, ngày 6 tháng 6 năm 2001, Olivier Dupuis, người Bỉ, Dân biểu Nghị viện Châu Âu, đã tổ chức một cuộc biểu tình cá nhân bên ngoài Thanh Minh Thiền Viện, TP Hồ Chí Minh, nơi nhà hoạt động dân chủ Hòa thượng Thích Quảng Độ, vị lãnh đạo GHPGVNTN, bị quản chế. Bị cảnh sát ngăn cản không cho vào chùa, dân biểu Dupuis đã tổ chức cuộc tọa kháng bên ngoài, ngồi trong tư thế hoa sen, giơ cao biểu ngữ bằng tiếng Việt có ghi “*Tự do cho Thích Quảng Độ*” và “*Tự do tôn giáo cho Việt Nam*” trong khi trợ lý của ông, Martin Schultes, chụp ảnh hiện trường. Lực lượng an ninh đã nhanh chóng can thiệp, thu giữ máy ảnh và lôi cả hai người đàn ông vào một chiếc xe tải của cảnh sát. Họ bị cảnh sát thẩm vấn trong 6 giờ trước khi bị trục xuất khỏi đất nước. Phát ngôn viên của Hà Nội cho biết họ đã “*gây mất trật tự ở Thành phố Hồ Chí Minh*”¹⁵⁹.

154. BBC, *Ca sĩ, blogger Nguyễn Tín bị bắt và đánh đập trong chương trình ca nhạc*, ngày 18 tháng 8 năm 2018 ; <https://www.bbc.com/vietnamese/vietnam-45204274>

155. Bauxite Việt Nam, *Vợ tù - của Tường Năng Tiến*, ngày 14 tháng 8 năm 2022 ; <https://boxitvn.online/?p=81047#more-81047>. Những người phụ nữ khác là Nguyễn Thanh Mai, con gái của nhà hoạt động đất đai Nguyễn Thị Tâm (6 năm tù), Trịnh Thị Nhung, vợ của Bùi Văn Thuận (8 năm tù) và Đỗ Thu, vợ của nhà hoạt động đất đai Trịnh Bá Phương (10 năm tù).

156. The Diplomat, *Việt Nam chặn các nhà hoạt động tham dự sự kiện từ thiện của Đại sứ quán Ukraina*, ngày 17 tháng 3 năm 2022 ; <https://thediplomat.com/2022/03/vietnam-blocks-activists-from-attending-ukrainian-embassy-charity-event/>

157. Facebook của Hoàng Hà, ngày 5 tháng 3 năm 2022 ; <https://www.facebook.com/songqueemdem/posts/2066137023546685>.

158. Ngày 2.3.2022, Việt Nam bỏ phiếu trắng về nghị quyết tố cáo Nga xâm lược Ukraina tại Đại hội đồng LHQ ở New York.

159. AFP, *Việt Nam trục xuất một dân biểu Liên Âu sau cuộc biểu tình nhân quyền*, ngày 7 tháng 6 năm 2001 ; DPA, *Việc trục xuất của Việt Nam gây lo ngại*, ngày 7 tháng 6 năm 2001 ; VCHR, *Dân biểu Quốc hội Âu châu, Olivier Dupuis, bị bắt trong cuộc tọa kháng và sau 6 giờ thẩm vấn bị trục xuất khỏi Việt Nam*, ngày 6.6.2001, <https://queme.org/vi/dan-bieu-olivier-dupuis-bi-bat-trong-cuoc-toa-khang/>

5. Đàn áp người biểu tình ôn hòa

Người thực hiện quyền tụ họp ôn hòa ở Việt Nam, người quay phim hay tường thuật biểu tình, hoặc hỗ trợ nạn nhân biểu tình bị đánh đập hay giam giữ, đều phải đối mặt với sự đàn áp thô bạo mang tính hệ thống.

Các hành vi đàn áp bao gồm : đe dọa và hăm dọa ; bắt bớ và giam giữ tùy tiện ; bị tước đoạt quyền xét xử công bằng ; án tù quá nặng nề ; phải chịu điều kiện giam giữ tồi tệ ; từ chối chăm sóc y tế, ngược đãi và tra tấn trong tù ; bị cảnh sát theo dõi liên tục ; và bị sách nhiễu bằng luật pháp. Trong một số trường hợp, điều kiện giam giữ tồi tệ và ngược đãi đã dẫn đến tử vong.

Dưới đây là một số ví dụ về sự đàn áp có hệ thống mà các nhà hoạt động xã hội dân sự, các nhà vận động dân chủ và các nhà bảo vệ nhân quyền dũng cảm phải chịu, khi xuống đường thực hiện quyền tự do hội họp ôn hòa ở Việt Nam. Các vi phạm nhân quyền khác, mà người tổ chức, tham gia hay ủng hộ các cuộc tụ họp công cộng phải đối mặt, ví dụ họ và cả gia đình bị công an theo dõi, đe dọa, tấn công, đã được trình bày chi tiết trong Chương 4 trước đây.

5.1. Tạm giam không giới hạn trước khi xét xử và biệt giam kéo dài

Các cá nhân bị giam cầm vì tham gia biểu tình thường bị giam giữ không giới hạn trước khi xét xử, và bị biệt giam kéo dài. Cả hai đều là hình thức đối xử tàn ác và vô nhân đạo¹⁶⁰.

Như đã đề cập ở phần trước [Xem ở trên, *Chương 2.2.*], hầu hết những người bị bắt liên quan đến việc tham gia biểu tình ở Việt Nam bị truy tố với tội “*xâm phạm an ninh quốc gia*” trong Bộ luật Hình sự. Theo hệ thống pháp luật của Việt Nam, việc bắt bớ, điều tra, truy tố, xét xử và giam giữ các tội phạm về an ninh quốc gia phải tuân theo thủ tục đặc biệt, khác với các thủ tục áp dụng cho những bị cáo hình sự.

Theo Bộ luật Tố tụng Hình sự (BLTTHS) năm 2015 của Việt Nam, điều tra viên và/hoặc công tố viên có thể tạm giam người bị tình nghi là tội phạm về an ninh quốc gia trước khi xét xử, mà không cần đưa ra bất kỳ chứng cứ nào, và bị cáo không có quyền kháng cáo (Điều 119). BLTTHS cũng quy định sự tạm giam gần như không dưới hạn đối với người bị tình nghi là xâm phạm an ninh quốc gia. Theo BLTTHS, Viện kiểm sát Nhân dân Tối cao có toàn quyền gia hạn thời gian tạm giam trước khi xét xử “*cho đến khi kết thúc điều tra*” (Điều 172 và 173). Ví dụ, nhà hoạt động đấu tranh vì bất đồng quan điểm Lê Anh Hùng bị tạm giam hơn bốn năm trước khi tòa án xét xử. Ông bị bắt vào tháng 7 năm 2018 vì phản đối dự luật về Đặc khu Kinh tế và An ninh Mạng [Xem ở trên, *Chương 4.5.*], và bị kết án 5 năm tù trong phiên xử kín tại Hà Nội vào ngày 30 tháng 8 năm 2022 về “*Tội lợi dụng các quyền tự do dân chủ xâm phạm lợi ích nhà nước*” (Điều 331 Bộ luật Hình sự)¹⁶¹.

Các cá nhân bị buộc tội xâm phạm an ninh quốc gia bị biệt giam trong suốt thời gian điều tra, có thể lên đến hai năm hoặc hơn. Họ không được gia đình thăm viếng và không được gặp luật sư của họ đến khi điều tra kết thúc “*để giữ bí mật việc điều tra*” (Điều 74 BLTTHS).

160. UN ESCAP, *Khuyến nghị của LHQ về Bộ luật Hình sự và Bộ luật Tố tụng Hình sự 2015 của Việt Nam*, ngày 17 tháng 5 năm 2017 ; <https://vietnam.un.org/en/14681-un-recommendations-2015-penal-code-and-criminal-procedural-code-viet-nam>

161. Lê Anh Hùng bị chuyển từ nhà tù đến Bệnh viện Tâm thần Trung Ương ở Hà Nội sau khi bị bắt. Sau bốn năm trong bệnh viện, ông trở lại nhà tù vào tháng 5 năm 2022 để hầu tòa. Sau khi mãn án, ông Hùng tuyên bố : “*ở viện tâm thần kinh hoàng hơn ở tù.*” RFA, ngày 11.7.2023, https://www.rfa.org/vietnamese/in_depth/prisoner-of-conscience-le-anh-hung-said-the-psychiatric-hospital-was-more-terrifying-than-the-prison-07112023203251.html

Bức ảnh này do Thông tấn xã Việt Nam chụp và phát hành vào ngày 14 tháng 9 năm 2020 cho thấy những người dân xã Đồng Tâm bị bắt trong một vụ tranh chấp đất đai đang tham dự phiên tòa xét xử ở Hà Nội. © Vietnam News Agency / AFP

Ví dụ, nhà báo Phạm Đoàn Trang, bị bắt vào tháng 10 năm 2020 vì đã ghi lại các cuộc biểu tình phản đối công cộng chống công ty Formosa [Xem ở trên, *Chương 4.6.*] và các vấn đề khác, đã bị biệt giam suốt một năm trước khi được phép gặp luật sư của mình¹⁶². Những nhà bảo vệ quyền sở hữu đất đai Cần Thị Thêu, Nguyễn Bá Phương, Nguyễn Bá Tư¹⁶³ và các nhà hoạt động Phạm Chí Dũng, Nguyễn Tường Thụy, và Lê Hữu Minh Tuấn, vì đã tích cực tham gia biểu tình, cũng đã bị biệt giam kéo dài trước khi xét xử¹⁶⁴.

5.2. Không được quyền xét xử công bằng

Các nhà bảo vệ nhân quyền và nhà hoạt động xã hội dân sự bị bắt vì thực hiện quyền tự do hội họp ôn hòa thường xuyên bị từ chối quyền xét xử công bằng.

Là những người bị buộc tội an ninh quốc gia, họ bị biệt giam trước khi ra tòa [Xem ở trên, *Chương 5.1.*], nên luật sư không có đủ thời gian gặp mặt và trao đổi với họ để chuẩn bị bào chữa, khiến quyền được xét xử công bằng bị tổn hại nghiêm trọng.

Các luật sư không được gặp thân chủ trong giai đoạn điều tra, và thường xuyên bị từ chối cung cấp hồ sơ vụ án cho đến vài ngày trước phiên tòa. Trong các phiên xử, tòa án thường bác bỏ không chịu nghe các nhân chứng do luật sư bào chữa yêu cầu, như trường hợp phiên tòa xét xử người dân Đồng Tâm vào tháng 9 năm 2020¹⁶⁵, dẫn đến hai bản án tử hình và án tù chung thân [Xem ở trên, *Chương 4.3.4.*].

Vẫn theo BLTTHS, các phiên tòa xử án các “*tội phạm an ninh quốc gia*” - trường hợp hầu hết những người bị bắt liên quan đến các cuộc biểu tình công cộng - được tổ chức kín (Điều 25). Ví dụ, bác sĩ Hồ Văn Hải bị kết án bốn năm tù tại một phiên xử kín ở TP Hồ Chí Minh vào ngày 1 tháng 2 năm 2018 về “*Tội tuyên truyền chống nhà nước*” (Điều 117 Bộ luật Hình sự) vì đã biểu tình tố cáo ảnh hưởng xấu của thảm họa Formosa đến sức khỏe người dân. Gia đình của ông chỉ biết về phiên tòa qua báo chí nhà nước. Bị bắt vào tháng 11 năm 2016, ông bị biệt giam trong hơn 15 tháng dài¹⁶⁶.

162. UN OHCHR, *Việt Nam : Trả tự do cho nhà báo bị bắt vì tội “tuyên truyền”* – chuyên gia LHQ, ngày 29.10.2021.

163. Đài Quan sát Bảo vệ những Nhà đấu tranh cho Nhân quyền, *Việt Nam : Bác đơn kháng cáo, giữ y án tù của Trịnh Bá Phương*, ngày 23 tháng 8 năm 2022 ; <https://www.fidh.org/en/issues/human-rights-defenders/vietnam-rejection-of-the-appeal-on-the-prison-sentence-of-trinh-ba>

164. UN OHCHR, Thông cáo báo chí về Việt Nam, ngày 8 tháng 1 năm 2021 ; <https://www.ohchr.org/en/2021/01/press-briefing-notes-vietnam>

165. *Đơn kiến nghị của 13 luật sư cho người dân thôn Đồng Tâm gửi Chánh án Tòa án Nhân dân và Viện Kiểm sát trước phiên tòa phân đôi thủ tục còn thiếu sót và kêu gọi tôn trọng thủ tục tố tụng để đảm bảo xét xử công bằng, không tiền vị*, ngày 3 tháng 9 năm 2020 ; AsiaNews, *Án tử hình, chung thân cho một số người dân làng Đồng Tâm*, ngày 15 tháng 9 năm 2020 ; <https://www.asianews.it/news-en/Death-sentences-and-life-imprisonment-for-the-villagers-of-Dong-Tam-51034.html>

166. VCHR, *Khép kín không gian tự do, Định giá Nhân quyền tại Việt Nam giữa chu kỳ thứ 2 của Cuộc kiểm điểm Định kỳ Phổ Quát (UPR) của LHQ*, tháng 2 năm 2018 ; <https://queme.org/vi/khep-kin-khong-gian-tu-dinh-gia-nhan-quyen-tai-viet-nam-giua-chu-ky-thu-2-cua-cuoc-kiem-diem-lhq-thuong-ky-toan-gioi-upr/>

Ngoài ra, các quan sát viên quốc tế và gia đình các nhà hoạt động thường bị cấm vào phòng xử án. Tại phiên tòa phúc thẩm hai nhà bảo vệ quyền sở hữu đất đai, Trịnh Bá Phương và Nguyễn Thị Tâm, vào ngày 17 tháng 8 năm 2022 tại Hà Nội, gia đình họ đã bị công an mặc thường phục hành hung và xua đuổi¹⁶⁷. Trong nhiều trường hợp, gia đình tù nhân thậm chí không được chính quyền thông báo về ngày xét xử.

Phiên tòa xét xử luật sư Đặng Đình Bách là một ví dụ điển hình của sự vi phạm quyền xét xử công bằng. Đặng Đình Bách là nhà bảo vệ môi trường, đã từng tổ chức nhiều cuộc tụ họp để khuyến khích giới trẻ lên tiếng đòi chính quyền cải thiện chính sách về biến đổi khí hậu. Bị kết án 5 năm tù với tội danh “trốn thuế” vào ngày 24 tháng 1 năm 2022, ông không được gặp luật sư của mình trong thời gian bị giam giữ. Tòa án bác bỏ các bằng chứng do luật sư biện hộ đưa ra, và không nghe biên luận của luật sư rằng công tố đã không đưa ra bất kỳ bằng chứng thuyết phục nào¹⁶⁸. Tại phiên tòa phúc thẩm vào ngày 22 tháng 8 năm 2022, lực lượng an ninh đã cấm vợ ông, bà Trần Phương Thảo, tham dự phiên tòa, mặc dù bà đã được tòa án cấp giấy phép tham dự. Các đại diện ngoại giao của Hoa Kỳ, Đức và Liên Âu cũng bị từ chối vào tham dự với lý do “không đủ ghế trong phòng xử án”¹⁶⁹. Được biết luật thuế má của Việt Nam mập mờ không rõ ràng, và chính quyền hay sử dụng kẽ hở trong các luật này để bắt bớ những ai phê phán Đảng và nhà nước.

Trường hợp tương tự của nhà báo độc lập Phạm Đoan Trang, người đã tham gia các cuộc biểu tình phản đối Formosa và chống Trung Quốc [Xem ở trên, *Chương 4.4.* và *4.6.*], đại diện ngoại giao từ Hoa Kỳ, Liên Âu, Cộng hòa Séc, Thụy Sĩ và Đức không được phép tham dự phiên tòa phúc thẩm của bà vào ngày 25 tháng 8 năm 2022¹⁷⁰.

Cuối cùng, quyền được suy đoán vô tội, được đảm bảo bởi Điều 13 của BLTTHS, thường bị tổn hại bởi các chiến dịch phi báng trên các phương tiện truyền thông do nhà nước kiểm soát. Tháng 1 năm 2020, sau sự vụ xảy ra ở xã Đông Tâm, kênh truyền hình nhà nước (VTV 1) phát sóng cảnh bị cáo Lê Đình Công, Lê Đình Chức, và Lê Đình Doanh bị tạm giữ, “*thủ nhận*” rằng họ đã tấn công cảnh sát bằng đá và bom xăng tự chế. Khuôn mặt của họ bầm tím, như thể họ đã bị tra tấn¹⁷¹.

5.3. Án tù không phù hợp

Nhiều nhà hoạt động tổ chức biểu tình, tham dự hoặc làm phóng sự về các cuộc tụ họp ôn hòa đã bị kết án những án tù quá nặng nề ở Việt Nam. Một số trường hợp nổi bật bao gồm :

- Nhà báo độc lập **Phạm Chí Dũng**, bị kết án 15 năm tù vào tháng 1 năm 2021 cùng với **Nguyễn Tường Thụy** và **Lê Hữu Minh Tuấn** (mỗi người 11 năm) về “*Tội làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền thông tin, tài liệu, vật phẩm nhằm chống Nhà nước Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam*” (Điều 117 Bộ luật Hình sự). Cả ba đều từng tham gia biểu tình chống Trung Quốc và sử dụng Internet để vận động phản đối dự thảo Luật An ninh Mạng.
- **Hoàng Đức Bình**, bị kết án 14 năm tù vào tháng 4 năm 2018 về “*Tội chống người thi hành công vụ*” và “*Tội lợi dụng các quyền tự do dân chủ xâm phạm lợi ích của nhà nước*” (Điều 330 và 331 Bộ luật Hình sự) vì tham gia biểu tình phản đối thảm họa Formosa.

167. Facebook Thu Đỗ, ngày 17.8.2022 ; https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid02fgcNgJyMSTiBqiuEK3yVDb1uJCB21c5Gq77fb7z4pHhWVuLXNiJ6x4a9eLB6qqfCl&id=100008236984260

168. Sát cánh cùng Bách, <https://www.standwithbach.org/dang-dinh-bach>

169. FIDH, *Việt Nam : tiếp tục giam giữ tùy tiện và quấy rối tư pháp đối với bốn nhà bảo vệ quyền môi trường*, ngày 17.8.2022, <https://www.fidh.org/en/issues/human-rights-defenders/vietnam-ongoing-arbitrary-detention-and-judicial-harassment-against>

170. Đài Á Châu Tự Do, *Nhà báo Việt Nam kháng cáo bản án 9 năm tù*, ngày 25.8.2022 ; <https://www.rfa.org/english/news/vietnam/vietnamese-journalist-loses-appeal-08252022015721.html>

171. Báo Cáo Đông Tâm, do Phạm Đoan Trang và Will Nguyễn biên tập, tháng 9 năm 2020 ; https://queme.org/app/uploads/2020/09/Dong-Tam-report_Phamdoantrang-Willnguyen_Sept2020.pdf

- Mục sư **Nguyễn Trung Tôn** và nhà báo **Trương Minh Đức**, bị kết án 12 năm tù, cùng với nhà hoạt động **Nguyễn Bắc Truyền** (11 năm tù), vào ngày 5 tháng 4 năm 2018 về “*Tội hoạt động nhằm lật đổ chính quyền nhân dân*” (Điều 79 Bộ luật Hình sự 1999) vì phản đối chính quyền vi phạm nhân quyền và tự do tôn giáo.
- **Trịnh Bá Phương**, bị kết án 10 năm tù vào tháng 12 năm 2021 với tội danh theo Điều 117 Bộ luật Hình sự vì tham gia vào các cuộc biểu tình phản đối vi phạm quyền sở hữu đất đai.
- Nhà báo độc lập **Phạm Đoàn Trang**, bị kết án chín năm tù vào tháng 12 năm 2021 với tội danh theo Điều 88 Bộ luật Hình sự 1999 vì đã soạn nhiều tài liệu và tham gia biểu tình phản đối các vi phạm nhân quyền.
- **Trần Thị Xuân**, bị kết án 9 năm tù vào ngày 12 tháng 4 năm 2018 về “*Tội hoạt động nhằm lật đổ chính quyền nhân dân*” (Điều 79 Bộ luật Hình sự 1999) vì tổ chức biểu tình phản đối thảm họa Formosa.
- **Cần Thị Thêu** và con trai, Trịnh Bá Tư, bị kết án 8 năm tù vào tháng 5 năm 2021 với tội danh theo Điều 117 Bộ luật Hình sự vì tham gia vào các cuộc biểu tình phản đối vi phạm quyền sở hữu đất đai.
- **Trương Hữu Lộc**, bị kết án 8 năm tù vào tháng 6 năm 2019 về “*Tội phá rối an ninh*” (Điều 118 Bộ luật Hình sự) vì hỗ trợ người biểu tình phản đối dự thảo luật về Đặc khu Kinh tế và An ninh Mạng.
- **Nguyễn Đình Thành**, bị kết án 7 năm tù vào tháng 10 năm 2018 với tội danh theo Điều 117 Bộ luật Hình sự vì in truyền đơn và tham gia biểu tình phản đối dự thảo luật Đặc khu Kinh tế.
- **Nguyễn Văn Hóa**, bị kết án 7 năm tù vào tháng 1 năm 2017 về “*Tội lợi dụng các quyền tự do dân chủ xâm phạm lợi ích của Nhà nước*” (Điều 258 Bộ luật Hình sự 1999) vì quay phim cuộc biểu tình tại nhà máy Formosa.
- **Đặng Đăng Phước**, giáo viên âm nhạc, bị kết án 8 năm tù vào ngày 6 tháng 6 năm 2023 theo Điều 117 Bộ luật Hình sự. Ông từng tham gia một số cuộc biểu tình ôn hòa và ủng hộ việc Quốc hội thông qua luật biểu tình.

5.4. Vi phạm quyền của tù nhân

Những người bị giam giữ vì tham gia vào các cuộc biểu tình ôn hòa ở Việt Nam thường bị ngược đãi trong nhà tù, bao gồm : tra tấn và ngược đãi ; giam giữ trong điều kiện tội tộ ; không được chăm sóc y tế ; và bị đưa đi giam giữ trong các nhà tù cách xa nhà ở của họ.

Cách đối xử như vậy không chỉ không phù hợp với các tiêu chuẩn và luật pháp nhân quyền quốc tế, mà còn vi phạm luật pháp Việt Nam, cụ thể là Luật Thi hành Án Hình sự 2019, có hiệu lực từ ngày 1 tháng 1 năm 2020¹⁷². Điều 4 của luật này cam kết “*Bảo đảm nhân đạo xã hội chủ nghĩa ; tôn trọng danh dự, nhân phẩm, quyền, lợi ích hợp pháp của người chấp hành án*”. Theo Điều 27, các quyền này bao gồm “*Được bảo hộ tính mạng, sức khỏe, tài sản, tôn trọng danh dự, nhân phẩm [...] được bảo đảm chăm sóc y tế theo quy định, gửi, nhận thư [...] được gặp, liên lạc với thân nhân*”. Theo Điều 55, “*Phạm nhân được khám bệnh, chữa bệnh và điều trị tại cơ sở y tế của trại giam, hoặc tại cơ sở khám bệnh, chữa bệnh của Nhà nước nơi gần nhất*”.

Tuy nhiên, như một cựu tù nhân chính trị đã nhận xét : “*Khi mà đóng cánh cửa nhà tù lại thì luật pháp đứng lại ở ngoài cổng nhà tù. Quyền sinh quyền sát nằm ở tay của giám thị và quản giáo*¹⁷³”.

172. Luật Thi hành án hình sự, 41/2019/QH14 ; <https://thuvienphapluat.vn/van-ban/Trach-nhiem-hinh-su/Luat-Thi-hanh-an-hinh-su-2019-387991.aspx>

173. Đài Á Châu Tự Do, *Hàng chục gia đình yêu cầu trại giam chăm sóc y tế kịp thời cho tù nhân lương tâm*, ngày 10 tháng 8 năm 2022.

Những người biểu tình hô to các khẩu hiệu chống Trung Quốc và giơ cao các hình vẽ Chủ tịch Trung Quốc Tập Cận Bình trước Đại sứ quán Trung Quốc tại Hà Nội vào ngày 5 tháng 11 năm 2015, vài giờ trước khi nhà lãnh đạo Trung Quốc đến Việt Nam trong chuyến công du.
© HOANG DINH NAM / AFP

5.4.1. Tra tấn và ngược đãi

Những người ở tù vì đã tham gia biểu tình thường bị tra tấn và ngược đãi trong tù, bao gồm bị đánh đập, xiềng xích và biệt giam.

Tù nhân trẻ Nguyễn Văn Hóa, người bị xử 7 năm tù vào năm 2017 vì tham gia biểu tình phản đối thảm họa Formosa [Xem ở trên, *Chương 4.6.*] đã bị quản giáo đánh đập trong phòng giam để ép buộc anh ta khai man chống lại các nhà hoạt động khác. Khi công khai rút lại những lời “*thủ tội*” giả ép buộc này, anh lại bị đánh thêm. Từ tháng 5 đến tháng 9 năm 2019, anh Hóa bị cùm chân hơn 4 tháng trong phòng biệt giam không có ánh sáng, vì lý do phản đối sự ngược đãi đối với tù nhân¹⁷⁴.

Nhân một chuyến được viếng thăm trong tù, nhà hoạt động quyền đất đai Trịnh Bá Tư kể với cha mình rằng anh đã bị quản giáo đánh đập và cùm chân trong 10 ngày vào tháng 9 năm 2022¹⁷⁵, buộc phải đi tiểu tiện tại chỗ, như một “*biện pháp kỷ luật*” để trừng phạt anh ta vì đã viết thư khiếu nại điều kiện giam giữ tội tệt. Trịnh Bá Tư bị kết án tám năm tù cùng với mẹ là Cần Thị Thêu vào tháng 5 năm 2021 theo Điều 117 của Bộ luật Hình sự vì biểu tình chống vi phạm quyền đất đai. Mặc dù đã kháng cáo, bản án của họ vẫn bị giữ nguyên vào tháng 12 năm 2021.

Anh trai của Tư, Trịnh Bá Phương, người tích cực tham gia các cuộc biểu tình phản đối vi phạm quyền đất đai và bênh vực cho những người dân bị giam trong vụ Đồng Tâm [Xem ở trên, *Chương 4.3.4.*], cho biết anh thường xuyên bị cai ngục đánh đập và đá trong thời gian bị tạm giam trước khi xét xử tại Trại tạm giam Hà Nội năm 2020 nhằm lấy lời khai¹⁷⁶. Tháng 12 năm 2021, anh ta bị kết án 10 năm tù theo Điều 117 Bộ luật Hình sự. Bản án của anh ta vẫn bị giữ nguyên tại tòa phúc thẩm vào tháng 8 năm 2022.

Những người bị tạm giam để thẩm vấn sau các cuộc biểu tình thường xuyên bị cảnh sát đánh đập. Ví dụ, trong làn sóng phản đối chống lại dự thảo luật Đặc khu Kinh tế và An ninh Mạng vào tháng 6 năm 2018 [Xem ở trên, *Chương 4.5.*], một số người biểu tình đã bị giam tại các trung tâm tạm giam được thành lập tại Công viên Tao Đàn ở TP Hồ Chí Minh. Họ cho biết rằng họ đã bị cảnh sát đá và đánh đập dã man, và họ còn nghe được tiếng la hét của những người biểu tình khác bị giam giữ và đánh đập trong các phòng bên cạnh¹⁷⁷.

174. Thông cáo chung của FIDH và VCHR, *Phúc trình của Nhà cầm quyền Việt Nam trước LHQ che giấu những vi phạm nhân quyền nghiêm trọng nhằm lừa đảo Cộng đồng thế giới*, 4.9.2018, <https://queme.org/vi/thong-cao-chung-cua-fidh-va-vchr-phuc-trinh-cua-nha-cam-quyen-viet-nam-truoc-lhq/>

175. Facebook Thu Đỗ, ngày 20.9.2022, https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid0TQ35fyRmbpwbUtC5UrtKScXcfk3846jodxa7112iAi1besX6Qapq66nvQjM92EXl&id=100008236984260

176. BBC, *Hà Nội: Ý án ông Trịnh Bá Phương và bà Nguyễn Thị Tâm trong nước mắt thân nhân*, ngày 18 tháng 8 năm 2022 ; <https://www.bbc.com/vietnamese/vietnam-62587199>

177. VCHR, *Ủy ban Bảo vệ Quyền Lâm Ngữ người Việt Nam tố cáo trước LHQ : Hà Nội tấn công đàn áp những ai biểu đạt ý kiến hay biểu tình ôn hòa bảo vệ non sông*, 27.6.2018, <https://queme.org/vi/ubbvqlnvn-to-cao-truoc-lhq-hrc38/>

5.4.2. Điều kiện giam giữ tồi tệ và từ chối chăm sóc y tế

Nhiều người bị bỏ tù vì tham gia biểu tình lâm vào tình trạng sức khỏe rất kém do không được điều trị y tế hoặc điều kiện giam giữ mất vệ sinh.

Nhà hoạt động đấu tranh vì bất đồng chính kiến Trần Văn Bang (hay còn gọi là Trần Bang), người có thâm niên tham gia các cuộc biểu tình phản đối công cộng, hiện sức khỏe rất yếu do không được chăm sóc y tế và điều kiện giam giữ tồi tệ. Anh ấy nói với gia đình rằng anh dự định viết di chúc trong tù vì những quan ngại nghiêm trọng về sức khỏe. Anh có một khối u ở háng “*cỡ bằng quả trứng*” và các vấn đề sức khỏe khác¹⁷⁸. Quản giáo nói với anh rằng chỉ những tù nhân có tình trạng sức khỏe “*cấp cứu*” mới được nhập viện. Trần Bang đã tham gia các cuộc biểu tình chống Trung Quốc từ năm 2011 đến năm 2018, và đã bị đánh đập dã man trong một cuộc biểu tình ở TP Hồ Chí Minh để phản đối chuyến thăm Việt Nam của Chủ tịch Trung Quốc Tập Cận Bình vào năm 2015. Cuối cùng, anh bị bắt vào ngày 1 tháng 3 năm 2022 và bị kết án 8 năm tù vào ngày 12 tháng 5 năm 2023 theo Điều 117 của Bộ luật Hình sự¹⁷⁹.

Huỳnh Trương Ca, người đồng sáng lập nhóm “Hiến pháp”, một nhóm xã hội dân sự được thành lập để cung cấp thông tin cho công dân Việt Nam về các quyền hiến định của họ, đã bị bắt vào tháng 6 năm 2018 vì tham gia biểu tình phản đối dự luật Đặc khu Kinh tế và An ninh Mạng và bị kết án 5 năm rưỡi tù theo Điều 117 Bộ luật Hình sự vào tháng 12 năm 2018. Hiện bị giam tại Trại giam Xuyên Mộc, tỉnh Đồng Nai, tình trạng sức khỏe của anh rất yếu. Anh bị một khối áp xe lớn ở háng, cần giải phẫu gấp, nhưng bác sĩ nhà tù liên tục trì hoãn ca phẫu thuật¹⁸⁰.

Nhà bảo vệ nhân quyền kỳ cựu Nguyễn Tường Thụy, người đang thụ án 11 năm tù theo Điều 117 của Bộ luật Hình sự¹⁸¹ tại Trại giam An Phước, tỉnh Bình Dương, đã mắc bệnh ghê vì điều kiện vệ sinh kém và thiếu nước sạch trong Trại tù Bỏ Lá (cũng ở tỉnh Bình Dương), nơi anh bị giam đầu tiên. Vợ anh ấy cho biết hầu hết các tù nhân trong nhà tù Bỏ Lá đều bị nhiễm trùng da. Ông Thụy còn bị đau lưng, cao huyết áp và viêm ruột nhưng không được điều trị¹⁸². Anh thường xuyên tham gia các cuộc biểu tình chống Trung Quốc kể từ năm 2008, và tham gia rất nhiều cuộc biểu tình đòi nhân quyền và chống bắt công xã hội¹⁸³.

Cựu tù nhân chính trị Đinh Nguyên Kha, người đã thụ án 6 năm tại Trại giam Xuyên Mộc, tỉnh Bà Rịa-Vũng Tàu¹⁸⁴ từ năm 2012 đến năm 2018 vì phát truyền đơn phản đối các hành động của Trung Quốc ở Biển Đông, cho biết anh không được điều trị y tế trong tù, vì biến chứng sau ca phẫu thuật cắt bỏ khối u dạ dày. Anh bị biệt giam trong xiềng xích trong 10 ngày sau khi anh đưa thức ăn cho một tù nhân khác¹⁸⁵.

Nhiều người bị giam giữ vì tham gia biểu tình đã tuyệt thực để phản đối điều kiện thiếu vệ sinh, tình trạng bị từ chối chăm sóc y tế và các vi phạm quyền trong tù, như Nguyễn Bắc Truyền, Hoàng Đức Bình, Phạm Văn Điệp và Nguyễn Văn Hóa.

178. Đài Á Châu Tự Do, *Nhà hoạt động Trần Văn Bang bị bắt theo Điều 117 Bộ luật hình sự*, ngày 1 tháng 3 năm 2022 ; https://www.rfa.org/vietnamese/in_depth/activist-tran-bang-was-arrested-under-article-117-of-the-penal-code-03012022091347.html ; Vietnam Posts English, *Bị cáo Trần Văn Bang lĩnh 8 năm tù vì chống Nhà nước*, ngày 12.5.2023.

179. Đài Á Châu Tự Do, *Nhà hoạt động Trần Văn Bang bị bắt theo Điều 117 Bộ luật hình sự*, ngày 1 tháng 3 năm 2022 ; https://www.rfa.org/vietnamese/in_depth/activist-tran-bang-was-arrested-under-article-117-of-the-penal-code-03012022091347.html ; Vietnam Posts English, *Bị cáo Trần Văn Bang lĩnh 8 năm tù vì chống Nhà nước*, ngày 12.5.2023.

180. Người Bảo Vệ Nhân Quyền Việt Nam, *Công an Đồng Tháp đề nghị truy tố nhà hoạt động Huỳnh Trương Ca về tội “tuyên truyền chống nhà nước”*, ngày 19 tháng 11 năm 2018.

181. VCHR, *Ba Tổ chức Nhân quyền Quốc tế (FIDH, VCHR, OMCT) lên tiếng về việc 3 Nhà báo độc lập Việt Nam bị kết án đến 15 năm tù giam*, 6.1.2021, <https://queme.org/vi/fidh-vchr-omct-len-tieng-ve-viec-3-nha-bao-doc-lap-viet-nam-bi-ket-an-den-15-nam-tu-giam/>

182. Người Bảo Vệ Nhân Quyền Việt Nam, *Công an Hà Nội nghi đánh nhà hoạt động, xông vào nhà riêng blogger bằng trò bắn*, ngày 3 tháng 12 năm 2016.

183. Do tham gia vào các hoạt động dân sự, Nguyễn Tường Thụy là mục tiêu bị công an quấy rối, hành hung mang tính hệ thống, cấm đi lại và giam giữ tùy tiện. Vào tháng 12 năm 2016, nhà ông ở Hà Nội bị ném cá thối và đầu thai, sau khi ông tổ chức một cuộc tụ họp nhỏ gồm các nhà hoạt động xã hội dân sự để kỷ niệm Ngày Quốc tế Nhân quyền.

184. Trại giam này trùng tên, nhưng khác địa điểm với Trại giam Xuyên Mộc ở Đồng Nai.

185. FIDH và VCHR, *Việt Nam phải chấm dứt đàn áp và cam kết cải cách pháp lý theo tiêu chuẩn LHQ trước cuộc Kiểm điểm Thường kỳ Phổ Quát (UPR) lần thứ 3*, 12.7.2018, <https://queme.org/vi/thong-cao-chung-cua-fidh-vchr-viet-nam-phai-cham-dut-dan-ap-upr-3/>

5.4.3. Tử vong trong tù

Nhiều nhà hoạt động bị giam giữ vì tham gia các cuộc biểu tình ôn hòa đã qua đời trong nhà tù trong hoàn cảnh bi thảm, vì trại giam từ chối khám bệnh hay chăm sóc y tế, bắt chấp những yêu cầu của gia đình.

Ngày 20 tháng 11 năm 2022, Phan Văn Thu, 74, đã qua đời trong trại tù Gia Trung, tỉnh Gia Lai, sau nhiều năm bệnh tật và không được chăm sóc y tế. Ông bị kết án tù chung thân về tội “*lật đổ chính quyền*” sau khi tổ chức các buổi tụ họp ôn hòa với một nhóm bắt bạo động bảo vệ môi trường ở Phú Yên. Ông đã trải qua 10 năm tù đầy trước khi qua đời¹⁸⁶. Một thành viên khác trong nhóm của ông, Đoàn Đình Nam, người đang thụ án 16 năm tù, cũng đã qua đời vì suy thận tại Bệnh viện Vũng Tàu vào tháng 10 năm 2019. Ông bị bệnh tật, đau đớn kéo dài nhiều năm, nhưng trại giam luôn từ chối chữa bệnh¹⁸⁷.

Vào ngày 2 tháng 8 năm 2022, nhà tranh đấu chống bắt công xã hội đáng kính, Đỗ Công Đương, đã qua đời trong Nhà tù số 6 ở tỉnh Nghệ An, nơi điều kiện giam giữ khét tiếng khắc nghiệt. Vào thời điểm bị bắt vào năm 2018, sức khỏe của Đỗ Công Đương rất tốt. Ông bị kết án tám năm tù vì quay phim các cuộc biểu tình phản đối vi phạm quyền đất đai ở Bắc Ninh. Khi sức khỏe bắt đầu giảm sút, gia đình ông đã nhiều lần thúc giục cơ quan trại giam cho phép ông được chăm sóc y tế. Họ từ chối, và chỉ đưa ông đến bệnh viện vào phút cuối khi bệnh tình quá nặng, nên ông không qua khỏi¹⁸⁸.

Sau khi Đỗ Công Đương qua đời, 27 người thân của những tù nhân chính trị đã ký một lá thư với tựa đề “*Thư Ngỏ của các gia đình Tù Nhân vì Lương Tâm : Chữa bệnh là một phần của nhân quyền*”. Bức thư bày tỏ sự “*đau xót và phẫn uất*” trước cái chết của Đỗ Công Đương và kêu gọi cộng đồng quốc tế thúc ép chính phủ Việt Nam “*tôn trọng quyền của các tù nhân vì lương tâm Việt Nam được cung cấp nước sạch, thực phẩm an toàn và chăm sóc y tế kịp thời*”¹⁸⁹.

Ngày 10 tháng 12 năm 2019, nhà hoạt động vì dân chủ Đào Quang Thục, người đang thụ án 13 năm tù vì tham gia biểu tình phản đối thảm họa Formosa và tranh chấp lãnh thổ với Trung Quốc, đã đột ngột qua đời tại Trại giam số 6, tỉnh Nghệ An, do xuất huyết não và nhiễm trùng phổi¹⁹⁰. Gia đình ông cho biết ông chưa từng gặp bất kỳ vấn đề sức khỏe nào trước đó và họ không hề được thông báo rằng ông phải nhập viện cho đến vài ngày trước khi ông qua đời.

Nhà bảo vệ môi trường và thầy giáo Đinh Đăng Định qua đời vì bệnh ung thư dạ dày sau khi bị từ chối chăm sóc y tế tại Trại giam An Phước, tỉnh Bình Dương, và chỉ được điều trị khi bệnh đã đến giai đoạn cuối. Ông được Chủ tịch nước Việt Nam XHCN ân xá vào tháng 3 năm 2014, một tháng trước khi qua đời. Đinh Đăng Định bị kết án 6 năm tù vào năm 2011 vì tội tổ chức biểu tình và gửi kiến nghị đến chính quyền để báo động nguy cơ của việc khai thác bauxite ở Tây Nguyên¹⁹¹.

186. Phan Văn Thu là người sáng lập nhóm Phật giáo Ân Đàn Đại Đạo, còn được gọi là Hội đồng Công luật Công án Bia Sơn. Nhóm tin tưởng vào sự hài hòa giữa khoa học, tự nhiên và con người, đồng thời tổ chức các hội nghị và các buổi tụ họp để thảo luận về ý tưởng của họ. Vào năm 2012, 22 thành viên của nhóm đã bị bắt và bị kết án với các mức án từ 10 năm đến chung thân. Sau 10 năm bị giam giữ, Phan Văn Thu, đã bị rụng hết răng vì suy dinh dưỡng nhưng không được chữa răng. Ông bị bệnh tiêu đường, cao huyết áp, viêm khớp và phải chịu đựng nhiều năm điều kiện thời tiết khắc nghiệt trong trại tù Gia Trung ; VCHR, *22 thành viên của một nhóm bắt bạo động bị kết án vì tội lật đổ chính quyền*, ngày 4 tháng 2 năm 2012 ; <https://queme.org/en/22-members-of-a-nonviolent-group-condemned-to-harsh-prison-terms-for-subversion-in-vietnam/>

187. Đoàn Đình Nam, cũng là một thành viên trong nhóm của Phan Văn Thu, đã qua đời sau khi chấp hành 6 năm của bản án 16 năm tù về tội “*lật đổ chính quyền*”. Ông đã bị giam tại trại tù Xuyên Mộc từ năm 2012. Ông không được điều trị y tế cho dù sức khỏe bị suy giảm nghiêm trọng. Ông được đưa vào bệnh viện ngay trước khi qua đời.

188. Bauxite Việt Nam, *Thư Ngỏ của các gia đình Tù Nhân Lương Tâm : Chữa bệnh là một phần của nhân quyền*, ngày 9 tháng 8 năm 2022 ; <https://boxitvn.online/?p=81021>

189. Bauxite Việt Nam, *Thư Ngỏ của các gia đình Tù Nhân Lương Tâm : Chữa bệnh là một phần của nhân quyền*, ngày 9 tháng 8 năm 2022 ; <https://boxitvn.online/?p=81021>

190. Radio Free Asia, *Tù chính trị Đào Quang Thục chết trong tù nhưng gia đình không được nhận xác*, ngày 10 tháng 12 năm 2019 ; <https://www.rfa.org/vietnamese/news/vietnamnews/family-not-given-corpse-of-political-prisoner-dao-quang-thuc-who-died-in-prison-12102019074313.html> ; Đào Quang Thục, một giáo viên đã nghỉ hưu, bị bắt vào tháng 10 năm 2017 và bị kết án 13 năm tù về tội “*hoạt động nhằm lật đổ chính quyền nhân dân*” (Điều 79 Bộ luật Hình sự 1999) vào tháng 9 năm 2018. Ông đã tuyệt thực cùng với các tù nhân khác vào năm 2019 để phản đối việc chính quyền đối xử ngược đãi với tù nhân. Nhiều tháng trước khi qua đời, ông nói với con gái rằng ông thường xuyên bị cảnh sát đánh đập trong khi thẩm vấn. Gia đình ông không được phép vào thăm ông trong bệnh viện, và không được phép mang xác ông về chôn cất.

191. Wall Street Journal (Phổ Wall), *Cái chết của thầy giáo Đinh*, của Võ Văn Ái, 16.4.2015, <https://queme.org/vi/the-death-of-vietnam-teacher-dinh/> ; Đinh Đăng Định không được phép điều trị căn bệnh ung thư dạ dày của mình cho đến khi ông lâm bệnh nặng vào năm

Một số những người bị giam giữ vì tham gia vào các cuộc biểu tình đã chết trong tù trong hoàn cảnh bí ẩn hơn. Ví dụ, vào năm 2017, tín đồ Hòa Hảo Nguyễn Huru Tấn đã chết trong đồn cảnh sát giữa cuộc thẩm vấn, chỉ vài giờ sau khi bị bắt vì “*Tội tuyên truyền chống Nhà nước CHXHCNVN*” (Điều 88 Bộ luật Hình sự 1999). Ông bị bắt khi tham gia tụ tập tôn giáo ôn hòa. Cảnh sát tuyên bố ông đã tự sát bằng cách cắt cổ mình bằng con dao mà cảnh sát để lại trong phòng thẩm vấn¹⁹².

5.4.4. Bị giam giữ trong các nhà tù xa nhà

Những người bị kết án tù vì tham gia biểu tình thường bị chuyển đến các nhà tù cách xa nhà của họ, gây khó khăn cho gia đình và hạn chế việc đến thăm nuôi, vì chuyến đi lại vô cùng khó khăn và tốn kém. Chính sách này không phải vì thiếu nhà tù (có ít nhất 153 nhà tù trên khắp Việt Nam), mà là một chiến lược có chủ ý để hành hạ tâm lý tù nhân và gây khó khăn cho gia đình họ. Vài ví dụ cụ thể được trình bày chi tiết trong bản đồ trên trang sau.

Trong cuộc xem xét Việt Nam thực thi Công ước Quốc tế về Các Quyền Dân sự và Chính trị (ICCPR) trước Ủy ban Nhân quyền LHQ tháng 3 năm 2019, phái đoàn Việt Nam che dấu sự thật này, khi tuyên bố rằng: “*Việt Nam khẳng định không có tình trạng chuyển nơi giam giữ phạm nhân, người bị tạm giữ, tạm giam ra xa khỏi nơi cư trú hoặc gia đình phạm nhân một cách vô cớ mang tính phân biệt đối xử, hoặc với mục đích gây khó khăn cho việc gặp gỡ thân nhân, hoặc mang tính chất trừng phạt phạm nhân*”¹⁹³.

5.5. Quản chế

Tù nhân bị giam giữ vì tham gia biểu tình và tụ tập ôn hòa thường bị kết án “*quản chế*” từ một đến 5 năm sau khi mãn hạn tù (Điều 43 Bộ luật Hình sự).

Quản chế là một hình thức quản thúc tại gia, theo lẽ phải diễn ra tại nơi cư trú của phạm nhân. Tuy nhiên, một số tù nhân đã mãn án tù giam đã bị quản chế tùy tiện ở nơi khác, gây khó khăn trong cuộc sống hàng ngày của họ. Phạm nhân chấp hành án quản chế phải sinh sống, làm việc trong một khu vực nhất định dưới sự giám sát của công an và chính quyền địa phương. Họ không thể rời khỏi khu vực này khi không được phép, và bị tước đoạt một số quyền dân sự và chính trị¹⁹⁴.

Chẳng hạn, vào tháng 3 năm 2022, Trần Thanh Phương bị đưa đi quản chế tại Huế, cách TP Hồ Chí Minh hơn 1.000 km, nơi ông cư trú và sống với vợ con gần 30 năm. Trần Thanh Phương bị kết án ba năm sáu tháng tù, và hai năm quản chế về “*Tội gây rối trật tự công cộng*” vì biểu tình phản đối dự thảo Luật Đặc khu Kinh tế năm 2018. Không có việc làm, không có nhà ở tại Huế, và không kiếm được công ăn việc làm, ông sống trong cảnh nghèo khó, không thể nuôi vợ con, đang phải chịu cảnh cùng cực tại TP Hồ Chí Minh. Trần Thanh Phương đã gửi đơn kháng cáo đến Viện Kiểm sát Nhân dân TP Hồ Chí Minh và Cục Quản lý Trại giam Bộ Công an nhưng không nhận được hồi âm¹⁹⁵.

2013, khi ông phải nhập viện để cắt bỏ 3/4 dạ dày, rồi bị đưa trở lại nhà tù ngay sau đó. Ông nhập viện lần nữa vào năm 2014, sau đó được Chủ tịch nước ân xá ngay trước khi qua đời.

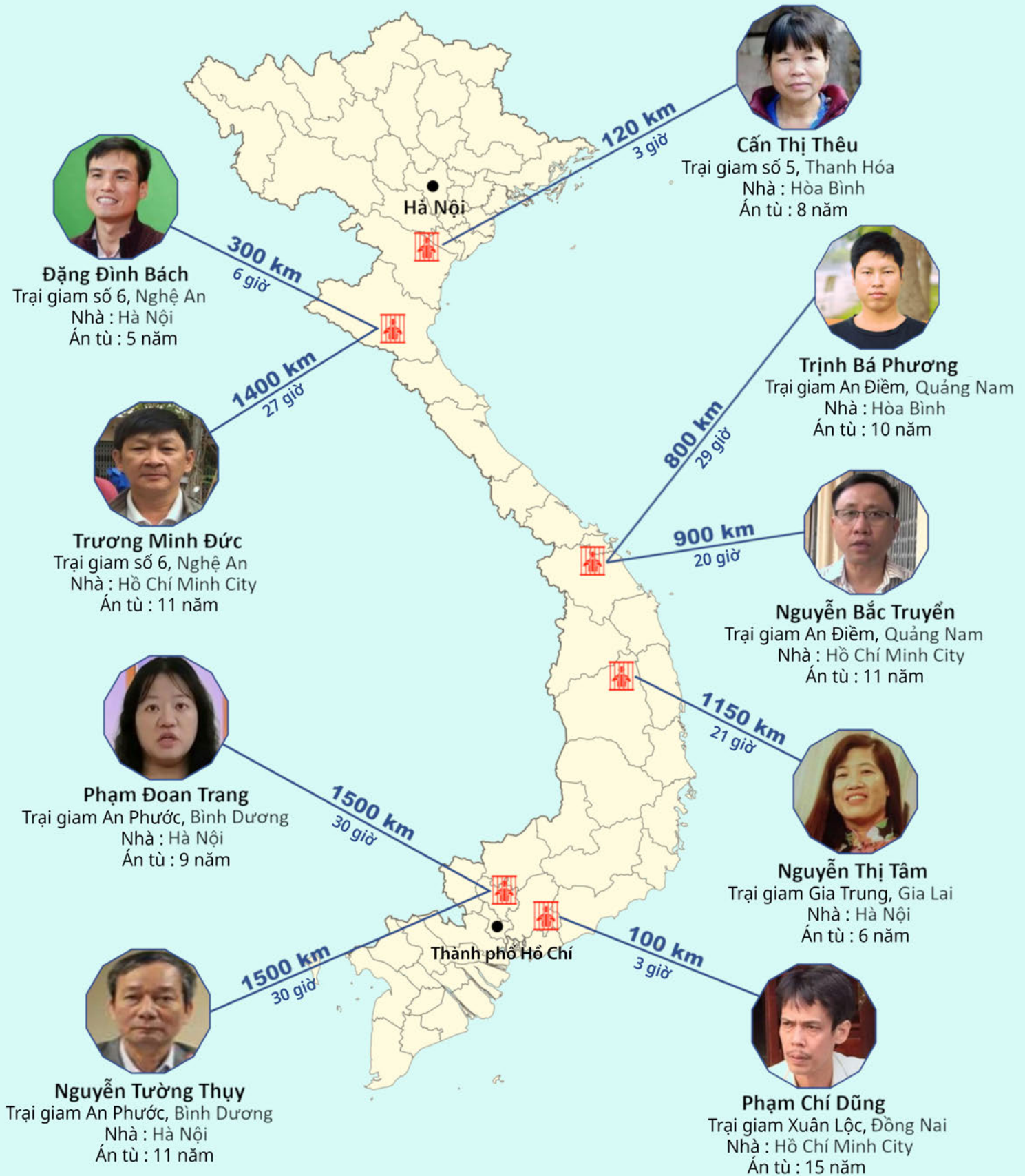
192. VCHR, *Khép kín không gian tự do, Định giá Nhân quyền tại Việt Nam giữa chu kỳ thứ 2 của cuộc kiểm điểm Thường kỳ Phổ quát (UPR)*, tháng 2 năm 2018 ; <https://queme.org/vi/khep-kin-khong-gian-tu-dinh-gia-nhan-quyen-tai-viet-nam-giua-chu-ky-thu-2-cua-cuoc-kiem-diem-lhq-thuong-ky-toan-gioi-upr/>

193. Đài Á Châu Tự Do, *Ủy ban Nhân quyền LHQ xem xét Phúc trình Việt Nam lần thứ 3 về việc thực thi Công ước Quốc tế về Các Quyền Dân sự và Chính trị tại Việt Nam*, ngày 12.3.2019, https://www.rfa.org/vietnamese/in_depth/vn-iccpr-03122019160252.html

194. Điều 43 của Bộ Luật Hình sự sửa đổi năm 2015 quy định : “*Quản chế là buộc người bị kết án phạt tù phải cư trú, làm ăn sinh sống và cải tạo ở một địa phương nhất định dưới sự kiểm soát, giáo dục của chính quyền và nhân dân địa phương. Trong thời gian quản chế, người bị kết án không được tự ý ra khỏi nơi cư trú, bị tước một số quyền công dân theo quy định tại Điều 44 của Bộ luật này và bị cấm hành nghề hoặc làm công việc nhất định*”.

195. Đài Á Châu Tự Do, *TNLT Trần Thanh Phương ra tù “bị dầy” xa gia đình 1.000 km*, ngày 5 tháng 8 năm 2022 ; <https://www.rfa.org/vietnamese/news/vietnamnews/former-prisoner-of-conscience-forced-to-live-far-from-his-family-during-probation-period-08052022064702.html>

BỊ GIAM GIỮ XA NHÀ

Khoảng cách từ nhà đến trại giam bằng đường bộ. Thời gian di chuyển gần đúng được tính trong điều kiện tối ưu, không tính đến điều kiện đường xấu, giao thông đông đúc, thời tiết khắc nghiệt và các điểm dừng để nghỉ ngơi. Trong số 153 nhà tù của Việt Nam, nhiều nhà tù được đặt ở các vùng sâu vùng xa, vùng nông thôn hẻo lánh hoặc miền núi với điều kiện đi lại rất khó khăn.

5.6. Quấy rối tư pháp

Các nhà đấu tranh vì bất đồng chính kiến bị giam cầm vì tham gia vào các cuộc biểu tình ôn hòa công cộng đã bị theo dõi chặt chẽ và quấy rối tư pháp bằng nhiều cách sau khi được trả tự do.

Chẳng hạn, vào tháng 5 năm 2022, Y Wô Niê, thuộc dân tộc Ê Đê, người đã thụ án 9 năm tù vì tham gia biểu tình của người Thượng ở Tây Nguyên năm 2005, lại bị bắt và bị kết án 4 năm tù về “*Tội lợi dụng các quyền tự do dân chủ xâm phạm lợi ích của nhà nước*” (Điều 331 Bộ luật Hình sự). Ông bị truy tố vì viết tay ba báo cáo về vi phạm tự do tôn giáo đối với người Ê Đê và gửi qua WhatsApp cho “*các thế lực phản động ở nước ngoài*”. Theo luật sư của ông, “*các thế lực phản động*” này chính là Ủy ban Nhân quyền LHQ và Ủy ban Tự do Tôn giáo Quốc tế của Hoa Kỳ (USCIRF)¹⁹⁶.

5.7. Cường bức lưu đày

Trong những năm gần đây, chính quyền có chính sách ép buộc tù nhân chính trị rời bỏ quê nhà để sống cảnh lưu vong, bằng cách trả tự do sớm cho họ với điều kiện phải rời khỏi Việt Nam ngay lập tức. Những tù nhân chính trị này không được ân xá, và phải trở lại nhà tù nếu họ quay lại Việt Nam.

Một số nhà hoạt động đấu tranh vì bất đồng chính kiến nổi tiếng đã tích cực tham gia vào các cuộc biểu tình công cộng về chuyện nhân quyền, thảm họa Formosa, tranh chấp lãnh thổ với Trung Quốc và dự thảo luật gây tranh cãi, đã bị cường bức lưu vong. Vài ví dụ điển hình là : blogger Nguyễn Văn Hải (tức Điếu Cày) ; nhà hoạt động Nguyễn Ngọc Như Quỳnh (tức Mẹ Nấm) ; luật sư nhân quyền Nguyễn Văn Đài ; và người bảo vệ quyền đất đai Trần Thị Nga.

Nguyễn Văn Hải (tức Điếu Cày) là một trong những nhà hoạt động xã hội dân sự đầu tiên của Việt Nam đã sử dụng Internet để tổ chức biểu tình và huy động xã hội dân sự. Năm 2008, ông tìm cách tổ chức một cuộc biểu tình ôn hòa phản đối lễ rước đuốc Olympic tại Thành phố Hồ Chí Minh [Xem Chương 4.4 ở trên]. Tháng 9 năm 2012, ông bị kết án 12 năm tù về “*Tội tuyên truyền chống Nhà nước Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam*” (Điều 88 Bộ luật Hình sự 1999) tại một phiên tòa được mô tả là “*phiên tòa trình diễn kiểu Xô Viết cũ*”¹⁹⁷. Vào tháng 10 năm 2014, ông được đưa thẳng từ nhà tù đến sân bay quốc tế Hà Nội và lên máy bay đến Los Angeles, thậm chí không được phép nói lời tạm biệt với gia đình.

Nguyễn Ngọc Như Quỳnh (tức Mẹ Nấm) là người tiên phong sử dụng mạng xã hội và Internet để điều phối các cuộc biểu tình phản đối ôn hòa. Với phương châm “*Bạn không lên tiếng thì ai lên tiếng ?*”, cô đã tổ chức và tham gia các cuộc biểu tình phản đối hành động xâm lăng của Trung Quốc ở Biển Đông, thảm họa Formosa, nhân quyền và dân chủ. Vào ngày 29 tháng 6 năm 2017, cô bị kết án 10 năm tù, theo Điều 88 Bộ luật Hình sự năm 1999 về “*Tội tuyên truyền chống CHXHCNVN*”. Vào tháng 10 năm 2018, cô được trả tự do và ngay lập tức bị trục xuất sang Mỹ.

196. Ủy ban Tự do Tôn giáo Quốc tế của Hoa Kỳ, *Y Wô Niê* ; <https://www.uscirf.gov/religious-prisoners-conscience/forb-victims-database/y-wo-nie> ; Radio Free Asia, *Nhà hoạt động người dân tộc thiểu số Việt Nam bị bỏ tù 4 năm vì báo cáo các cáo buộc lạm dụng*, ngày 20.5.2022 ; <https://www.rfa.org/english/news/vietnam/y-wo-nie-sentence-05202022165050.html>

197. The Economist, *Các blogger bị đánh đập*, ngày 5.10.2012, <https://www.economist.com/banyan/2012/10/04/bloggers-flogged> ; Wall Street Journal (Phố Wall), *Reading Orwell in Hanoi – Đọc Orwell ở Hà Nội*, của Võ Văn Ái, ngày 23 tháng 4 năm 2012, <https://queme.org/vi/wall-street-journal-viet-ve-vu-an-dieu-cay-anh-ba-saigon-va-ta-phong-tan/>

Nguyễn Văn Đài là một luật sư nhân quyền và người sáng lập Hội Anh Em Dân Chủ. Ông bị bắt vào tháng 12 năm 2015 khi đang trên đường đến gặp các đại biểu Liên Âu tham dự Đối thoại Nhân quyền Liên Âu-Việt Nam tại Hà Nội. Ông bị biệt giam 19 tháng trước khi bị kết án 15 năm tù vào ngày 5 tháng 4 năm 2018 về “*Tội hoạt động nhằm lật đổ chính quyền nhân dân*” (Điều 79 Bộ luật Hình sự 1999), cùng với Trương Minh Đức, Nguyễn Trung Tôn, Nguyễn Bắc Truyển, Lê Thu Hà, Phạm Văn Trội.

Luật sư nổi tiếng Nguyễn Văn Đài (giữa) đứng trong phòng xử án trong phiên xử ông với các nhà hoạt động khác ở Hà Nội vào ngày 5 tháng 4 năm 2018. © Vietnam News Agency / AFP

Ông và các đồng nghiệp đã tổ chức biểu tình về nhiều vấn đề xã hội, chính trị và môi trường.

Trước đó, Nguyễn Văn Đài đã ở tù 4 năm (2007-2011) vì tổ chức các lớp huấn luyện về nhân quyền. Tháng 6 năm 2018, ông ra tù cùng đồng nghiệp cô Lê Thu Hà (bị kết án 9 năm tù) và bị trục xuất sang Đức.

Trần Thị Nga, một nhà hoạt động nổi tiếng vì quyền đất đai và quyền lao động, đã bị kết án 9 năm tù giam và 5 năm quản chế theo Điều 88 Bộ luật Hình sự năm 1999 về “*Tội tuyên truyền chống CHXHCNVN*” tại một phiên tòa diễn ra trong một ngày vào tháng 7 năm 2017. Cô đã bị cảnh sát tấn công một cách tàn bạo liên tiếp trong nhiều năm, vì tham gia các cuộc biểu tình tố cáo vi phạm quyền đất đai và tranh chấp lãnh thổ với Trung Quốc. Cô còn viết bài về các cuộc biểu tình về thảm họa Formosa, nạn buôn người và các vấn đề lạm quyền của cán bộ nhà nước. Vào tháng 5 năm 2014, khi cô tham gia một cuộc biểu tình chống Trung Quốc, cô đã bị một nhóm côn đồ tấn công và đánh dã man bằng thanh sắt, khiến cô bị gãy tay và chân. Vào tháng 1 năm 2020, cô bị đưa sang Mỹ lưu vong cùng hai con.

6. Liên Hiệp Quốc lo ngại về vi phạm quyền tự do hội họp ôn hòa

Trong ba thập kỷ qua, nhiều cơ chế giám sát nhân quyền của Liên Hiệp Quốc (LHQ) đã tiếp tục bày tỏ quan ngại về tình trạng đàn áp hội họp ôn hòa mang tính hệ thống ở Việt Nam.

Các cơ quan nhân quyền và chuyên gia của Liên Hiệp Quốc nhiều lần nêu ra hai vấn đề sau : 1) việc chính quyền Việt Nam bắt bớ, giam giữ, sách nhiễu, đe dọa và sử dụng vũ lực quá mức đối với các cá nhân và các nhóm thực hiện quyền tự do hội họp một cách ôn hòa và hợp pháp ; và 2) việc áp dụng các tội vi phạm an ninh quốc gia mơ hồ và quá rộng, không phù hợp với ngưỡng do luật pháp quốc tế đặt ra để truy tố và kết án những người thi hành quyền đó.

Các cơ chế LHQ này luôn thúc giục chính phủ Việt Nam tuân thủ quy định của các hiệp ước và tiêu chuẩn quốc tế về nhân quyền, đặc biệt là Điều 21 của ICCPR mà Việt Nam là một quốc gia thành viên.

6.1. Cơ quan Hiệp ước LHQ

Ngày 19 tháng 7 năm 2002, CCPR, cơ quan giám sát việc tuân thủ các nghĩa vụ pháp lý theo ICCPR của các quốc gia thành viên, đã thông qua Nhận xét Kết Luận, sau khi xem xét báo cáo định kỳ lần thứ hai của Việt Nam vào ngày 11-12 tháng 7 năm 2002¹⁹⁸. Trong Nhận xét Kết Luận của mình, CCPR cho biết họ lo ngại về những hạn chế đối với các cuộc họp và biểu tình công cộng.

Vào ngày 16 tháng 4 năm 2012, Ủy ban về Xóa bỏ Phân biệt Chủng tộc (CERD) đã thông qua các Nhận xét Kết Luận của mình, sau khi xem xét báo cáo định kỳ từ ngày 10 đến ngày 14 của Việt Nam theo Công ước về Xóa bỏ Mọi Hình thức Phân biệt Chủng tộc, được tổ chức vào ngày 21-22 tháng 2 năm 2012¹⁹⁹. CERD nêu lên quan ngại về pháp luật đàn áp, bao gồm : Pháp lệnh số 44 về điều chỉnh tư pháp hành chính, cho phép những người bị tình nghi phạm tội “*an ninh quốc gia*” bị quản chế hành chính đến hai năm mà không cần xét xử ; Nghị định 38/2005/NĐ-CP về trật tự công cộng nghiêm cấm biểu tình ngoài cơ quan nhà nước và công trình công cộng ; và Thông tư 09/2005/TT-BCA nghiêm cấm tụ tập trên năm người khi không có sự cho phép của chính quyền [Xem ở trên, *Chương 2.4.*]. CERD khuyến nghị Việt Nam xem xét lại các quy định và chính sách của mình về vấn đề bảo vệ các quyền tự do ngôn luận, hội họp ôn hòa và lập hội để tuân thủ đầy đủ các yêu cầu của Điều 5(d) bảo đảm bình đẳng các quyền công dân, và kêu gọi chính phủ trả tự do cho các cá nhân bị giam giữ vì thực hiện các hoạt động cấu thành việc thực hiện các quyền đó.

Vào ngày 25 tháng 3 năm 2019, CCPR đã thông qua Nhận xét Kết Luận, sau khi xem xét báo cáo định kỳ lần thứ ba của Việt Nam được tổ chức vào ngày 11-12 tháng 3 năm 2019²⁰⁰. CCPR nhắc lại quan ngại của mình về “*những hạn chế quá mức đối với quyền tự do hội họp ôn hòa và các cuộc họp công cộng, bao gồm cả nhân quyền*”. Ủy ban bày tỏ quan ngại sâu sắc về “*các cáo buộc liên quan đến việc các viên chức thực thi pháp luật sử dụng vũ lực một cách không cân xứng và bắt giữ tùy tiện để giải tán các cuộc biểu tình, ví dụ biểu tình về quyền lao động, cường chế đất đai và thảm họa sinh thái của nhà máy thép Formosa²⁰¹*”.

198. Ủy ban Nhân quyền LHQ, *Bình luận của Chính phủ Việt Nam về Nhận xét Kết luận của Ủy ban Nhân quyền*, ngày 5 tháng 8 năm 2002 ; UN Doc. CCPR/CO/75/VNM/Add.1

199. Ủy ban về Xóa bỏ Phân biệt Chủng tộc LHQ, *Xem xét các báo cáo do các quốc gia thành viên đệ trình theo điều 9 của Công ước - Nhận xét Kết luận của Ủy ban về Xóa bỏ Phân biệt Chủng tộc*, ngày 16 tháng 4 năm 2012 ; UN Doc. CERD/C/VNM/CO/10-14

200. Ủy ban Nhân quyền LHQ, *Nhận xét Kết luận về báo cáo định kỳ lần thứ ba của Việt Nam*, ngày 29 tháng 8 năm 2019 ; UN Doc. CCPR/C/VNM/CO/3

201. Ủy ban Nhân quyền LHQ, *Nhận xét Kết luận về báo cáo định kỳ lần thứ ba của Việt Nam*, ngày 29 tháng 8 năm 2019 ; UN Doc. CCPR/C/VNM/CO/3, para. 47

CCPR khuyến nghị chính phủ Việt Nam : 1) đảm bảo và bảo vệ một cách có hiệu quả quyền tự do hội họp ôn hòa và tránh những hạn chế không phù hợp với ICCPR ; 2) đảm bảo rằng tất cả các trường hợp sử dụng vũ lực quá mức đều được điều tra nhanh chóng, khách quan và hiệu quả để quy trách nhiệm trước công lý ; và 3) thực hiện các biện pháp để ngăn chặn và loại bỏ tất cả các hình thức sử dụng vũ lực quá mức của các nhân viên thực thi pháp luật²⁰².

6.2. Kiểm điểm Định kỳ Phổ quát (UPR)

Ngày 8 tháng 5 năm 2009, trong cuộc Kiểm điểm Định kỳ Phổ quát (UPR) đầu tiên của Việt Nam, chính phủ đã không chấp nhận hai khuyến nghị kêu gọi áp dụng những biện pháp nhằm chấm dứt các hạn chế đối với quyền hội họp ôn hòa và thể hiện cam kết tuân thủ luật pháp quốc tế, bao gồm Điều 21 của ICCPR²⁰³.

Vào ngày 5 tháng 2 năm 2014, trong UPR lần thứ hai của Việt Nam, chính phủ đã nhận được bảy khuyến nghị liên quan đến quyền tự do hội họp ôn hòa²⁰⁴. Vào tháng 6 năm 2014, sau khi xem xét các khuyến nghị, chính phủ đã chấp nhận 6 trong số 7 khuyến nghị, bao gồm cả những khuyến nghị kêu gọi xem xét lại các nghị định hạn chế và ban hành luật quy định và điều chỉnh quyền tự do hội họp ôn hòa. Một khuyến nghị kêu gọi chấm dứt việc truy tố những người biểu tình ôn hòa đã không được chấp nhận²⁰⁵.

Vào ngày 22 tháng 1 năm 2019, trong UPR lần thứ ba của Việt Nam, chính phủ đã nhận được 8 khuyến nghị về vấn đề quyền tự do hội họp ôn hòa²⁰⁶. Vào tháng 6 năm 2019, chính phủ đã chấp nhận 7 trong số 8 khuyến nghị, bao gồm cả những khuyến nghị kêu gọi các cơ quan chức năng : đảm bảo đầy đủ việc thực thi quyền hội họp ôn hòa một cách có hiệu quả, bao gồm việc xem xét và sửa đổi luật pháp quốc gia, xuất bản và thực hiện các hướng dẫn rõ ràng, minh bạch hóa cho nhân viên an ninh cách quản lý các cuộc biểu tình ôn hòa, và thông qua việc ban hành luật quy định về biểu tình ôn hòa, phù hợp với ICCPR ; và để đảm bảo các cuộc điều tra nhanh chóng, không thiên vị, độc lập và hiệu quả đối với các báo cáo về việc cảnh sát sử dụng vũ lực quá mức hoặc không cần thiết. Chính phủ từ chối chấp nhận khuyến nghị kêu gọi xem xét và sửa đổi Bộ luật Hình sự và Luật An ninh Mạng để phù hợp với luật pháp và tiêu chuẩn quốc tế liên quan đến quyền tự do hội họp ôn hòa²⁰⁷.

6.3. Thủ tục Đặc biệt của Hội đồng Nhân quyền LHQ

6.3.1. Nhóm làm việc về Bắt giữ Tù yện (WGAD)

Từ năm 1993 đến tháng 4 năm 2023, Nhóm làm việc về Bắt giữ Tù yện (WGAD) công bố rằng việc giam giữ, tước quyền tự do của 21 cá nhân tại Việt Nam, bao gồm các nhà hoạt động, nhà báo và người bảo vệ nhân quyền, là “*tù yện*” vì nó xuất phát từ việc họ thực hiện quyền tự do hội họp ôn hòa, được bảo đảm theo Điều 20 của UDHR và Điều 21 của ICCPR²⁰⁸.

202. Ủy ban Nhân quyền LHQ, *Nhận xét Kết luận về báo cáo định kỳ lần thứ ba của Việt Nam*, đoạn 48

203. Ủy ban Nhân quyền LHQ, *Báo cáo của Nhóm công tác về Kiểm điểm Định kỳ Phổ quát (UPR)*, ngày 5 tháng 10 năm 2009 ; UN Doc. A/HRC/12/11

204. Ủy ban Nhân quyền LHQ, *Báo cáo của Nhóm công tác về Kiểm điểm Định kỳ Phổ quát (UPR)*, ngày 2 tháng 4 năm 2014 ; UN Doc. A/HRC/26/6

205. Ủy ban Nhân quyền LHQ, *Báo cáo của Nhóm công tác về Kiểm điểm Định kỳ Phổ quát (UPR) - Quan điểm về các kết luận và/hoặc khuyến nghị, cam kết tự nguyện và trả lời của Quốc gia được xem xét*, ngày 20 tháng 6 năm 2014 ; UN Doc. A/HRC/26/6/Add.1

206. Ủy ban Nhân quyền LHQ, *Báo cáo của Nhóm công tác về Kiểm điểm Định kỳ Phổ quát (UPR)*, ngày 28 tháng 3 năm 2019 ; UN Doc. A/HRC/41/7

207. Ủy ban Nhân quyền LHQ, *Báo cáo của Nhóm công tác về Kiểm điểm Định kỳ Phổ quát (UPR) - Quan điểm về các kết luận và/hoặc khuyến nghị, cam kết tự nguyện và trả lời của Quốc gia được xem xét*, ngày 26 tháng 6 năm 2019 ; UN Doc. A/HRC/41/7/Add.1

208. Ủy hội Nhân quyền, *Vấn đề nhân quyền của tất cả những người bị giam giữ dưới bất kỳ hình thức nào* – Báo cáo của Nhóm Công tác về Bắt giữ Tù yện, ngày 17 tháng 12 năm 1993 ; UN Doc. E/CN.4/1994/27 ; WGAD, *Các ý kiến được Nhóm Công tác về Bắt giữ Tù yện thông qua tại phiên họp thứ 64, ngày 27–31 tháng 8 năm 2012 - Số 27/2012 (Việt Nam)*, ngày 23 tháng 11 năm 2012 ;

WGAD đã nhiều lần đề cập trong luật học của mình rằng các tội phạm về an ninh quốc gia và trật tự công cộng trong Bộ luật Hình sự Việt Nam được định nghĩa một cách “mơ hồ” và “quá rộng²⁰⁹”, vốn “không phù hợp với bất kỳ quyền và tự do nào” được bảo đảm trong UDHR và ICCPR²¹⁰. WGAD cũng nhận thấy rằng việc áp dụng các quy định pháp luật như vậy có thể dẫn đến sự kiện những cá nhân bị trừng phạt, chỉ đơn thuần vì họ thực hiện các quyền hợp pháp, như quyền tự do hội họp ôn hòa²¹¹. Dựa trên ý kiến đó, WGAD yêu cầu chính phủ Việt Nam sửa đổi luật pháp cho phù hợp với các khuyến nghị của WGAD cũng như các cam kết của Việt Nam theo luật nhân quyền quốc tế²¹².

WGAD đã đi đến một kết luận tương tự sau chuyến thăm Việt Nam năm 1994, nhấn mạnh rằng cách diễn đạt mơ hồ và không chính xác về các hành vi xâm phạm an ninh quốc gia đã không phân biệt giữa việc sử dụng bạo lực để đạt được mục tiêu, với việc thực hiện các quyền cơ bản một cách hòa bình, kể cả quyền tự do hội họp ôn hòa. WGAD yêu cầu chính phủ Việt Nam sửa đổi luật pháp “để xác định rõ ràng hành vi có thể bị trừng phạt, và chỉ ra những hành động bị cấm, mà không có bất kỳ sự mập mờ nào²¹³”.

6.3.2. Báo cáo viên Đặc biệt về quyền tự do hội họp ôn hòa và lập hội

Kể từ khi thiết lập nhiệm vụ Báo cáo viên Đặc biệt của LHQ về Quyền Tự do Hội họp ôn hòa và Lập hội vào năm 2010, cả ba báo cáo viên cùng với những người thực hiện các thủ tục đặc biệt khác của LHQ²¹⁴ đã gửi 16 thông báo²¹⁵ tới chính phủ Việt Nam. Những báo cáo này làm dấy lên lo ngại về việc đàn áp các cá nhân hoặc nhóm người biểu tình ôn hòa, bao gồm việc sử dụng vũ lực quá mức, bắt giữ, giam giữ, quấy rối, đe dọa và truy tố, chỉ vì họ thực hiện quyền tự do hội họp ôn hòa của mình theo Điều 21 của ICCPR²¹⁶.

UN Doc. A/HRC/WGAD/2012/27 ; Ý kiến Số 26/2017 liên quan đến Nguyễn Văn Đài (Việt Nam), ngày 8 tháng 6 năm 2017 ; UN Doc. A/HRC/WGAD/2017/26 ; Ý kiến Số 27/2017 liên quan đến Nguyễn Ngọc Như Quỳnh (Việt Nam), ngày 30 tháng 5 năm 2017 ; UN Doc. A/HRC/WGAD/2017/27 ; Ý kiến Số 79/2017 liên quan đến Cần Thị Thêu (Việt Nam), ngày 12 tháng 12 năm 2017 ; UN Doc. A/HRC/WGAD/2017/79 ; Ý kiến Số 35/2018 liên quan đến Lưu Văn Vinh (Việt Nam), ngày 17 tháng 5 năm 2018 ; UN Doc. A/HRC/WGAD/2018/35 ; Ý kiến Số 45/2019 liên quan đến Lê Đình Lương (Việt Nam), ngày 11 tháng 9 năm 2019 ; UN Doc. A/HRC/WGAD/2019/45 ; Ý kiến Số 40/2021 liên quan đến Phạm Đoàn Trang (Việt Nam), ngày 4 tháng 11 năm 2021 ; UN Doc. A/HRC/WGAD/2021/40

209. Bao gồm Điều 79, 88, 258 Bộ luật Hình sự 1999 và các Điều 109, 117, 245 Bộ luật Hình sự 2015

210. Ủy ban Nhân quyền LHQ, *Các ý kiến được Nhóm Công tác về Bất giữ Tùy tiện thông qua*, ngày 4 tháng 3 năm 2010 ; UN Doc. A/HRC/13/30/Add.1 ; Ủy ban Nhân quyền LHQ, *Các ý kiến được Nhóm Công tác về Bất giữ Tùy tiện thông qua tại phiên họp thứ 64, ngày 27-31 tháng 8 năm 2012 - Số 27/2012 (Việt Nam)*, ngày 23 tháng 11 năm 2012.

211. WGAD, Ý kiến Số 26/2017 liên quan đến Nguyễn Văn Đài (Việt Nam), ngày 8 tháng 6 năm 2017 ; UN Doc. A/HRC/WGAD/2017/26 ; Ý kiến Số 27/2017 liên quan đến Nguyễn Ngọc Như Quỳnh (Việt Nam), ngày 30 tháng 5 năm 2017 ; UN Doc. A/HRC/WGAD/2017/27 ; Ý kiến Số 79/2017 liên quan đến Cần Thị Thêu (Việt Nam), ngày 12 tháng 12 năm 2017 ; UN Doc. A/HRC/WGAD/2017/79 ; Ý kiến Số 35/2018 liên quan đến Lưu Văn Vinh (Việt Nam), ngày 17 tháng 5 năm 2018 ; UN Doc. A/HRC/WGAD/2018/35

212. WGAD, Ý kiến Số 27/2017 liên quan đến Nguyễn Ngọc Như Quỳnh (Việt Nam), ngày 30 tháng 5 năm 2017 ; UN Doc. A/HRC/WGAD/2017/27 ; Ý kiến Số 79/2017 liên quan đến Cần Thị Thêu (Việt Nam), ngày 12 tháng 12 năm 2017 ; UN Doc. A/HRC/WGAD/2017/79 ; Ý kiến Số 35/2018 liên quan đến Lưu Văn Vinh (Việt Nam) ; Ý kiến Số 45/2019 liên quan đến Lê Đình Lương (Việt Nam), ngày 11 tháng 9 năm 2019 ; UN Doc. A/HRC/WGAD/2019/45 ; Ý kiến Số 40/2021 liên quan đến Phạm Đoàn Trang (Việt Nam), ngày 4 tháng 11 năm 2021 ; UN Doc. A/HRC/WGAD/2021/40

213. Ủy hội Nhân quyền LHQ, *Vấn đề nhân quyền của tất cả những người bị giam giữ dưới bất kỳ hình thức nào* – Báo cáo của Nhóm Công tác về Bất giữ Tùy tiện sau Chuyến thăm Việt Nam, ngày 21 tháng 12 năm 1994 ; UN Doc. E/CN.4/1995/31/Add.4

214. Đó là Maina Kiai (tháng 5 năm 2011 - tháng 4 năm 2017), Annalisa Ciampi (tháng 5 năm 2017 - tháng 11 năm 2017) và Clement Voule (tháng 4 năm 2018 - hiện tại).

215. Đó là : Báo cáo viên Đặc biệt về tự do tôn giáo và tín ngưỡng ; Nhóm làm việc về bất giữ tùy tiện ; Báo cáo viên Đặc biệt về tình hình người bảo vệ nhân quyền ; Báo cáo viên Đặc biệt về thúc đẩy và bảo vệ quyền tự do quan điểm và biểu đạt ; Báo cáo viên Đặc biệt về tình độc lập của thẩm phán và luật sư ; Báo cáo viên Đặc biệt về tra tấn và các hình thức đối xử hoặc trừng phạt tàn ác, vô nhân đạo hoặc hạ nhục khác ; Báo cáo viên Đặc biệt về tác động của việc quản lý tốt môi trường và xử lý các chất độc hại và chất thải đối với nhân quyền ; Báo cáo viên Đặc biệt về vấn đề nghĩa vụ nhân quyền liên quan đến việc tận hưởng một môi trường an toàn, trong sạch, lành mạnh và bền vững ; Báo cáo viên Đặc biệt về quyền được hưởng tiêu chuẩn sức khỏe thể chất và tinh thần cao nhất có thể đạt được của mọi người ; Nhóm làm việc về mất tích cưỡng bức hoặc không tự nguyện ; và Báo cáo viên Đặc biệt về các vấn đề thiếu sót.

216. UN OHCHR, AL VNM 2/2012, ngày 12 tháng 7 năm 2012 ; UA VNM 1/2013, ngày 14 tháng 1 năm 2013 ; AL VNM 4/2013, ngày 12 tháng 4 năm 2013 ; UA VNM 3/2015, ngày 6 tháng 1 năm 2016 ; AL VNM 5/2016, ngày 10 tháng 8 năm 2016 ; UA VNM 6/2016, ngày 16 tháng 8 năm 2016 ; AL VNM 7/2016, ngày 4 tháng 10 năm 2016 ; UA VNM 1/2017, ngày 24 tháng 2 năm 2017 ; UA VNM 2/2017 Rev.1, ngày 21 tháng 3 năm 2017 ; AL VNM 3/2017, ngày 17 tháng 3 năm 2017 ; AL VNM 6/2017, ngày 21 tháng 9 năm 2017 ; UA VNM 7/2018, ngày 9 tháng 7 năm 2018 ; AL VNM 6/2018, ngày 17 tháng 7 năm 2018 ; UA VNM 1/2020, ngày 31 tháng 3 năm 2020 ; AL VNM 4/2022, ngày 6 tháng 9 năm 2022 ; UA VNM 7/2022, ngày 15 tháng 12 năm 2022.

Ngoài ra, yêu cầu chính thức thăm viếng Việt Nam của cơ quan LHQ này kể từ tháng 2 năm 2014 vẫn chưa được hồi âm²¹⁷.

Trong suốt thời gian đảm nhiệm vai trò Báo cáo viên Đặc biệt về quyền tự do hội họp ôn hòa và lập hội đầu tiên, ông Maina Kiai, từ tháng 5 năm 2011 đến tháng 4 năm 2017, đã nhiều lần bày tỏ quan ngại về tình hình của quyền tự do hội họp ôn hòa ở Việt Nam trong các báo cáo của mình trước Hội đồng Nhân quyền LHQ. Ví dụ, trong báo cáo đầu tiên, ông cho biết ông “*rất quan ngại về thể chất và tâm lý của những người thực thi quyền tự do hội họp ôn hòa và lập hội ở Việt Nam*”. Ông khuyến nghị chính phủ : thực hiện các biện pháp liên quan để đảm bảo rằng không có cá nhân nào phải chịu hành vi sách nhiễu và đe dọa khi thực hiện các quyền tự do của họ ; tiến hành các cuộc điều tra kỹ lưỡng và độc lập về bất kỳ cáo buộc vi phạm nhân quyền nào ; và buộc những người chức trách phải chịu trách nhiệm, đồng thời phải cung cấp cho nạn nhân sự bồi thường đầy đủ.

Ngoài ra, trong hai báo cáo chung, Báo cáo viên Đặc biệt của LHQ về quyền tự do hội họp và lập hội ôn hòa đã nêu quan ngại về việc các nghị định của chính phủ có nguy cơ dẫn đến hạn chế quyền tự do hội họp ôn hòa. Ngày 1 tháng 10 năm 2013, ông bày tỏ quan ngại sâu sắc về một số điều khoản của Nghị định Quản lý, Cung cấp, Sử dụng Dịch vụ Internet và Nội dung Thông tin Trên mạng (Số 72/2013/NĐ-CP) có hiệu lực từ ngày 2 tháng 9 năm 2013. Ông cho biết những điều khoản này sẽ hạn chế nghiêm trọng quyền tự do ngôn luận và biểu đạt, đồng thời sẽ hạn chế quyền tự do hội họp ôn hòa và lập hội²¹⁸. Vào ngày 10 tháng 12 năm 2021, ông bày tỏ quan ngại sâu sắc về ba luật sửa đổi có hiệu lực vào năm 2020, đặc biệt là Quyết định 06/2020/QĐ/Ttg của Thủ tướng Chính phủ, đã hạn chế nghiêm trọng không gian cho xã hội dân sự và việc thực thi các quyền tự do hội họp ôn hòa của họ²¹⁹. Quyết định của Thủ tướng Chính phủ quy định về việc tổ chức hội nghị, hội thảo quốc tế và yêu cầu các nội dung liên quan đến chủ quyền quốc gia, an ninh, nhân quyền, dân tộc, tôn giáo phải được Thủ tướng Chính phủ phê duyệt 30 ngày trước khi tổ chức.

Vào ngày 23 tháng 12 năm 2021, Báo cáo viên Đặc biệt của LHQ về quyền tự do hội họp ôn hòa và lập hội cùng hai Báo cáo viên Đặc biệt khác²²⁰ tuyên bố rằng họ “*kinh hoàng trước việc kết án và bản án quá dài*” đối với bốn nhà bảo vệ nhân quyền nổi tiếng theo Điều 117 của Bộ luật Hình sự vì liên tục vận động và báo cáo về nhân quyền và quyền đất đai, bao gồm cả bà Phạm Đoan Trang, người được WGAD cho là bị giam giữ tùy tiện. Các chuyên gia LHQ chỉ trích việc áp dụng luật an ninh quốc gia của Việt Nam để giam giữ, truy tố và trừng phạt nghiêm khắc những người bảo vệ nhân quyền và các thành viên xã hội dân sự là “*một nỗ lực không chỉ bịt miệng những cá nhân và tổ chức này mà còn tạo ra một bầu không khí sợ hãi dẫn đến sự tự kiểm duyệt*”. Họ cũng nhắc lại lời kêu gọi của họ với chính phủ về việc “*xem xét lại và bãi bỏ tất cả các điều khoản quá rộng và mơ hồ như vậy*”²²¹.

6.4. Văn phòng OHCHR khu vực Đông Nam Á

Ngày 5 tháng 5 năm 2016, Văn phòng Cao ủy Nhân quyền Liên Hiệp Quốc (OHCHR) Khu vực Đông Nam Á đã ra thông cáo báo chí nêu quan ngại về việc đánh đập và tạm giữ những người tham gia biểu tình ôn hòa tại một số thành phố trên khắp Việt Nam để phản đối cá chết hàng loạt liên quan đến thảm họa Formosa [Xem ở trên, *Chương 4.6.*]. Văn phòng Khu vực kêu gọi chính phủ Việt Nam tôn trọng quyền tự do hội họp

217. OHCHR của LHQ, Các chuyến thăm quốc gia - Báo cáo viên Đặc biệt về quyền tự do hội họp ôn hòa và lập hội ; <https://spinternet.ohchr.org/Search.aspx?Lang=en&MandateRefID=23>

218. OHCHR của LHQ, Nhiệm vụ của Báo cáo viên Đặc biệt về thúc đẩy và bảo vệ quyền tự do ngôn luận và biểu đạt ; Báo cáo viên Đặc biệt về quyền tự do hội họp ôn hòa và lập hội ; và Báo cáo viên Đặc biệt về tình hình của những người bảo vệ nhân quyền – AL VNM 7/2013, ngày 1 tháng 10 năm 2013.

219. OHCHR của LHQ, Nhiệm vụ của Báo cáo viên Đặc biệt về quyền tự do hội họp ôn hòa và lập hội và Báo cáo viên Đặc biệt về thúc đẩy và bảo vệ quyền tự do ngôn luận và biểu đạt – OL VNM 7/2021, ngày 10 tháng 12 năm 2021.

220. Báo cáo viên Đặc biệt về thúc đẩy và bảo vệ quyền tự do ngôn luận và biểu đạt và Báo cáo viên Đặc biệt về tình hình của những người bảo vệ nhân quyền.

221. OHCHR của LHQ, Việt Nam : Các chuyên gia LHQ kinh hoàng trước bản án dành cho bốn nhà bảo vệ nhân quyền - Quan sát về báo cáo được gửi tới các Chính phủ và phản hồi nhận được, ngày 23 tháng 12 năm 2021.

ôn hòa và tiến hành các cuộc điều tra độc lập, kỹ lưỡng và không thiên vị đối với các trường hợp được báo cáo về việc sử dụng vũ lực quá mức của các nhân viên thực thi pháp luật²²².

Ngày 22 tháng 11 năm 2016, Văn phòng Khu vực bày tỏ quan ngại sâu sắc về vụ bắt giữ ba nhà hoạt động nhân quyền Việt Nam tại Thành phố Hồ Chí Minh. Văn phòng Khu vực quan ngại sâu sắc rằng những nhà hoạt động này đã bị biệt giam và bị tra tấn vì tội xâm phạm an ninh quốc gia của Việt Nam. Văn phòng cũng kêu gọi chính phủ tiến hành một cuộc điều tra kỹ lưỡng và không thiên vị về các cáo buộc tra tấn²²³.

Vào ngày 14 tháng 6 năm 2018, Văn phòng Khu vực cho biết họ quan ngại về những vụ đụng độ giữa người biểu tình và cảnh sát trong các cuộc biểu tình trên toàn quốc chống lại dự luật Đặc khu Kinh tế và An ninh Mạng vào ngày 10 tháng 6 [Xem ở trên, *Chương 4.5*]. Họ đặc biệt quan ngại về các cáo buộc cho rằng người biểu tình bị cơ quan thực thi pháp luật đánh đập²²⁴.

Vào ngày 22 tháng 4 năm 2022, Văn phòng Khu vực và Chương trình Môi trường LHQ đã bày tỏ quan ngại sâu sắc về việc bắt bớ, giam giữ và kết án lên đến 5 năm tù đối với 4 nhà bảo vệ quyền môi trường nổi tiếng vì tội trốn thuế. Cả hai cơ quan của LHQ đều kêu gọi chính quyền đảm bảo rằng những người ủng hộ môi trường và các tổ chức xã hội dân sự hoạt động vì môi trường ở Việt Nam có thể hoạt động tự do, không bị sợ hãi và đe dọa, đồng thời được bảo vệ và duy trì các quyền tự do ngôn luận, hội họp ôn hòa và lập hội²²⁵.

222. Văn phòng khu vực Đông Nam Á của OHCHR LHQ, *Văn phòng Nhân quyền LHQ quan ngại về hệ lụy của thảm họa môi trường tại Việt Nam*, ngày 5 tháng 5 năm 2016.

223. Văn phòng khu vực Đông Nam Á của OHCHR LHQ, Văn phòng Nhân quyền LHQ quan ngại về việc bắt giữ ba nhà hoạt động tại Việt Nam, ngày 22 tháng 11 năm 2016.

224. Văn phòng khu vực Đông Nam Á của OHCHR LHQ, *OHCHR quan ngại về Luật An ninh Mạng tại Việt Nam*, ngày 14 tháng 6 năm 2018.

225. Văn phòng khu vực Đông Nam Á của OHCHR LHQ, *Việt Nam : Các tổ chức của LHQ liên quan đến việc bắt giữ và kết án những người bảo vệ nhân quyền môi trường*, ngày 22 tháng 4 năm 2022. Bốn nhà bảo vệ môi trường là Đặng Đình Bách, Mai Phan Lợi, Bạch Hùng Dương và Nguyễn thị Khanh.

7. Khuyến nghị

Với mục đích đưa các luật lệ và chính sách về quyền tự do hội họp ôn hòa của Việt Nam thành phù hợp với các tiêu chuẩn quốc tế có liên quan, FIDH và VCHR kêu gọi chính phủ Việt Nam thực hiện ngay các khuyến nghị sau :

Khuyến nghị chung

- Thừa nhận rằng quyền tự do hội họp ôn hòa đóng vai trò quyết định và không thể thiếu trong sự tồn tại của một xã hội thật sự dân chủ.
- Đảm bảo rằng các cuộc hội họp được xem là hợp pháp và ôn hòa, phù hợp với các tiêu chuẩn nhân quyền quốc tế.
- Đảm bảo một môi trường thuận lợi và an toàn cho những người thực hiện hoặc tìm cách thực hiện quyền tự do hội họp ôn hòa hợp pháp, và tạo điều kiện thuận lợi cho các cuộc hội họp và biểu tình ôn hòa được hình thành, kể cả những cuộc biểu tình có mục đích bày tỏ ý kiến bất đồng chính kiến và chỉ trích luật pháp, chính sách và thực tiễn của chính phủ.
- Chấm dứt mọi thủ tục pháp lý chống những người thực hiện quyền tự do hội họp ôn hòa bằng cách rút bỏ các cáo buộc đối với họ.
- Trả tự do cho những cá nhân đã bị giam giữ hoặc bắt bớ một cách tùy tiện vì thực hiện quyền tự do hội họp ôn hòa của họ.
- Chấm dứt mọi hành vi sách nhiễu, kể cả ở cấp tư pháp, đối với tất cả những người tổ chức hoặc tham gia hội họp ôn hòa, và đảm bảo quyền thực hiện các quyền hợp pháp của mình về tự do ngôn luận và biểu đạt, cũng như tự do hội họp ôn hòa, mà không gặp bất kỳ trở ngại nào, cũng như không phải sợ hãi việc bị trả thù.
- Đảm bảo rằng tất cả các cá nhân thực hiện quyền tự do hội họp ôn hòa được bảo vệ an toàn, không bị tấn công, sách nhiễu và đe dọa, kể cả bởi các chủ thể phi nhà nước.
- Tuân thủ đầy đủ các khuyến nghị của những cơ chế giám sát nhân quyền có liên quan của LHQ, bao gồm các Cơ quan Hiệp ước, Thủ tục Đặc biệt và UPR.
- Mời Báo cáo viên Đặc biệt của LHQ về quyền tự do hội họp ôn hòa và lập hội chính thức viếng thăm Việt Nam.

Khung pháp lý

- Ban hành luật lệ bảo đảm việc thực hiện quyền tự do hội họp ôn hòa, phù hợp với Hiến pháp Việt Nam và các nghĩa vụ theo luật pháp quốc tế quy định, đặc biệt Điều 21 của ICCPR.
- Chấm dứt việc sử dụng các điều khoản về an ninh quốc gia theo Bộ luật Hình sự Việt Nam để bắt, giam giữ và truy tố các cá nhân chỉ vì họ thực hiện hợp pháp quyền tự do hội họp ôn hòa.
- Sửa đổi các điều khoản về an ninh quốc gia trong Bộ luật Hình sự Việt Nam để xác định rõ loại hành vi nào có nguy cơ xâm phạm an ninh quốc gia, và phân biệt rõ giữa hành vi bạo lực với việc thực hiện quyền tự do hội họp ôn hòa.
- Sửa đổi các luật và quy định hiện hành, như Nghị định 38 và Thông tư 9 và 13 đã hình sự hóa hoặc hạn chế nghiêm trọng quyền tự do hội họp ôn hòa trực tuyến và trực tiếp.
- Chấm dứt việc ban hành các luật, quy tắc và quy định mới hạn chế một cách bất hợp lý quyền tự do hội họp ôn hòa.

Trách nhiệm giải trình

- Tiến hành các cuộc điều tra nhanh chóng, kỹ lưỡng, hiệu quả và không thiên vị đối với tất cả các cáo buộc tấn công, đe dọa, sách nhiễu và các vi phạm nhân quyền khác chống người thực thi quyền tự do hội họp ôn hòa, và bảo đảm những người gây ra vi phạm phải chịu trách nhiệm.
- Đảm bảo rằng những người tham gia biểu tình, hội họp đã bị xâm phạm nhân quyền được bảo hộ pháp lý và tiếp cận với các biện pháp khắc phục một cách có hiệu quả, được đảm bảo theo Điều 2(3) của ICCPR.

Hạn chế

- Đảm bảo rằng tất cả các hạn chế đối với quyền tự do hội họp ôn hòa đều được luật pháp quy định, cần thiết trong một xã hội dân chủ và phù hợp với mục tiêu theo đuổi. Mọi hạn chế đều phải được xem xét nhanh chóng do một cơ quan tư pháp có thẩm quyền, độc lập và không thiên vị.
- Không can thiệp quá mức vào các cuộc tụ họp ôn hòa, kể cả bằng cách ngăn cấm, giải tán, ngăn chặn hoặc phá rối.
- Không bắt bớ, giam giữ người tổ chức và người tham gia các cuộc tụ họp ôn hòa.

Sử dụng vũ lực

- Không sử dụng vũ lực chống lại người biểu tình ôn hòa, và đảm bảo rằng việc sử dụng vũ lực để giải tán các cuộc biểu tình đều tuân thủ nghiêm ngặt các tiêu chuẩn quốc tế, bao gồm Nguyên tắc Cơ bản của LHQ về việc Sử dụng Vũ lực và Vũ khí của các Viên chức Thực thi Pháp luật, và quy định Hướng dẫn Nhân quyền của LHQ về Vũ khí ít gây chết người trong Thực thi Pháp luật.
- Sửa đổi mọi pháp lý, chẳng hạn như Thông tư 13, cho phép các viên chức thực thi pháp luật cưỡng chế giải tán các cuộc tụ họp và bắt giữ những người tham gia.

Đào tạo

- Đào tạo các viên chức thực thi pháp luật để tôn trọng và bảo vệ quyền của những người tham gia hội họp ôn hòa, kể cả quyền của phụ nữ, trẻ em và người khuyết tật.
- Tiến hành các cuộc đào tạo định kỳ về nhân quyền cho các viên chức thực thi pháp luật, với sự hỗ trợ của các cơ quan nhân quyền trong nước và quốc tế có liên quan, về việc kiểm soát các cuộc tụ họp.
- Tiến hành đào tạo và huấn luyện định kỳ các viên chức thực thi pháp luật, nhằm gia tăng kiến thức của họ về cách sử dụng vũ khí sát thương và ít sát thương một cách thích hợp để sử dụng làm phương tiện kiểm soát đám đông.

Phụ lục : Con số các điều khoản về an ninh quốc gia trong Bộ luật Hình sự năm 1999 và 2015

Bộ luật Hình sự 1999	Loại tội	Bộ luật Hình sự 2015
Điều 79	Tội hoạt động nhằm lật đổ chính quyền nhân dân	Điều 109
Điều 80	Tội gián điệp	Điều 110
Không có	Tội khủng bố nhằm chống chính quyền nhân dân	Điều 113 - <i>mới</i>
Điều 87	Tội phá hoại chính sách đoàn kết	Điều 116
Điều 88	Tội làm, tàng trữ, phát tán hoặc tuyên truyền thông tin, tài liệu, vật phẩm nhằm chống Nhà nước Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam (“Tội tuyên truyền chống Nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam” trong Bộ luật Hình sự 1999)	Điều 117
Điều 89	Tội phá rối an ninh	Điều 118
Không có	Tội tổ chức, cưỡng ép hoặc xúi giục người khác trốn đi nước ngoài hoặc trốn ở lại nước ngoài nhằm chống chính quyền nhân dân	Điều 120 - <i>mới</i>
Điều 91	Tội trốn đi nước ngoài hoặc trốn ở lại nước ngoài nhằm chống chính quyền nhân dân	Điều 121
Điều 245	Tội gây rối trật tự công cộng	Điều 318
Điều 258	Tội lợi dụng các quyền tự do dân chủ xâm phạm lợi ích của Nhà nước, quyền, lợi ích hợp pháp của tổ chức, cá nhân	Điều 331

Mở rộng tầm nhìn

fidh

Thiết lập thông tin - Nhiệm vụ điều tra và quan sát phiên tòa

Hỗ trợ xã hội dân sự - Đào tạo và trao đổi

Huy động cộng đồng quốc tế - Vận động chính sách trước các cơ quan liên chính phủ

Cung cấp thông tin và báo cáo - Vận động dư luận

Đối với FIDH, việc chuyển đổi xã hội phụ thuộc vào công việc của các tác nhân tại địa phương.

Phong trào Nhân quyền Toàn cầu hoạt động ở cấp quốc gia, khu vực và quốc tế để hỗ trợ các tổ chức thành viên và đối tác giải quyết các vi phạm nhân quyền và củng cố các quá trình dân chủ. Phong trào này nhắm vào các Quốc gia và những người nắm quyền, chẳng hạn như các nhóm đối lập vũ trang và các tập đoàn đa quốc gia

Những người hưởng lợi chính của nó là các tổ chức nhân quyền quốc gia là thành viên của Phong trào, và thông qua họ, các nạn nhân bị xâm phạm nhân quyền. FIDH cũng hợp tác với các tổ chức đối tác địa phương khác và các tác nhân thay đổi..

Giám đốc xuất bản:
Alice Mogwe

Biên tập:
Éléonore Morel

Tác giả:
Ỗ Lan
Penelope Faulkner

Thiết kế:
FIDH/CB

Ủy ban Nhân quyền Việt Nam (VCHR) là bộ phận quốc tế của **Quê Mẹ: Hành động cho Dân chủ Việt Nam**, một tổ chức vô vụ lợi thành lập cuối năm 1975 tại Paris. Mục tiêu thúc đẩy và bảo vệ nhân quyền và các quyền tự do dân chủ ở Việt Nam. VCHR theo dõi và báo cáo về các vi phạm nhân quyền, phát động các chiến dịch trả tự do cho tù nhân lương tâm và vận động hậu thuẫn quốc tế để đưa tới sự tôn trọng nhân quyền và pháp quyền tại Việt Nam. VCHR là tổ chức thành viên của FIDH từ năm 1989.

VCHR : 48 rue Parmentier, 94450 Limeil Brevannes, France

ĐT : +33 1 45 98 30 85

E-mail : vchr@queme.org - Web : <https://queme.org>

Twitter : [@vchr2016](https://twitter.com/vchr2016) - Facebook : <https://www.facebook.com/queme.net/>

fidh

THÔNG TIN LIÊN LẠC

FIDH

17, passage de la Main d'Or

75011 Paris - France

Tel: (33-1) 43 55 25 18

www.fidh.org

Twitter: [@fidh_en](https://twitter.com/fidh_en) / [fidh_fr](https://twitter.com/fidh_fr) / [fidh_es](https://twitter.com/fidh_es)

Facebook:

<https://www.facebook.com/FIDH.HumanRights/>

FIDH là một
Tổ Chức Nhân quyền Quốc tế
Phi Chính Phủ
liên hiệp **188** tổ chức
từ **116** quốc gia

fidh

VỀ FIDH

FIDH hành động để bảo vệ các nạn nhân bị xâm phạm nhân quyền, để ngăn ngừa vi phạm nhân quyền và đưa người vi phạm ra trước công lý.

Một nhiệm vụ rộng lớn

FIDH hướng đến mục tiêu tôn trọng tất cả các quyền được nêu trong Tuyên ngôn Quốc tế Nhân quyền: các quyền dân sự và chính trị, cũng như các quyền kinh tế, xã hội và văn hóa.

Một phong trào toàn cầu

FIDH được thành lập vào năm 1922 và hiện có 188 tổ chức thành viên ở 116 quốc gia trên thế giới. FIDH điều phối và hỗ trợ các hoạt động của những tổ chức đó và cung cấp cho họ tiếng nói ở cấp độ quốc tế.

Một tổ chức độc lập

Giống như các tổ chức thành viên, FIDH không liên kết với bất kỳ đảng phái hay tôn giáo nào và độc lập với mọi chính phủ.